

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὁγ' ὁρμὴ ἀναλαμβάνει ἐκδοτικὰ προστάγματα πολλὰς τῆς φωνῆς ἀπελπίσας εἰς τὸ ὁρόδοξον πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύει ὁρμὴν διὰ τὴν ἀποδόξασιν τοῦ ἔργου».

Ἀριθ. Πρωτ. 09/Τ.Ε./1000/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμελὴς
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκπ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια
ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Υφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συντονιστὴς Ἐκδόσεως
Γεωργ. ΠΑΝΝΗΣ Ε. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐρ. Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 30

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ ὁμιλίες ποὺ ἀκολουθοῦν, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, φέρουν τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν «ὁμιλίες εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων». Πράκειται, δηλαδή, δι' ὁμιλίας ἀσχετομένης εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» καὶ οὐχὶ περὶ ἐρμηνείας τοῦ περιεχομένου ἀποκλήρου τοῦ διελίου. Εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς δὲν περιορίζεται ὁ Χρυσόστομος μόνον εἰς τὸ ὡς ἐνὶ τεθέμενον θέμα, ἀλλὰ θίγει ποικίλα ἄλλα ζητήματα. Ὅπως, εἰς τὴν πρώτην, συνιστᾷ νὰ προσέχωμεν τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ παραλλήλως ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ τῆς ἀκροάσεως τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἀπευθύνεται, ἐν τέλει, πρὸς τοὺς νεοφωτιστούς. Εἰς τὴν δευτέραν, ἐπεξηγεῖ τὴν διατύπωσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ τίτλου τῶν Πράξεων καὶ καθιστᾷ φανεράν τὴν διαφορὰν, ἥ ὅποια ὑπάρχει μεταξὺ τῶν βασιμάρων καὶ τοῦ ἐναρέτου εἰδίου. Εἰς τὴν τρίτην ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὠφελείας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τοῦ πολυσημάντου τῆς λέξεως «ἀπόστολος», τῆς ὑπερυψίτης τῶν ἀποστόλων ἐναντι τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων καὶ ἐν τέλει στρέφεται πρὸς τοὺς νεοφωτιστούς. Τέλος, εἰς τὴν τετάρτην, διδάσκει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διαδόσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν δῶν λέγονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπεξηγεῖ διατί αἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» διαβάζονται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ διατί ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασίν του δὲν ἐφανέρωθη εἰς ὅλους τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τελειώνει μὲ τὴν διασάφησιν, ὅτι τὰ θάματα, ποὺ ἐπετέλεσαν οἱ ἀπόστολοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀναστάσης Ἰησοῦ, ἔδωσαν μεγαλύτερον ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως, ἀπὸ ὅσῃν θὰ ἔδιδεν ἡ ἐμφάνισις εἰς πάντας τοὺς ἰδίους τοῦ Κυρίου.

Ἐσωτερικαὶ μαρτυρίαι τῶν ὁμιλιῶν ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐταὶ ἐξεφωνήθησαν ἢ μὴ κατόπιν τῆς ἁλλης, μὲ ἐνδιάμεσα βέβαια μικρὰ διαστήματα χρόνου, μολοντί ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὡς πρὸς τὴν σειράν, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν θεὸν νὰ καταταχθοῦν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν προκύπτει ὅτι ἐλάβον χώραν εἰς περίοδον μὴ ἀπέχουσαν πολὺ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα.

Ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγίναν αἱ ὁμιλίες αὐταὶ τυγχάνει ἀκαθόριστος. δυνάμενος κατὰ προσέγγισιν νὰ τοποθετηθῇ περὶ τὸ 388. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἀντιόχεια εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἐξεφωνήθησαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

ἘΝ ᾧ Α. ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΑ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΖΟΝΤΑΙ, ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΠΕΡΝΑΜΕ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ ΤΩΝ ΒΙ-
ΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑ-
ΦΗΣ ΤΟΥ ΒΩΜΟΥ (ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΝΩ-
ΣΤΟΝ ΘΕΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ) ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΩ-
ΤΙΣΤΟΥΣ

Τί συμβαίνει λοιπόν; ὅσον προχωροῦν αἱ ἑορταὶ τό-
σον καὶ αἱ συνάξεις γίνονται ὀλιγώτεροι. Ἀλλὰ ἡμεῖς οἱ
παρειαρισκόμενοι ὡς μὴ δεκνύμεν ἀμέλειαν. Ὀλιγώτεροι
γινόμεθα κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ ὅχι κατὰ τὴν δόξαν.
Ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὅχι κατὰ τὸν πάθος.
Γινόμεθα ὀλιγώτεροι διὰ τὸ φανερωθῆναι οἱ δοκιμασμένοι
μεταξὺ μας καὶ διὰ τὸ μάθωμεν ἃ ποιοὶ συχνάζουν εἰς τὴν
ἐτησίαν ἑορτὴν ἀπὸ συήθειας, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίας τῶν
θεῶν λόγων, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίας πνευματικῆς ἀκρόασε-
ως. Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἦταν ἐδῶ τὴν παρελθούσαν Κυ-
ριακὴν, γεμάτοι οἱ περίβολοι, καὶ τὸ πλῆθος ὡμοιάζε με-
τὰ κύματα ποῦ πηγαίνουν καὶ ἔρχονται.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ κύματα ἐκεῖνα προτιμῶ τὴν γαλήνην
τὴν ἰδικήν σας, καὶ ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν πλέ-
ον πολυτίμος εἶναι ἡ ἰδική σας γαλήνη. Τότε ἔμποροῦσε
κανεὶς νὰ θεωρήσῃ ὡς παρόντα τὰ σώματα, ἐνῶ σήμερον
εὐρίσκονται ἐδῶ τὰ πνεύματά σας γεμάτα εὐλάβειαν. Ἄν
κανεὶς θελήσῃ νὰ συγκρίνῃ τὴν συναξίν τὴν σημερινήν, τὴν
ὀλιγάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην ὡς κυρίως ἀπὸ πτωχῶν
καὶ ἐκείνην τὴν πολυάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην κυρίως
ἀπὸ πλουσίων, ἂν δόλῃ κανεὶς αὐτὰς τὰς δύο συναξεις
εἰς τὴν ζυγαρίαν. Βά εὖρη πλέον θαύνουσας τὴν ἰδικήν
σας. Ἄν εἰσθε ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν, εἰσθε ἀσφα-
λῶς πλέον πολυτίμοι κατὰ τὸν ζῆλον. Ἐτοί ἀκριδῶς γίνε-
ται διὰ κάθε τι ποῦ σταθμίζεται. Ἐάν λάβῃ κάποιος δέκα

στατήρας χρυσοῦ καὶ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς μίαν πλάστιγγα καὶ κατόπιν εἰς μίαν ἄλλην ἑκατὸν στατήρας χαλκοῦ, οἱ ἑκατὸν τοῦ χαλκοῦ θὰ ἐλκύσων πρὸς τὸ μέρος τῶν τῆν πλάστιγγα. Ὁ Ὡστόσον δμως οἱ δέκα χρυσοί, λόγω τῆς φυσικῆς τῶν ὑπεροχῆς, θαρύνουν περισσότερον καὶ εἶναι πολυτιμότεροι λόγω τῆς φυσικῆς τῶν ἀξίας. Ἐπομένως παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι ὀλίγοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν εἶναι χρησιμώτεροι καὶ πολυτιμότεροι τῶν πολλῶν.

Ἀλλὰ τί χρειάζεται νὰ σὺς φέρω παραδείγματα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ δὲν ἀφῆλν τὴν ἴδιαν τὴν ψῆφον τοῦ Θεοῦ νὰ σὺς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου θέματος; Τί λέγει, λοιπόν, αὕτη; «Καλύτερος ὁ ἕνας, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, παρὰ ἑπτεροὶ παράνομοι». Διότι πραγματικὰ εἶναι δυνατόν πολλές φορές ἕνας ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἀντάξιός ἀπὸ πολλοὺς ἄλλων. Μὰ, τί λέγω, ἕνας ἀντάξιός ἀπὸ πολλοῦ ἀλλοῦ; Ἄ, Ἄκόμα καὶ ἀπὸ τὴν οἰκουμένην εἶναι ἀναγκασιότερος καὶ πολυτιμότερος. Καὶ θὰ προσκομίσω τὴν μαρτυρίαν ἐπὶ τοῦ πράγματος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Παύλου. Ὁ ἀπόστολος ἀναμνηθεὶς τοὺς πτωχοὺς, τοὺς δικαιομένους, τοὺς λυπούμενους καὶ τοὺς κακοποιουμένους, λέγει: «Περιεφέροντο μὲ προβαίεις, μὲ δέρματα αἰγῶν, ὑστερούμενοι, λυπούμενοι, κακοποιούμενοι καὶ ὁ κόσμος δὲν ἦτο ἀξίος δι' αὐτούς». Ὡστόσον, τί λέγεις; Δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὑστερούμενους, τοὺς κακοποιουμένους, ποὺ δὲν ἔχουν πατρίδα; Δὲν βλέπεις μὴ πόρους ἡλθες ἀντιμέτωπος; Βλέπω βεβαίως, θὰ εἴπῃ καὶ διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ὁ κόσμος δὲν τοὺς εἶναι ἀντάξιός. Ἐγὼ γνωρίζω σαφῶς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν προυποθέσεων. Ἐν γὰρ πασατάξω τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, βασιλεῖς ἐπάρχους καὶ δυνάστες τῶν γένων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιπαραθέσω δύο ἢ τρεῖς πτωχοὺς, δὲν διατάξω νὰ εἰπῶ ὅτι θὰ τοὺς ὑποσκελίσουν οἱ πτωχοί. Καὶ ἐκεῖνοι ἐβώθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ εἶχον πατρίδα των τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἱερουσαλὴμ. Διῆγον εἰς τὴν φωταίαν, ἀλλ' εἶχον πλοῦτον των τὴν εὐσέβειαν. Ὅσον ἐχθροὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ φίλοι πρὸς τὸν Θεόν. Ποῖοι ἦσαν αὐτοί; Ὁ Ἥλιος, ὁ Ἐλισσαῖος καὶ ὅλοι οἱ ὅμοιοι μὲ ἐκεῖνους. Μὴ σοὶ κάμῃ ἐντύπωση τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶχον οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὸ στόμα τοῦ Ἥλιου ἐδίεσε καὶ ἤνοιξε τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ προεδρία του ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω

1. Σοφ. Σειρ. 16, 3.

2. Ἰερ. 11, 37-38.

3. Πρὸς Γ' Κορ. 12, 41-48.

τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰουδαισμοῦ.

Ὁ Κατανόων δὲ αὐτὰ χαίρει, ἀλλὰ καὶ πονῶ. Χαίρει δι' ὅλους ἐσθὺς ποὺ εἰσθε παρόντες καὶ πονῶ δι' ὅσους εἶναι ἀπόντες. Πονῶ πολὺ καὶ αἰσθάνομαι ὀδύνην καὶ συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν μου. Διότι ποῖος τάχα καὶ ἐπ' τοὺς πλέον ἀναλήτους δὲν θὰ πονῶν, δὲν βλέπῃ δι' ἐκτιμῶνται περισσότερον οἱ ἐπιδόσεις τοῦ διαδόλου; Ἀκόμη, καὶ ἂν ἀπελόμενοι ἴσῃς ἐκτιμῶνται, δὲν θὰ εἴχομεν καμμίαν συγγνώμην, οὔτε ἀπολογίαν. Ὅταν δμως πλεονεκτῇ, τί ἐχομεν νὰ εἴπωμεν; Καθημερινῶς γίνονται θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ οὐδεὶς καθυστερεῖ νὰ ὑπάγῃ, οὐδεὶς ἔχει ἐμπόδιον, οὐδεὶς προφασίζεται ἐργασίαν. Ὁ Ὡσάν νεαροὶ ποὺ δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ οὐδεμία φρουτὶς τρέχουν ὅλοι. Ὁ γέρον δὲν ἐντρέπεται τὰ ἄσπρα μαλλιά του, ὅτε ὁ νέος συγκρατεῖ τὴν φλόγα τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του, ὅτε ὁ πλούσιος φοβεῖται μήπως ἐντροπιάσῃ τὴν θέσιν του. Ὅταν δμως προκύβῃ ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὥσάν νὰ προέρχεται ἀπὸ κάποιοι ὑψηλὴν σφαῖραν καὶ ἀξίωμα, κωλυσιεργεῖ καὶ ταμπελιάζει καὶ στενοχωρεῖται, ὥσάν νὰ πρόκειται νὰ κάμῃ κάποια χάριν εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὸ θέατρον, ὅπου ὑπάρχουν θεάματα καὶ ἀκροάματα ἀσελγῇ, σπεύδει καὶ δὲν πιστεύει δι' ἐντροπιάζει τὸν ἑαυτὸν του, τὸν πλοῦτον του καὶ τὴν εὐγένειάν του. Ἐθὰ ἤθελα νὰ γνωρίζω ποῦ τάχα εὐρίσκονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μᾶς ἠνέχλησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι ἡ παρουσία των εἶναι ἐνοχλήσις. Ἦθελα νὰ γνωρίζω τί κάμνουν, τί πλέον ἀναγκαῖον τοὺς ἀπασχολῇ οὐτὴν τὴν στιγμήν. Οὐδεμία ἡ ἀσχολία των, παρὰ μόνον ἐπαρεῖς. Ὑπάρχει μήπως μεγαλύτερα παραπροσόντ' ἀπὸ αὐτό; Διὰ ποῖον λόγον, ἀνθρώπη, μεγαλοπύκναι καὶ νομίζεις ὅτι μᾶς κάμνεις χάριν, ἐν ἑλθῇς ἐδῶ καὶ προσηλώσῃς τὴν προσοχὴν σου καὶ ἀκούσῃς τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου; Ποῖος ὁ λόγος, εἰπέ μου, καὶ διατὶ εἰσοὶ ἀλαζόν; Διὰ τὸν πλοῦτον σου; Διὰ τὰ μεταξιώτα σου ἐνδύματα; Ἄ Δὲν καταλαβαίνεις ἐπὶ τέλους ὅτι εἶναι νήματα σκυλῆων καὶ ἐφευρέσεις δαρδάρων ἀνθρώπων; Ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦν οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἀνηθικοὶ καὶ οἱ τυμωρόχοι καὶ οἱ λησταί; Κατανόησε τὸν δίκαιον πλοῦτον καὶ ὥρῃς τέλος πάντων τὴν μεγάλην σου ἀλαζονεῖαν ποὺ εἶναι ἄδεια ἀπὸ περιεχομένου. Σκέψου πόσον εὐτελής εἶναι ἡ φύσις σου: Δὲν εἶσαι παρὰ χῶμα καὶ στάκτη, τέφρα καὶ σκόνῃ, κα-

4. Πρὸς Δ' Κορ. 9, 8.

πνός και σκιά, χόρτον και άνθος του χόρτου. Με τισότην φυσικήν ούσασιν, γιατί μεγαλοπάνεσαι, εἰπέ μου; Καὶ τί πλέον καταγέλαστον ἀπὸ τούτου; Ἀρχεῖς πολλῶν ἀνθρώπων; Καὶ ποῖον τὸ ὄφελος, θταν ὀρχῆς μὲν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶσαι αἰχμάλωτος καὶ δοῦλος τῶν παθόν; Ἦσαν καὶ ἐκεῖνον ποῦ εἰς τὸ σπῆτι του δὴ κτυπήθη καὶ δὴ τραυματισθῇ ἀπὸ τοῦς ὑπηρέτας, B καὶ ἔξω εἰς τὴν ἀγρὰν παριστῇ τὸν σπουδαῖον ἐπειδὴ ἐξουσιάζει τοὺς ἄλλους. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σὲ πλῆγται ἡ κενοδοξία, σὲ τραυματίζει ἡ ἀσέλγεια καὶ γίνεσαι δοῦλος ὧτων τῶν παθόν καὶ μεγαλοπάνεσαι, ὅτι ἀρχεῖς ἐπὶ τῶν ἀμοφύλων σου. Μακάρι νὰ τοὺς κυβερνοῦσες καὶ νὰ ἦσιν ἰσότημός των.

Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ κατηγορήσω ὅσους πλουτίζουν, ἀλλ' ὅσους χρησιμοποιοῦν κακῶς τὸν πλοῦτον. Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι κακόν, ἐὰν τὸν χρησιμοποιοῦμεν ὥπως πρέπει, ἀλλὰ ἡ παραφροσύνη καὶ ἀλαζονεία. Ἄν ὁ πλοῦτος εἶναι κακόν, δὲν θὰ εὐχόμεθα ὅλοι νὰ εὐρεθώμεν εἰς τοὺς κάλπους τοῦ Ἀδραάμ, C ποῦ ἀπέθανε ἔχων τριακοσίους δεκαοκτὼ ὑπηρέτας εἰς τὸ σπῆτι του. Ὁ πλοῦτος λοιπὸν δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ ἡ παράνομος χρῆσις του. Καὶ ὅπως προηγουμένως, θταν ἀμιλούσα διὰ τὴν μέθην, δὲν ἐκατηγοροῦσα τὸ κρασί (διότι ἀσφαλῶς κάθε τι ποῦ ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, εἶναι καλόν καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀκάθαρτον καὶ ἄξιον νὰ πεταχθῇ μακρόν, ἀρκεῖ νὰ λαμβάνεται μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν ποῦ μᾶς τὸ ἔδωκεν), E εἶσι καὶ τώρα δὲν κατηγορῶ τοὺς πλουτίζοντας, ὅτε τὰ χρήματα, ἀλλὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν διάθεσιν των εἰς ἀσπίας. Ἐπειτα δι' αὐτὸ τὰ λέγουσι χρήματα διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμεν δηλαδὴ ἡμεῖς καὶ οὐκ ἐκεῖνα ἡμεῖς. διὰ τὸ τοῦτο λέγονται χρήματα, διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν δηλαδὴ ἡμεῖς καὶ οὐκ ἐκεῖνα ἡμεῖς. D Διὰ τὴν κάμνεις κύριόν σου τὸν δαύλον; Διὰ τὴν ἀντιστρέφεις τὴν τάξιν;

Θὰ ἤθελα νὰ μάθω τί κάνουν τώρα αὐτοὶ ποῦ ἐγκατέλειψαν τὴν σύνεσίν μας καὶ ποῦ εὐρίσκονται. Ἡ παῖζουν ἔσθια ἢ ἄλλο ἀσχολοῦνται μὲ ὑποθέσεις τοῦ εἰους γεμάτος ταραχὴν. Ὅμως, ἀνθρώπε, ἀν ἔλθῃς ἐδῶ, θὰ εὐρεθῇς εἰς τὴν γαλήνην καὶ εἰς λιμένα. Δὲν θὰ εἰσέλθῃ, κανένας οικονομὸς σου νὰ σὲ ταραξῇ, οὔτε ἐπίτροπος νὰ θορυβήσῃ, οὔτε ὑπηρέτης διὰ νὰ σὲ ἐνοχλήσῃ δι' ὑποθέσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου, οὔτε θὰ σὲ ἀκνευρίσῃ κάποιος ἄλλος. Εὐρισκό-

6. A' Τιμοθ. 4, 4.

μενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, θὰ ἀπελάμβανες ἐκεῖν ἀκρόασιν. E

Ποῦθενά κύματα ἐδῶ, ποῦθενά ταραχὴ, ἀλλὰ εὐλογία καὶ προσευχαὶ καὶ πνευματικὴ συναναστροφή καὶ μεταρρώσεις εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀπὸ ἐδῶ παίρνεις τὸν ἀπορῶνα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἀποχωρεῖς. Διὰ ποῖον λόγου ἀφίξεις τὴν πλουσίαν αὐτὴν τράπεζαν καὶ μεταστέρεσαι εἰς ἄλλην πλέον φορτικὴν καὶ, ἐγκαταλείποντες τὸν λιμένα, ἀνταλλάσσεις τὴν γαλήνην σου μὲ τὴν ταραχὴν. Τὸ νὰ μὴ συχνάζουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τοῦς τότε παρόντας, εἶναι φοβερόν διὰ τοῦς, ἀλλ' οὐχὶ τόσον ὥστε νὰ μὴ συχνάζουν οἱ πλούσιοι. Ποῖος ὁ λόγος; Οἱ πτωχοὶ ἔχουν τὴν υποχρεωτικὴν ἀσχολίαν των, τὴν φροντίδα τῆς καθημερινῆς διαπόλεως, κερδίζοντας τὴν ζωὴν των μὲ τὰ χέρια των. B Φροντίζουν τὴν ἀνατροφήν των παιδιῶν των, κατευθύνουν τὴν σύζυγόν των καὶ ἀν δὲν κοπιάσκειν θὰ χάσουν τὰ ἀπορρίττητά διὰ νὰ ζήσουν. Αὐτὰ τὰ λέγω οὐχὶ διὰ ν' ἀπολογηθῶ διὰ λογαριασμόν των, ἀλλὰ διὰ νὰ τονίσω πόσον εἶναι ἄξιοι μεγαλυτέρας κατηγορίας οἱ διαβέτοντες τὸν πλοῦτον. Ὅσον περισσότερον καιρὸν ἔχουν τόσοι καὶ πὸ ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, διότι δὲν ἀποδείκνυνται ἀπὸ τίποτε.

Δὲν βλέπετε τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς θεομάχους, τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς σκληροτραχήλους; Ὅσοι δὲν συχνάζουν εἰς τὰς συνάξεις των, εἶναι χειρότεροι ἀπὸ ἑλούς. Ἄν εἰποῦν εἰς ἐκείνους οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουν ἐπιταήμερον ἀργίαν καὶ δεκαήμερον καὶ εἰκοσαήμερον καὶ τριάντα ἡμερῶν, δὲν θὰ φέρουν ἀντίρρησην. B Τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀργίαν αὐτὴν; Κλείνουν τὰς θύρας των, καὶ δὲν ἀνέθουν οὔτε φωτιάν, οὔτε φέρουν νερό, οὔτε οὔτε τίποτε ἄλλο ποῦ εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ ἀργία εἶναι ὥστε νὰ τοὺς ἀλυσοδένη καὶ δὲν ἀντιλέγουν καθόλου. Ἐγὼ δὲν λέγω τίποτε τέτοιον, δηλαδὴ, τήρησε ἐπιταήμερον ἢ δεκαήμερον ἀργίαν, ἀλλὰ ἀπλῶς δανείσθαι μου δύο ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ κράτησε τὰς ὑπολοίπους διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν νὰ μοῦ δώσῃς. Καλύτερα νὰ μὴ δανείσῃς εἰς ἐμὲ τὰς δύο ὥρας, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, προκειμένου νὰ διαχῇς τὴν εὐεργεσίαν τῆς προσευχῆς τῶν πατέρων, διὰ νὰ φύγῃς γεμάτος εὐλογίας, C διὰ νὰ φύγῃς ἀσφαλῶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, διὰ νὰ λάβῃς τὰ πνευματικὰ ὅπλα καὶ νὰ γίνῃς ἀκαταγώνιστος καὶ ἀτρωτός ἀπὸ τὸν διάβολον.

Τί γλυκύτερον, εἰπέ μου, ἀπὸ τὸ νὰ συχνάζῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Ἐὰν ἦταν ἀνάγκη νὰ περνᾷς τὴν ἡμέραν

σου έδω, τί πώ σπρνόν; Ποίος τόπος είναι ασφαλέστερος από έδώ, όπου υπάρχουν τόσοι αδελφοί, όπου υπάρχει τό Πνεῦμα τό ἅγιον, όπου ὁ Ἰησοῦς εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ, ὅπως καί ὁ Πατήρ του; Ποίαν ἄλλην συγκέντρωσιν θά εὐρησῶν τήν παροῦσαν; Ποίον ἄλλο βουλευτήριον, ποίαν συναξιν; Ἐνῶ εἶναι τόσα τὰ ἀγαθὰ εἰς τό τραπέζι, εἰς τήν ἀκοήν, εἰς τὰς εὐλογίας, εἰς τὰς προσευχάς, εἰς τὰς συναγωγάς, σὺ ἔχεις τόν νοῦν σου ἐστραμμένον εἰς ἄλλας ἀσχολίας. Καί ποίαν ἔχεις συγκώρησιν; Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα διὰ τὰ ἀκούετε αἰεὶ, διότι αἰεὶ ἀκριθῶς δέ, ἔχετε ἀνάγκην ἀπὸ τέτοια φάρμακα. Ὡς διότι μὲ τὰ ἔργα σας ἐπεδείξατε τήν υγείαν τῆς ψυχῆς σας, καί τήν ὑπακοήν καί μὲ τήν προθυμίαν σας ἐκάματε φανερόν τὸν πόθον σας διὰ τήν Ἐκκλησίαν. Τὰ εἶπα ὁμῶς εἰς αἰς διὰ τὰ ἀκούουσιν οἱ ἀπάντες μέσω ὑμῶν. Μὴ εἰπῆτε ὅτι κατηγορήσα τοὺς μὴ προσερχομένους ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ διηγῆσθε ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου μου. Νὰ τοὺς διμῆσατε τοὺς Ἰουδαίους, νὰ τοὺς θυμώσατε τὰς πράξεις τοῦ βίου, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσον καλύτερα εἶναι ἡ συγκέντρωσις ἐδῶ, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσον σπουδὴν δείχνουν διὰ τὴν κοσμικὴν Τύρην, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσον ἀνταμοιβὴν θά πάρουν ὅσοι συγκεντρώνονται ἐδῶ. Ἐ "Αν τοὺς ἀνοήστε ἀπλῶς ὅτι τοὺς ἔφεξα, τότε θά τοὺς κάνετε νὰ ὀργισθοῦν, θά τοὺς δημιουργήσατε τραῦμα, ἀλλὰ δὲν θά τοὺς δώσετε τὸ φάρμακον. Ἄν ὁμῶς τοὺς διδάξετε ὅτι δὲν τοὺς ἐκατηγόρησα σὺν ἔχθρῳ, ἀλλὰ σὺν φίλῳ ποῦ πονεῖ καί τοὺς πείσατε ὅτι «Εἶναι προτιμότερα τὰ πλῆγματα τῶν φίλων παρὰ τὰ ἑκούσια φλήματα τῶν ἐχθρῶν»,⁶ θά δεχθοῦν μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν τὴν ἐπιτίμησιν. Διότι δὲν θά προσέξουν τὰς φράσεις, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁμιλητοῦ. Ἔτσι θά θεραπεύσατε τοὺς ἀδελφούς σας. Ἐγὼ εἰμὶ ὑπεύθυνος διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλων σας ἐδῶ καὶ ἐσεῖς εἰσθε ὑπεύθυνοι διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπόντων. ⁷ Ἀ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς πλησιάσωμεν οἱ ἴδιοι προσωπικῶς, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζομεν διὰ μέσου ὑμῶν καί διὰ μέσου τῆς διδασκαλίας σας. Ἄς γίνῃ κάποια γέφυρα μεταξύ ἐμοῦ καὶ ἐκείνων ἡ ἰδική σας ἀγάπη. Κάνετε ὥστε τὰ λόγια μου νὰ φθάσουν εἰς τὰ αὐτιά των μὲ τὴν ἰδικήν σας γλῶσσαν.

Τὰ ὅσα ἐλέγθησαν ἐξ ἀπίας τῶν ἀπόντων εἶναι ἀρετὰ καὶ δὲν χρειάζεται νὰ προστεθῇ τίποτε περισσώτερον, βέβαια, πῶθον νὰ ἦταν ἀνάγκη νὰ λεχθοῦν περισσότερα,

6. Παροιμ. 27, 6.

ἀλλὰ διὰ τὰ μὴ καταδαπανῶμεν τὸν καιρὸν ὅλον εἰς αὐτὰ καὶ εἰς ἐπιτίμια καὶ ἐσεῖς νὰ μὴ ἔχετε οὐδεμίαν ὀφείλειον ἀπὸ τὴν συνάντησίν μας, ὥς ἐπιχειρήσωμεν νὰ παρθεύωμεν καὶ σὲ σὰς κάποιον παρόδοξον καὶ νέον φαγητόν. Ὡς Παράδοξον καὶ νέον λέγων ἐννοῶ ὅχι ὥς πρὸς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, ἀλλὰ παρόδοξον διὰ τὴν ἀκοήν σας.

Συνωμίλησαμεν μαζί σας κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας μὲ θέμα ἀπὸ τὰ ρητὰ τῶν ἀποστόλων καὶ ἀπὸ τὰ ρητὰ τοῦ Εὐαγγελίου, όπου ὁμίλησαμεν περὶ Ἰουδα. Συνωμίλησαμεν ἐπίσης μὲ θέμα ἀπὸ τὰ διδλία τῶν Προφητῶν. Σήμερον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὁμίλησωμεν μὲ θέμα ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο ἐξαρχήριασα τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τροφήν παράδοξον, ἀλλὰ καὶ γνωστὴν. Ὅχι ἀγνωστον μὲν διότι ἀνήκει εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ παράδοξον διότι πῶθον ἡ ἀκοή σας εἶναι ἀσυνήθιστος εἰς τοιοῦτον ἀκρόαμα. Ὡς πολλοὺς τὸ διδλίον αὐτὸ δὲν εἶναι οὔτε καν γνωστὸν, ἐνῶ ἄλλοι ποῦ τὸ θεωροῦν εὐκαλον, τὸ ὑποτιμοῦν. Καί γίνεται ἀφορμὴ τεμπελιάς εἰς τοὺς μὲν ἡ γνώσις καὶ εἰς τοὺς δὲ ἡ ἀγνοία.

Λοιπὸν, διὰ νὰ μάθουν καὶ οἱ ἀγνοοῦντες καὶ ἐκεῖνοι ποῦ νομίζουν ὅτι γνωρίζουν καλῶς, ὅτι ἔχει πολὺ βάθος νοημάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθώσωμεν σήμερον καὶ τῶν δύο μερῶν τὴν ἀδιαφορίαν. Καί πρὸ παντός ἄλλου ἀνάγκη νὰ μάθωμεν ποῖος ἔγραψε τὸ διδλίον. Αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερα μέθοδος ἐρεύνης, πρῶτον νὰ ἐξετασθῇ ὁ συγγραφεὺς, ὅν εἶναι ἀνθρώπος ἢ θεός. Καί ὅν μὲν εἶναι ἀνθρώπος ὥς τὸ ἀμφισβητήσωμεν: «Μὴ ὀνομάσετε, λέγει ἡ Γραγὴ, ἀνθρώπον ἐπὶ τῆς γῆς διδάσκαλον»⁷ Ἄν εἶναι ὁ Θεός, ὥς τὸ ἀποδεχθῶμεν. Τὸ ἰδικόν μας τὸ σχολεῖον εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡς διότι ἡ ἀρχὴ τοῦ θεάτρου τούτου εἶναι τὸ νὰ μὴ μανθάνωμεν τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ μέσῳ τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖος ὁ συγγραφεὺς, πότε τὸ ἔγραψε, διὰ πόσους τὸ ἔγραψε καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔχει θεοπλησθῇ νὰ διαβάσεται τὸ διδλίον κατὰ τὴν ἐαρήν αὐτὴν, διότι βεβαίως ἐκεῖ τὸ ἀκούετε νὰ διαβάσεται καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὅν καὶ θά ἦταν καὶ τοῦτο χρῆσιμον.

Μετὰ ταῦτα πρέπει ν' ἀναζητηθῇ διὰ ποῖον λόγον ἔχει αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Τὰς ἐπιγραφάς δὲν πρέπει ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ τὰς προσπερ-

7. Ματθ. 23, 8.

νώμεν, οὐτε νὰ ἀρχίζωμεν ἀμέσως τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν δυναμίδα τοῦ βιβλίου. Ἐ Διότι ὅπως τὸ κεφάλι μας κάμνει νὰ γνωρίζεται καλύτερον τὸ ὑπόλοιπον σῶμα μας καὶ ὅπως τὸ προσωπὸν μας, πού εὐρίσκεται ἐπάνω, φανερώσει τὴν προσωπικότητά μας, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιγραφή, πού εὐρίσκεται εἰς τὴν προμετωπίδα, μᾶς κάμνει καταφανεώτερον τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς. Δὲν βλέπετε τὸ ἴδιον πρᾶγμα καὶ εἰς τοὺς ἀνδριάντας τῶν βασιλέων; 29 Ἀ Ἐπάνω εὐρίσκεται ἡ εἰκὼν τοῦ παριστάμενου τῶν βασιλέα, κάτω δὲ εἰς τὸ περιβόρτον ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή μετὰ τὰ κατωθώματα τοῦ βασιλέως, αἱ νίκαι καὶ τὰ τρόπαια. Τὸ ἴδιον εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῇ κοινῶς καὶ εἰς τὰς Γραφάς. Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, δηλαδή, εἶναι ζωγραφισμένη ἡ βασιλικὴ εἰκὼν, ἐνῶ χαμηλὰ ἀναγράφονται ἡ νίκη, τὰ τρόπαια καὶ τὰ κατωθώματα. Τὸ ἴδιον κάμνομεν, ὅταν παίρνωμεν ἐπιστολήν. Δὲν τὴν ἀναγινώσκω ἀμέσως, ἀλλὰ πρῶτα διαβάσκω τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν καὶ ἀπὸ αὐτῆν μαθαίνομεν καὶ τὸν ἀκαστολέα καὶ τὸν παραλήπτην. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ εἶναι ὅμοιον, ἐνῶ εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ τόσην ἐπιθεικνύομεν σπουδὴν καὶ δὲν ταρσασόμεθα καὶ δὲν θορυβοῦμεθα, ἀλλὰ τὰ πάντα διερχόμεθα μετὰ εἰρήνην, ἐδῶ νὰ εἰμεθα ἀνυπόμονοι καὶ νὰ ὑπερηφάσωμεν τὴν ἀρχήν;

Θέλετε νὰ μάθετε ποῖα ἡ δύναμις τῆς ἐπιγραφῆς; Ποῖος θησαυρὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Γραφῶν; Β Ἀκούσατέ το, διὰ νὰ μὴ καταφρονήτε τὴν ἐπιγραφὴν τῶν θείων βιβλίων. Διὰ τὴν εἰσοδὸν τότε τοῦ Παύλου εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχει πλήρης ἐξιστόρησις τοῦ γεγονότος εἰς τὸ διδάλιον τοῦτο. Εἰς τὴν πόλιν εἶδεν οὐχὶ θεῖον διδάλιον, ἀλλὰ θωμὸν εἰδωλολατρικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή «Τῷ ἀγνωστῷ Θεῷ». Δὲν προσπέρασε, ἀλλὰ μετὰ φορμὴν τὴν ἐπιγραφὴν, κατήγγησε τὸν θωμὸν. Ὁ Παῦλος ὁ ἱερός, ὁ ἐμπροσθέντος μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν προσπέρασε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ θωμοῦ καὶ οὐ προσπερνᾷ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἁγίων Γραφῶν; Ἐκεῖνος δὲν περιεφρόνησε τὰ γραφόμενα τῶν Ἀθηναίων εἰδωλολατρῶν καὶ οὐ θεωρεῖς ὡς μὴ ἀναγκαῖα, Ὁ δὲ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Ποῖαν συγχώρησιν ἔχει;

Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν ποῖον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν. Ὅταν λοιπὸν, ἰδῆς ἐπιγραφὴν χαραγμένην εἰς τὴν θωμὸν, νὰ προσφέρῃ τὴν ἰσχύϊν, θὰ καταλάβῃς ὅτι

πολύ περισσότερον ἡμποροῦν νὰ τὰ κάμουν αὐτοὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν. Εἰσῆλθε, λοιπὸν, εἰς τὴν πόλιν ὁ Παῦλος καὶ εὐρίσκει θωμὸν μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνωστῷ Θεῷ». Τί ἔπρατε νὰ κάμῃ; Ὅλοι ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ ἐπομένως ἀσεβεῖς. Τί ἔπρατε νὰ κάμῃ, λοιπὸν; Νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ μετὰ τὰ θέματα τῶν εὐαγγελίων; Ὅα τὸν περιέπαιζαν. Νὰ τοὺς ἀμιλήσῃ μετὰ τὰ προφητικά καὶ τὰ κείμενα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου; Δὲν θὰ ἐπίσταται. Ὁ Τί ἔκαμε λοιπὸν; Ἐρεξεν εἰς τὸν θωμὸν καὶ μετεχειρίσθη τὰ ὅπλα τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ ἔκαμε ἀκριδῶς αὐτὸ πού λέγει: «Ἐγὼ διὰ τὸν καθένα τὸ κάβη τί: Ἰουδαῖος διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀνομος διὰ τοὺς ἀνόμους». Εἶδε τὸν θωμὸν, εἶδε τὸ ἐπίγραμμα, ἠγάθη χάρις εἰς τὸ Πνεῦμα. Αὐτὴ δὲ ἄλλωστε εἶναι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος: κάμνει νὰ κερδίσουν παντοῦ ὅσοι τὴν ἀποδέχονται, αὐτὰ εἶναι τὰ πνευματικά μας ὅπλα. «Ἀλχηματίζομεν ὡς λέγει καὶ ἡ Γραφή, κάθε νόημα εἰς ὑποκλήν τοῦ Χριστοῦ». Εἶδε, λοιπὸν, τὸν θωμὸν καὶ δὲν ἐδελίσσεν, ἀλλὰ οικειοποιήθη τὸν θωμὸν καὶ ἀφίνοντας μάλλον τὸ νεκρὸν γράμμα, ἐκράτησε τὸ νόημα. Ὅπως κατὰ τὸν πόλεμον ἑνὸς στρατηγός, ὅταν βλέπῃ ἕνα στρατιώτην γενναῖον ἔεισε εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων, τὸν πένει ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὸν σῶει πρὸς τὴν ἰδικὴν του παράταξιν, καὶ τὸν προετοιμάζει νὰ πολεμῇ μετὰ τὸ μέρος του, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Σὰν νὰ εὐρίσκει τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ θωμοῦ εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων του, τὴν ἤλκυσε πρὸς τὴν ἰδικὴν του διὰ νὰ πολεμήσῃ ἡ ἐπιγραφή μαζί μετὰ τὸν Παῦλον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ οὐχὶ μαζί με τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τοῦ Παύλου. Διότι ἡ ἐπιγραφή ἦτο ἕξις τῶν Ἀθηναίων, μάχιρα τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ μάχιρα πού ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τῶν. 30 Ἀ Δὲν θὰ ἦσαν τόσοσιν παρόξενον, δὲν ἐχρησιμοποίησε τὰ ἱδικὰ του ὅπλα καὶ τοὺς συνελάμβανε, διότι αὐτὸ εἶναι φυσικὸν νὰ γίνεταί. Ἀλλὰ τὸ νέον καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅταν τὰ ὅπλα τῶν ἀντιπάλων χρησιμοποιοῦνται οὐ τεχνάσματα ἐναντίον των, ὅταν τὸ ἕξις δηλαδή πού κραδαίνουν ἐναντίον μας, αὐτὸ ἀκριδῶς τοὺς καταφέρει τὸ καίριον κτύπημα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος. Ἐταί ἔκαμε κάποτε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἐξῆλθε χωρὶς τὰ ὅπλα του διὰ νὰ φανῇ καθαρά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τίποτε τὸ ἀνθρώπι-

νον, λέγει, δὲν ἰσχύει ὅταν ὁ Θεὸς μάχεται ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐξήλαθεν ἀπευθυνόμενος ἀπὸ τὰ ὅπλα του καὶ κατέβαλε τὸν πύργον ἐκείνον.¹¹ Β. Κορίνθι, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ὅπλα ἔτρεψε καὶ ἤρπασε τὴν μάχαιραν τοῦ Γολιάθ καὶ ἔτσι ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ βαρβάρου.¹² Ἔτσι ἔκοψε καὶ ὁ Παῦλος μὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὴν.

Καὶ διὰ τὴν γίνῃ σαφέστερος ὁ τρόπος τῆς νίκης, θὰ σὰς εἰπῶ διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιγραφῆς. Εὐρήκε, λοιπόν, ὁ Παῦλος δωμὸν εἰς Ἀθήνας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Ποῖος ἄλλος ἦταν ὁ ἀγνωσόμενος παρὰ ὁ Χριστός; Εἶδες πῶς ἔραπαζε τὴν ἐπιγραφὴν, ὅχι ἐπὶ κακῷ αὐτῶν πού τὴν ἔγραφαν, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὸ καλὸν αὐτῶν; C. Λοιπὸν: Ἄν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἔγραφαν διὰ τὸν Χριστὸν δὲν θὰ ἦτα τόσο ἐκπληκτικόν. Τὸ θαυμαστόν ἐστὶν ὅτι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τῆς ἐδίδον ἄλλο νόημα καὶ ὁ Παῦλος εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἀνατρέψαι. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ ὅλα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξηγήσωμεν διὰ ποῖου λόγου οἱ Ἀθηναῖοι ἔβαλαν τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Διὰ ποῖον θεὸν τὴν ἔγραφαν; Εἶχον πολλοὺς θεοὺς ἢ μᾶλλον πολλοὺς δαιμόνας. «Διότι ὅλοι οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν εἰσὶν δαιμόνια».¹³ Εἶχαν καὶ ἐντοπίους καὶ ἐξένους. Κοιτάξατε πόση εἰρωνεία! Ἄν εἶναι ὁ θεός, δὲν εἶναι καὶ ἀγνωστος, διότι ὁ θεός εἶναι κύριος πάντων τῆς οἰκουμένης. Ἐξ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς τοὺς εἶχον κληρονομῆσαι ἀπὸ τοὺς πατέρας των καὶ ἄλλους ἀπὸ τὰ γειτονικά ἢ ἔθνη, ὅπως τοὺς Ζεῦς, τοὺς Ἑρμῆς, τοὺς Ἀθηνᾶ. Καὶ ἐάν μὲν εἰσθε ἐμπειροὶ τῆς παιδείας τῶν ἁλίων λαῶν θὰ σὰς διδάσῃ ὅλας αὐτὰς τὰς ἱστορίας. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅλους τοὺς θεοὺς, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς ὅλους, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πατέρων των, καὶ ἄλλους κατὰ τὴν ἰδικὴν των γενεάν, εἶπον μεταξὺ των εἰς μίαν συγκέντρωσιν, ὅτι ὅπως τοὺς ἀγνωστούμεν τούτους καὶ ἐκ τῶν ὑστέριον τοὺς ἐγνωρίσαμεν καὶ τοὺς ἐδέχθημεν, εἶναι πιθανόν νὰ συμβαίῃ ὥστε καὶ ἄλλος νὰ εἶναι ἀγνωσόμενος καὶ, ἐνῶ εἶναι θεός, ἡμεῖς δὲν τὸν γνωρίζομεν καὶ διὰ τοῦτο παραμένει ἀγνωστος. Εἰ καὶ δὲν λατρεύεται.

Τί ἔκαμαν λοιπόν; Ἔστησαν δωμὸν καὶ ἔγραφαν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ», θέλοντες νὰ εἰποῦν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς

11. Ἰὼν Γολιάθ.
12. Πρὸς Α' Κορίνθ. 17, 25.
13. Πρὸς Α' Κορίνθ. 8, 5.

ὅτι καὶ ἂν ὑπάρχῃ κάποιος ἄλλος θεός πρὸς ἡμῶν. Ἀγνωστος εἰς ἡμᾶς καὶ ἐκείνους θὰ τὸν λατρεύσωμεν. Κοίταξε, ὅποια ὑπερβολὴ θρησκευτικότητος. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς λέγει «σὰς θεωρῶ σάν πρὸς θεοῦ κατὰ πάντα»,¹⁴ διότι ὅχι μόνον τοὺς γνωρίμους σας θεοὺς λατρεύεται, ἀλλὰ καὶ ὁσους οὐδέποτε ἐγνωρίσατε. Ἐκείνοι διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἔβαλαν τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ» καὶ ὁ Παῦλος τὴν ἠρμήνευσε καταλήλως. Αὐτοὶ ἐννοοῦσαν ἄλλους θεοὺς καὶ ὁ Παῦλος ἠρμήνευσε τὴν 37 Α' ἐπιγραφὴν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀφοῦ ἠχημαλώπισε τὸ νόημά της τὸ ἔσπασε κοντὰ ἐν τῇ ἰδικῇ του παράταξιν. «Αὐτὸν, τὸν ὅποιον ἐγὼ τὴν ἀγνοῶ σας καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ»,¹⁵ λέγει. Ἀγνωστος λατρεύετε, αὐτὸν σὰς ἀποκαλύπτω. Κοίταξε θεός δὲν εἶναι κανένας ἄλλος παρὰ ὁ Χριστός. Κοίταξε φρονιμάδα πνευματικὴ. Ἐπρόκειτο ὑστερα νὰ τὸν κατηγορήσωμεν λέγοντες ὅτι εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ἐννοήματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν πρὸς τὸν ὅποιον ἐμμεν. Ἐπὶ τούτων λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποψίας καὶ εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ἐννοήματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν πρὸς τὸν ὅποιον ἐμμεν. Ἐπὶ τούτων λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποψίας καὶ εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ἐννοήματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν πρὸς τὸν ὅποιον ἐμμεν. Ἐπὶ τούτων λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποψίας καὶ εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ἐννοήματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν πρὸς τὸν ὅποιον ἐμμεν. Ἐπὶ τούτων λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποψίας καὶ εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ἐννοήματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν πρὸς τὸν ὅποιον ἐμμεν.

Μὴ παραμελῇς, λοιπόν, φιλάτε τὴν ἐπιγραφὴν τῶν θεῶν λόγων. διότι ἂν εὐρίσκεσαι εἰς ἐργήτοισιν καὶ νηφαλιότητι, ἡμπορεῖς νὰ εὐρῇς κάποιον τὸν χρησμένον εἰς τὰ ἀλλότρια. Ἐνῶ δὲ εἶσαι ράθυμος καὶ μὲ πεσμένον τὸ ἦθος

14. Πρ. 17, 23.
15. Ἀδριαν. 17, 25.

κόν, οὔτε ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς εἶναι δυνατόν ν' ἀποκομίσῃς κάτι. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁποῖος ξέρεи νὰ κερδίῃ, κερδίζει εἰς κάθε περίπτωση, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζῃ, καὶ θησαυρὸν νὰ εὕρῃ, φεύγει μὲ ἀδεια χεῖρας. Θέλετε νὰ οἶς εἰπῶ καὶ ἄλλο παρόμοιον ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον κάποιος ἄλλος εἶπε, ὑπὸ ἄλλο πνεῦμα καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οικειοποιήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ρητοῦ; Λοιπὸν, προσέχετε πολὺ διὰ νὰ μάθετε, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἡχμαλώτισε τὸ νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.¹⁵ Καὶ ὅταν μάθετε ὅτι ἡμποροῦμεν νὰ οικειοποιούμεθα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἄλλων, θὰ ἐννοήσετε πόσον μάλλον δύναμεθα νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν τὰ ἰδικά μας καὶ νὰ κερδίσωμεν. Ὁ Καϊάφας ἦταν ἀρχιερεὺς κατ' ἐκείνου τοῦ χρόνου. Καὶ τοῦτο εἶναι γέννημα τῆς ἰουδαϊκῆς ἀμαρτωλότητος, τὸ νὰ ἐντροπιάζουν δηλαδὴ τὸ ἀδίκωμα τῆς ἱερωσύνης, ἀνακηρύσσοντες ἀρχιερεῖς ἐξηγορασμένους. Προηγουμένως δὲν ἦσαν ἔτσι τὰ πράγματα, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸν θάνατον ἀπεβάλλετο ἡ ἱερωσύνη τοῦ ἀρχιερέως, ἐνῶ τότε καὶ ζῶντες ἔχονεν τὸ ἀδίκωμά των. Λοιπὸν, ὁ Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐξώπλιζε τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔλεγεν ὅτι ἔ πρέπει αὐτὸς νὰ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ ἔχη καμίαν κατηγορίαν ἐναντίον του, παρὰ μόνον ἐθασανίζετο ἀπὸ φθόνον. Τέτοιος εἶναι ὁ φθόνος καὶ τέτοιας ἀνταρμιχῆς ἀποδίδει εἰς τὰς εὐεργεσίας. Ἀναλύων λοιπὸν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διωγμοῦ τοῦ Χριστοῦ ἔλεγεν: Εἴκει συμφέρον ν' ἀποθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος, παρὰ νὰ χαθῇ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος. Καίταξε λοιπὸν πῶς ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ ρητοῦ ἦλθε μὲ τὸ μέρος μας. Μάθετε ὅτι τὸ μὲν ρητὸν εἶναι τοῦ ἱερέως, ἐνῶ τὸ νόημα ἡμπόρεσε νὰ γίνῃ πνευματικόν. «Συμφέρει ἓνας ἄνθρωπος ν' ἀποθάνῃ ποικειμένου νὰ μὴ χαθῇ ὁλόκληρον ἔθνος».¹⁷ Ἡ Αὐτὸ δὲν τὸ ἔλεγε, ἀπὸ ἰδικὴν του πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ τὸ ἐποφύτευεν ὡς ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ ἔτους, ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς πρέπει ν' ἀποθάνῃ. Ὁχι μόνον ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγεν ὅτι «Συμφέρει ν' ἀποθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος διὰ νὰ μὴ χαθῇ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων».¹⁸ Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ πῶς ἀναγκάζει τὴν γλῶσσαν τῶν ἐχθρῶν νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας;

15. Παρ. Β' Κεφ. 10, 5.

17. Ἰωάν. 11, 50.

18. Αὐτόθ. 11, 51.

Ἐπὶ τοῦ θέματος νὰ μὴ παραμελοῦμεν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν ἀρκετὰ ὅσα ἐπρώθησαν, ἂν τὰ ἐνθυμῶμε. ἤθελα νὰ εἰπῶ καὶ ποῖος ἔγραψε τὸ βιβλίον καὶ πότε τὸ ἔγραψε καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν. Ἐν ἄλλὰ αὐτὰ τὰ γνωρίζομεν ἤδη καὶ, διὰ θέλην ὁ Θεός, νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς τοὺς νεοφωτιστούς. Νεοφωτιστοὺς δὲ ὀνομάζω, ὅχι ὅσους ἐφωτίσθησαν πρὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, αὐτοὺς πρὸ δέκα ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ ἑτοῦς ἢ καὶ πρὸ περισσοτέρου χρόνου, διότι καὶ αὐτοὺς ἔτσι πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν: Ἄν ἐπιδικαζώμεν πολλὴν σπουδὴν διὰ τὴν ψυχὴν μας, τότε ἐπιτρέπεται καὶ μετὰ δέκα ἔτη νὰ εἰμεθα νεοφωτιστοί, ἐὰν διασώσωμεν ὅλην τὴν νεότητά, ποὺ μας ἐδόθη ἀπὸ τὴν στιγμήν τοῦ βαπτίσματος. Διότι δὲν εἶναι ὁ χρόνος ποὺ κάμνει τὸν νεοφωτιστόν, ἢ ἀλλὰ ὁ καθαρὸς βίος. Εἶναι δυνατόν νὰ χαθῇ καὶ μετὰ δύο ἡμέρας τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζεται κανεὶς νεοφωτιστός, ἀπὸ ἐκείνου, ποὺ δὲν εἶναι προσεκτικός.

Καὶ θὰ οἶς ἀναφέρειν ὅταν παραδείγμα τὸ πῶς ἓνας νεοφωτιστός ἔχασε ἁμέσως μετὰ δύο ἡμέρας τὴν χάριν τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν τιμὴν. Λέγω δὲ τὸ παράδειγμα διὰ νὰ ἰδῆτε τὴν πτώσιν του καὶ νὰ ἀσφαλίσετε τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν. Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ ὅσους μένουσιν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν σήμερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσους ἔχουν ἀμαρτήσῃ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδικώμεν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν θεραπείαν σας. Ὁ Σίμων ὁ μάγος, λέγουσιν, ὅτι μετενόησε καὶ, ἀποὺ ἐδοκίμασθαι, ἔμεινε κοντὰ εἰς τὸν Φίλιππον διὰ νὰ ἰδῇ τὰ θαύματα. Ὁ Ἄλλὰ ὅτε ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κακίαν του καὶ ἤθελε νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν σωτηρίαν του διὰ χρημάτων. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Πέτρος εἰς τὸν νεοφωτιστόν; Σὲ βλέπω νὰ εἶσαι γεμῆτος πικρᾶν χολῆν καὶ ἡ κακία ὡς ἄλλο δηλητήριον ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, δι' αὐτὸ παροκέλευσε τὸν Θεόν, μήπως καὶ σοὺ συγχωρήθῃ ἡ κακία σου αὕτη.¹⁹ Δὲν εἰσῆλθεν ἀκόμα εἰς τὸν στίβον τῶν ἀγόνων καὶ ἐδουλοθῇ αὐτὸς εἰς ἀσυγχώρητον ἀμάσθημα. Ὅπως εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ ἐκπέσῃς μετὰ δύο ἡμέρας καὶ νὰ χάσῃς τὴν ἰδιότητα τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν χάριν. Ἔτσι καὶ μετὰ δέκα, καὶ μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ἕως τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἶναι δυνατόν νὰ διατρήσῃς τὸ λαμπρὸν τοῦτο ὄνομα καὶ

19. Παρ. 5, 23 καὶ 28.

τὴν ἰδιότητα.

Ε Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὅποιος διέλαμψε περισσότερο εἰς τὸ γῆρας του. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ νεότης δὲν ἦταν φυσιολογικὴ, ἀλλὰ τὴν ρυθμίζομεν ἡμεῖς οὕτως ἢ ἄλλως μετὰ τὴν ἰδικήν μας διάθεσιν καὶ τὸ νὰ γηράσκωμεν καὶ τὸ νὰ μείνωμεν νέοι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κατὰ τὸ σῶμα, τὰ μελετᾷ κανένας ὅλα, ὅλα τὰ ἐξετάζει καὶ χωρὶς νὰ κουράζη ἐνίοτε τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ τὸ υποβάλλῃ εἰς κόπους καὶ εἰς συνεχῆ ἐργασίαν, κάποτε ὀπισθοδρόμει, σύμφωνα μετὰ τὸν φυσικὸν νόμον, θὰ το καταλάβῃ τὸ γῆρας.³³ Ἀ Ἐπὶ τῆς ψυχῆς ὁμως δὲν ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα. Ἄν δὲν τὴν ταλαιπωρήσῃς μετὰ κόπους διωκτικούς καὶ κοσμηκὰς φροντίδας, διατηρεῖ διὰ πάντος τὴν ἀγήραστον νεότητά της. Δὲν βλέπετε αὐτοὺς τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν οὐρανόν; Ἐξ ἡλιάδας ἔτη³⁴ φέγγουν καὶ κανένας δὲν ἔγινε σκοτεινότερος. Ἐδῶ λειτουργεῖ ἡ φύσις καὶ ἔτσι τὸ φῶς ἐμενεν ἀμελλόντων. Ὅπου ὑπάρχει ὁμως ἐκλογὴ θὰ μείνῃ ἀρὰ γε περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἐλαμψεν ἀρχικῶς. Ἄν θέλωμεν, μᾶλλον θὰ μείνῃ ὀχι μόνον τόσο, ἀλλὰ θὰ γίνῃ καὶ λαμπρότερον, ὥστε νὰ συναγωνίζεταί καὶ αὐτὰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς καὶ μετὰ πάροδον χρόνου εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κάποιος νεοφώτιστος; Β Ἀκούσε τί λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς φωτισμένους πρὸ πολλοῦ χρόνου: Ἀλλὰ σεῖς μεταξὺ αὐτῶν φαίνεσθε σὰν φωτεινὰ ὀστέρια μέσα εἰς κόσμον σκοτεινόν, καὶ κρατεῖτε στερεὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, ποῦ μεταδίδει τὴν ζωὴν, διὰ νὰ εἰσθε καυχῆσθε μου.³⁵ Ἀπεβάλατε τὸ παλαιόν καὶ σχισμένον ἐνδυμᾶ σας καὶ ἀλειφθήκατε μετὰ πνευματικὸν μύρον καὶ ἐγίνατε ὅλοι ἐλεύθεροι. Οὐδεὶς λοιπὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην δουλείαν. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀπαιτοῦν πόλεμον καὶ ἀγῶνα. Κανένας δούλος δὲν ἀγωνίζεται, κανένας ὑπηρετὴς δὲν στρατεύεται. Καὶ ἂν αἰχμαλωτισθῇ καθ' ἡν στιγμήν εἶσαι δούλος, ἀποβάλλεσαι μετὰ τιμωρίαν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν στονασιωτῶν. Ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπικῶν ἀγώνων ἰσχύει τὸ αὐτὸ ἔθιμον. Ὁ Μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἐδῶ, τοὺς παίρνουν καὶ τοὺς πε-

33. Ὁ ἀστέρας αὐτὸς συνέχεται ἐπὶ τῇ ἐξοῇ τῶν ἀπολογισμῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἔργου οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ καὶ χρονολογικοὶ σημειώμενοι διὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, οἱ ὅποιοι, διὰ γνωστὸν, ἔγραψαν τὴν ἱστορίαν τὴν ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου.

34. Φίλιπ. 2, 15—16.

ριφέρουν εἰς τὸ προάστειον καὶ ἐνῷ πλήθος εἶναι οἱ θεαταὶ εἰς τὸ στάδιον, φωνάζει ὁ κήρυξ ἂν κανένας τὸν κατηγορῇ διὰ τίποτε, ὥστε, ἀφοῦ ἀποβάλλῃ ἀπὸ ἐπάκου τοῦ τὴν ὑποφίαν τῆς δουλείας, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς ὀλυμπικοὺς ἀγῶνας.

Ἄν λοιπὸν ὁ διάβολος δὲν δέχεται δούλους στοὺς ἰδικούς του ἀγῶνας, πῶς ταλμῆς ἐσὺ, ποῦ εἶσαι δούλος τῆς ἁμαρτίας νὰ εἰσέλθῃς εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Χριστοῦ; Ἐκεῖ μὲν λέγει ὁ κήρυξ: «Μήπως ὑπάρχει κάποιος διὰ νὰ κατηγορήσῃ τὸν παρόντα;». Ἐδῶ ὁμως ὁ Χριστὸς δὲν λέγει ἔτσι. Καὶ ἂν ὅλοι τὸν κατηγορήσων πρὸ τοῦ βαπτίσματος, λέγει, ἐγὼ θὰ τὸν δεχθῶ καὶ θὰ τὸν ἀπελευθερώσω ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπελευθερώσω, θὰ τὸν εἰσαγάγω εἰς τοὺς ἀγῶνας. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἀγωνοθέτου; Δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἀπαγγέλλει τὰς μετὰ ταῦτα εὐθύνas. Ὅταν ἦσαν δούλοι, εἶχες μυρίους κατηγοροῦς, τὴν συνειδήσιν σου, τὰ ἁμαρτήματα, ὅλους τοὺς δαίμονας. Οὐδεὶς, λέγει, ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐκείνους μετέκλινεν ἐναντίον σου, οὔτε σὲ ἐνόμισα ἀνάγειν τὸν ἀγῶνα μου, ἀλλὰ σὲ ἐδέχθηκα εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὀχι ἐνεκα τῆς ἀξίας σου, ἀλλὰ ἐνεκα τῆς φιλανθρωπίας μου. Μείνε λοιπὸν καὶ ἀγωνίσου, εἴτε χρειασθῇ νὰ τρέχῃς, ἢ νὰ πυγμαχῇς ἢ νὰ λάβῃς μέρος εἰς ἀγῶνας παγκρατίου. Ὅχι τυχαίως, ἀπλῶς ἢ συμπτωματικῶς. Ἀκούσε τί ἔκαμνεν ὁ Παῦλος: Εὐθὺς ὡς ἐδηγῆκεν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν, ἀπὸ τὴν στιγμήν τοῦ βαπτίσματός του ἠγωνίζετο. Ἐκήρυττε τὸν ἀληθινόν ὕπνον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδημιουργεῖ σὺν γυναικὶν Ε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τοὺς ἰουδαίους.³⁶ Ἄν ἐσὺ δὲν ἤμπαρξες νὰ κηρύξῃς καὶ δὲν ἔχῃς διδασκαλικὴν γλῶσσαν, τότε εἶπαε μετὰ τὰ ἔργα σου, μετὰ τὴν διανοήν σου, μετὰ τὴν λαμπρότητα τῶν πράξεών σου, εἰς τὴν λαμπρότητα, λέγει ἡ Γραφή, τὸ φῶς σας ἐνέπλησεν τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ δοξάσων τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.³⁷ Δὲν ἤμποοις νὰ πτοήσῃς τοὺς ἰουδαίους μετὰ τὸν λόγον; Κάμνι τους νὰ πτοηθοῦν μετὰ τὴν πολιτικὴν σου, κάμνι καὶ τὴν εἰδωλοπλάστειαν νὰ πτοηθοῦν μετὰ τὴν ἰδικὴν σου ἀλλοτρίαν.³⁸ Ὅταν ἰδοῦν τὸν προσηγουμένον ἀσπλῆ, τὸν πονηρὸν, τὸν ἀσελῆ, τὸν διεσθεσμένον καὶ ἔχον ἀλλάξει ριζικῶς καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν, πρὸ τοῦ προεκά-

32. Προέχεται περὶ πνεύματος ἡγωνιστικῆς ἐκ πάλης καὶ πυγμαχίας.

33. Πράξ. Πράξ. 9, 22.

34. Ματθ. 5, 18.

λασεν ἡ χάρις, νὰ ἔχῃ ἀλλάξει καὶ κατὰ τὴν διαγωγὴν, δὲν θὰ συγχωροῦν καὶ δὲν θὰ εἰπῶν ἐκεῖνο ποῦ κάποτε οἱ ὁδοῖσι ἔλαγον διὰ τὸν τυφλὸν Αὐτὸς εἶπαι, δὲν εἶναι, αὐτὸς μῦθος πάλιν εἶναι αὐτὸς, ὡς Διδὸν τὰ λόγια αὐτὰ προερχόμενα ἀπὸ ἀνθρώπου, ποῦ ἔχουν πᾶσι σύγχυ- σιν, μὲ τὸ νὰ ἀμφισβῆλλουν δι' αὐτὸ ποῦ γνωρίζουν, νὰ διδάσκοντα. μὲ τὸν ἑαυτὸν ἔν, νὰ μὴ ἔχουν σαφεῖ συνει- δησιὰν τῶν ἰδικῶν τῶν πραγμάτων, καὶ μὴ πιστεύουσιν οὐτε στὰ ἴδια τῶν τὰ μῦθα. Ἀπέθανεν ἐκεῖνος τῆς σωμω- τικῆς ἀναπνεῖας, ἀπόθαλε καὶ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν Β' Ἀ- νελθεσαν ἐκεῖνος εἰς τὸν ἥλιον τούτων, ἀναβλεψὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἥλιῳ τῆς δικαιοσύνης Γνωρίζεις τὸν Κύριον τοῦ παντός. Πράξε ἀνταγίας τῶν ποιοτήτων σου διὰ νὰ κερδίσῃς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύναν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὸ ὅπου καὶ κατὰ ποῦ ὅπου, δοξάζεται τιμὰτα, καὶ σκεῖ οὐ Πα- τὴρ, καὶ μὲ τὸ ἄνισον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τὰρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΚΡΑΣ ΣΥΝΑΒΕΣΙ ΠΟΥ ΕΓΓΕΝΕΣ ΤΗΝ
ΠΑΛΑΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ
ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ Σ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ
ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΕΡΟΣ Ο ΕΝΑΡΕΤΟΣ ΒΟΣ ΑΠΟ ΤΑ
ΣΗΜΕΑ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ, ΟΠΩΣ ΕΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΠΟΣΩΝ ΥΠΕΡΕΧΕΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΙΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ.*

Με τὴν παροδὸν τοῦ χρόνου ἐπανήλθομεν εἰς τὴν μητέρα μας, τὴν ποικίλην καὶ ἀγαπητὴν εἰς ὅλους ἐκκλησίαν, μητέρα ἰδική μας καὶ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν. Μητέρα, ὅχι διότι εἶναι μόνον ἡ μεγαλύτερα κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διότι ἐθεμελιώθη καὶ ὑπὸ χειρὶν ἀποστόλων· Ἄ δὲ τοῦτο πάλι καὶ πολλὰκις κατασέφει διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πόλιν κτρώσει διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Δὲν τὴν ἐθεμελίωσαν μόνον τὰ χεῖρα τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τὴν ἐτίθειον καὶ ἡ ἀπάφαις τοῦ Κυρίου τῶν ἀποστόλων μὲν νέον καὶ παράδοξον τρόπον τεύχεσθαι, καὶ δὲν οὐκ ἐδοξόθη μὲν ἔξω καὶ λιθοῦς μαζί τὸν περιβολὸν αὐτῆς, ὅτε τὴν ἔξωθεν μὲν περιφραίσκην τάρρον, τοποθετοῦσας παλαιοὺς καὶ ὕμνοντες πύργους διὰ νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλ' εἶπε τότε φράσεις θασιακὰς καὶ μόνον καὶ αὐτὰ ἤρκεσαν διὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀντὶ ταύτης καὶ πύργων καὶ τάρρων καὶ ἀσφαλεῖς καθολικῆς. Εἰ

[illegible]

Καὶ παῖδα εἶνα, α φράσεις αὐταὶ ποὺ ἔχουν τόσην δύναμιν, «Ἐπὶ τῆς πέτρας ταύτης θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου καὶ δὲν θὰ τὴν καταβάλουν οὔτε αἱ πύλαι τοῦ Ἀδου»· Αὐτὰ εἶνα, τὸ τεῖχος, ὁ περίβολος, ἡ ἀσφάλεια, τὸ λιμάνι, τὸ καταφύγιον. Σὺ δὲ κοίταξε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πόσον ἀρραγὲς εἶναι τὸ τεῖχος. Δὲν εἶπεν ὅτι, αἱ ἐπιβουλαὶ τῶν ἀνθρώπων μόνον δὲν θὰ τὴν καταβάλουν, ἀλλ' οὐδὲ αὐταὶ αἱ μηχανορραφαὶ τοῦ Ἀδου. Αἱ πύλαι τοῦ Ἀδου, λέγει, δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. Δὲν εἶπε δὲν θὰ τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ ὅτι δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. «Ὁ Ἄ Τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ δὲν τὴν λυγίσουν. Ἀλλὰ τί ἄρα γε εἶναι αἱ Πύλαι τοῦ Ἀδου, ἡ φράσις φαίνεται ἀσαφής. Ἄς μάθωμεν τί εἶναι ἡ πύλη τῆς πόλεως καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι καὶ ἡ Πύλη τοῦ Ἀδου. Πύλη τῆς πόλεως εἶναι ἡ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν. Λοιπὸν καὶ πύλη Ἀδου εἶναι ὁ κίνδυνος νὰ ὁδηγηθῶμεν εἰς τὸν Ἀδην. Αὐτὸ ποὺ λέγει, εἶναι λοιπὸν τὸ ἐξῆς. Ἄν κίνδυνος τοιοῦτου θένους ἐξουδετερωθῶν καὶ προσβληθῶν κίνδυνος ποὺ μᾶς φέρουν εἰς τὸν Ἀδην, τότε ἡ Ἐκκλησία μένει ἀπερισπαστος. Ἡμποροῦσε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ λάβῃ πείραν τῶν συμφορῶν. Διατί ὁμως τὸ ἐπέτρεψε. Διότι εἶναι σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ κανεὶς τὸν πειρασμόν, νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐνοικήσῃ χωρὶς ν' ἀφήσῃ τίποτε τὸ δεινὸν ἀπὸ τῶν ἐρχομένων τοῦ Διὰ τοῦτα ἀφῆκε δόλους τοῦ πειρασμοῦ νὰ ἐνοικήσῃ διὰ νὰ γίνῃ περισσότερον ἱκανὴ «ἡ θλίψις ἔχει ὡς καρπὸν τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ τὴν ἰκανότητα»². Καὶ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ περισσότερον τὴν δύναμίν του, τὴν σῶζει κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰς πύλας τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸ ἀφῆκε τὴν τρικυμίαν νὰ ἐκσπάσῃ, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψε τὴν βύθισιν τοῦ σκάφους. Δὲν θαυμάζομεν τὸν κυβερνήτην τοῦ σκάφους ὅταν τοῦτο πλῆν μὲ οὐριον ἄνεμον, οὔτε ὅταν διασῶσῃ τὸ σκάφος τὴν στιγμήν ποῦ ἔχει τὸν ἄνεμον εἰς τὴν πρόρμην του. Ἐλλ' ὅταν ἡ θάλασσα ἀγρυεῖ καὶ τὰ κύματα φουσκώνουν καὶ ἡ τρικυμία ἔσπῃ καὶ ἔχῃ τὴν πύλην ν' ἀντεπείλῃ πρὸς τὴν φορὰν τῶν ἀνέμων καὶ νὰ γλυτώσῃ τὸ πλοῖον ἀπὸ τὴν τρικυμίαν.

Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Ὡσάν πλοῖον, ἀφοῦ ἀφῆκε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ περιπλανᾶται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς οἰκουμένης, δὲν κατήργησε τὴν τρικυμίαν, ἀλλὰ τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Δὲν ἑσταμάτισε τὸ κύμα, ἀλλὰ ἔ-

² Ματθ. 10, 18.
³ Ρωμ. 5, 4.

σωσε τὸ πλοῖον. Καὶ ἐνῷ ὁλος ὁ λαὸς ἐξουσίατο, ὥσαν τὰ ἀγρία κύματα, καὶ ἀπὸ παντοῦ προσέβαλλον τὴν Ἐκκλησίαν τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὥσαν ἀγριοὶ ἄνεμοι, καὶ ἐνῷ ἀπὸ παντοῦ ἐισποῦσε ἡ τρικυμία, πολλὴ γαλήνη περιέβαλλε τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ καὶ τὸ πλοῖον ἀξιοθαύμαστον εἶναι, ὅτι οὐ μόνον δὲν κατέκλυσε τὸ πλοῖον ἡ τρικυμία, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐνίκησε τὴν τρικυμίαν. Οἱ συνεχεῖς διωγμοὶ οὐ μόνον δὲν ἐλύγισαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξουδετερώθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Πῶς, μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ποῦ, ἔξ ἀφορμῆς τῆς ρήσεως τοῦ λέγει «Καὶ αἱ πύλαι τοῦ Ἀδου δὲν θὰ καταβάλουν τὴν Ἐκκλησίαν». Πόσον ἐκσπίασαν οἱ εἰδωλολάτραι διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτὴν τὴν ρῆσιν, ὥστε ν' ἀκυρώσουν τὸ νόημά της καὶ δὲν ἠμάρτησαν νὰ τὴν καταστρέψουν, διότι, ὁ λόγος αὐτός ἦτο ἐκ Θεοῦ. Ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀδαμαντίνους λίθους καὶ συνδέεται καλὰ μὲ αἰθῆραν. Ἐ καὶ δὲν καταστρέφεται, οὔτε δ αὐτεταί, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ πολέμιοι βάλλουν ἐναντίον του ἀπὸ παντοῦ καὶ τέλος φεύγουν χωρὶς νὰ δολοφονήσουν καθόλου τὸν πύργον, οὔτε νὰ τοῦ προσεγγίσουν κανένα κακόν, ἐνῷ μόνον τὴν ἰδικὴν τῶν δυνάμιν φθείρουν. Ἔτσι ἀκριδῶς καὶ τὴν ρῆσιν αὐτὴν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ὠρῆλόν εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος εἶνα ἀσφαλῶς περὶτε χισμένος, πλήττουν ἀπὸ παντοῦ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ τελικῶς ἀπέδειξαν τὴν ἀντοχὴν του, ἐνῷ ἡ ἰδικὴ τῶν δυνάμιν φθείρεται καὶ τέλος ἀποθνήσκουν. Καὶ τι δὲν ἐμχανεύθησαν κατὰ τῆς ἀληθείας αὐτῆς. Στρατὰς τεταρτάκι ὠργανώνοντο, σπῆλα ἐκ ναύτου, βασίλεις ἐξωπλίζοντο, λαὸς ἐξεγείροντο, πύλεις ἐπανεστάτουν⁴. Ἀ, δικασταὶ ἐθανατίζοντο καὶ ἐπενόειο κάθε εἶδος καλᾶσεως. Οὐδεὶς τρόπος παρελείπετο. Φωτιά, αἰθήρας, δούτα θηρίων, κρημνοὶ, καταποντισμοὶ, θάραβρον, ξύλον, σταυρός, κάμινος καὶ γενικῶς κάθε εἶδους θασσανιστήριον ἐπεστρατεύθη. Τεράστιος ὁ ὄγκος τῶν ἀπὸ λῶν, τεράστια αἱ ὑποσχέσεις τῶν, ὥστε ἂν ἐνός νὰ φοβηθῇ κανεὶς μὲ τὸν πρῶτον τρόπον καὶ νὰ δελεασθῇ καὶ ἐξαγορασθῇ μὲ τὸν δευτέρον.

Δὲν παρελείπετο κανένα εἶδος ἀπάτης ἢ θύρας. Οἱ πατέρες παρέδωκαν τὰ παιδιά των καὶ τὰ παιδιά ἠγνόησαν τοὺς πατέρας των. Αἱ μητέρες ἐλησμόνησαν τὰς ὡδίας τοῦ τοκετοῦ καὶ γενικῶς ἀντερράτησαν οἱ νόμοι τῆς φύσεως.

⁴ Ματθ. 16, 18.

ως. Β 'Αλλ' ἄμμες τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐσαλεύθησαν οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς ἐσταμάτησεν ὁ πόλεμος καὶ δὲν προσεβλήθησαν τὰ τεῖχη τῆς ἐξ αἰτίας τῆς ρήσεως ἐκείνης, δηλαδή, ὅτι αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου δὲν θά κατασχύσουν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι μία ἀπλή φράσις, ἀλλὰ ὅτι εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ. «Ὁ Θεὸς ἐσπερεύσει μὲ τὸν λόγον του καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐπίσης μὲ τὸν λόγον του τὴν ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν ὕδατιν»,⁵ κατορθώσας νὰ στερεώσῃ τὴν πυκνὴν καὶ βαρεῖαν ὄλην ἐπὶ ἑνὸς στοιχείου ρευστοῦ καὶ ὀσπαθοῦς, ὅπως εἶναι τὸ νερὸ. Ἐπίσης καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν φοβερὴν εἰς δια στήτας, αὐτὴν ποῦ ἔχει τόσα κύματα, μὲ ἀσθενὲς τεῖχος, τὴν ἄμμον, τὴν περιέβαλε διὰ τοῦ λόγου τοῦ μόνου.

Λοιπὸν, «αὐτὸς ποῦ μὲ τὸν λόγον του ἐσπερεύσει τὸν οὐρανὸν, ἐθεμελίωσε τὴν γῆν»,⁶ περιέφραξε τὴν θάλασσαν, ὅτι διὰ τὴν βαρύνει ἐν τὴν πολυτιμωτέραν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐτείχισεν μὲ τὸν λόγον του τοῦτου.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκοδομὴ εἶναι ἔτσι ἀπαρσάλευτος καὶ τὸ τεῖχος τόσον στερεόν, ὡς ἴδωμεν πῶς οἱ ἀπόστολοι ἔθεσαν τὰ θεμέλια, πόσον βάθος ἔσκαψαν, ὥστε ἡ οἰκοδομὴ νὰ γίνῃ ἀμτακίνητος. Δὲν ἔσκαψαν βαθύως, δὲν ἔχρει ἀσθῆσαν τόσον κόπον. Διατί Διότ' εὗρηκαν παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον θεμέλιον, τὸ θεμελίον τῶν Προφητῶν. Ὅπως εἶπεν ἕνας Ἰσραηλῆς, ποῦ σκοπεῖ, νὰ οἰκοδομήσῃ ἕνα μεγάλο σπιτί, εὗρη ἕνα θεμελίον παλαιόν, ισχυρὸν καὶ στερεόν, δὲν θὰ τὸ καταστρέψῃ, δὲν θὰ μετακινήσῃ τοὺς λίθους, ἀλλὰ θὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ θὰ κτίσῃ τὴν νέαν οἰκοδομήν, ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι, μέλλοντες νὰ οἰκοδομήσουν τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδόμημα τὴν Ἰερουσαλὴν εἰς ἄλην τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, δὲν ἔσκαψαν εἰς βάθος, ἀλλὰ ἀφ' οὗ εὗρηκαν τὸν παλαιὸν θεμελίον τοῦ Προφήτου, δὲν τὸ κατέστρεψαν, δὲν τὸ μετέκινησαν ὡς οἰκοδόμημα καὶ ὡς διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὸ ἀφήσαν ἀμτακίητον ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἔπρὸς ὅσας τὴν διδασκαλίαν τὴν γῆν αὐτὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ θὰ νὰ πεσθῇς ὅτι δὲν μετακίνησαν τὸ παλαιὸν θεμέλιον, ἀλλὰ οἰκοδόμησαν ἐπάνω εἰς αὐτὸ, ἔκτισαν τὸν σοφὸν ἀρχιτέκτονα Παῦλον, ὁ ὁποῖος μᾶς λέ-

5 Ἐαμ. 22, 6
6 Ἐαμ. 109, 6

γε. τὰς λεπτομερείας τῆς οἰκοδομῆς, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων τῆς. «Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, λέγει ἔθεσε θεμέλιον»⁷. Ἀλλ' ὡς ἴδωμεν πῶς τὸ ἔθεσε. Ἐπάνω, λέγει, σὲ ἄλλο θεμέλιον παλαιόν, τὸ θεμέλιον τῶν προφητῶν.⁸ Α 'Απὸ τοῦ γίνεται τοῦτο φανερόν, «δὲν εἶθε, λέγει, πλέον ξένο, ἀλλὰ συμπαίτῃ τῶν ἁγῶν ποῦ ἐστηρίχθητε εἰς τὰ θεμέλια τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν»⁹. Εἶδες λοιπὸν τί θεμέλια, τὰ μὲν εἶναι τῶν προφητῶν καὶ τὸ ἐπάνω τῶν ἀποστόλων.

Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον εἶναι πῶς οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦλθον ὁμῶς μετὰ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ ἐπέρασαν ἐν τῷ μεταξύ πολὺς χρόνος. Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι οἱ ἁριστοὶ οἰκοδόμοι αὐτὸ κάμνουν. Προκειμένου δηλαδή νὰ τὸ θεμελιώσουν, δὲν ἀρχίζουν ἀπ' εὐθείας τὸ κτίσιμον διότι, ὡς εἶναι σαφὲς καὶ πρόσφατος ἡ ἐργασία τοῦ θεμελιώματος, δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ κρατήσῃ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Β 'Αφήνουν λοιπὸν πολὺν χρόνον, ὥστε νὰ στερεωθοῦν οἱ λίθοι καὶ εἶπαι τοὺς ἰσοῦς νὰ προσαρμόζονται πλέον μὲ ἀκρίβειαν, τότε προσθέτουν καὶ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Ἔτσι, ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Ἄφησε νὰ στερεοποιηθῇ τὸ θεμελίον τῶν προφητῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν καὶ νὰ γίνῃ σταθερὰ ἡ διδασκαλία, ὅποτε, εἰς τὴν οἰκοδομὴν στερεὰν, ὅταν εἶδε ποικυμένα τὰ ἱερὰ δόγματα, ὥστε νὰ ἡμπορῶν νὰ κρατήσουν τὴν νέαν θρησκείαν, τότε ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ οἰκοδομήσουν ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν προφητῶν τοὺς τοίχους τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε «Οἰκοδομηθέντες ἐπὶ τοῖς θεμελίοις τῶν προφητῶν», ἀλλὰ «οἰκοδομηθέντες, κτ' αὐντες» δηλαδή ἐπάνω.

Γ 'Αλλ' ὡς ἴδωμεν μὲ ποῖον τρόπον ἐγένεν ἡ οἰκοδομῆς. Ἀπὸ ποῦ θὰ τὸ μάθωμεν. Ἀπὸ τοῦ ἄλλου παρά ἀπὸ τοῦ θελήον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, διὰ τὸ ὅτι ποῖον ὠμολόγησαν καὶ κατὰ τὸς προηγουμένους ἡμέρας, διότι θεοδαίως σὰς ὀφείλομεν ἕνα μικρὸν χρέος ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ ὁποῖον πρέπει σήμερον νὰ καταβάσωμεν. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος. Μὰ νὰ μελετήσωμεν τὴν ἰδίαν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ θελήου. Διότι δὲν εἶναι κατὰ τὸ ὅτι καὶ τὸ σαφές, ὅπως πολλοὶ φαντάζονται, ἀλλὰ χρειάζεται ἐρευνᾶν. Ποῖα λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ θελήου. Π ρ ὁ ξ ε ς τ ὶ ω υ Α π ο σ τ ὶ λ ω ν Δ ἐν φαίνεται σαφές: Δ ἐν φαίνεται γινώρι-

7 Α' Κορ. 3, 10.
8 Ἐφεσ. 2, 20.

μον καὶ φανερόν εἰς ὅλους, Ἄλλ' ἂν παρακαλουθῇτε τὰ λεγόμενα, θὰ ἴδῃτε ποῖον εἶναι τὸ βάθος τοῦ ἔργου. Διατί δὲν ἐπέθη «Θαύματα τῶν Ἀποστόλων», ἢ δυνάμεις καὶ τέρατα ἀποστόλων, ἀλλὰ Πράξεις Ἀποστόλων, Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ σημεῖα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ θαύματα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις. Ἡ διαφορὰ εἶναι τεραστία μεταξύ των. Πράξεις εἶναι κατόρθωμα ἀτομικῆς προσπάθειας, θαύματα δὲ τὸ χάρισμα τοῦ ἐκ Θεοῦ. Εἶδες πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξύ πράξεως καὶ θαύματος. Πράξεις εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδρώτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐνὸς θαύμα εἶναι ἐπίδοξος τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἡ πράξις πηγάζει ἀπὸ τῆς ἰδίας μας θέλησιν, ἐνὸς τὸ θαῦμα λαμβάνει ἀφ' ἑαυτῆς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι προϊόν ἀνωθεν καταδόνου, ἐνὸς ἡ πράξις σχετίζεται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν. Ἡ πράξις σύγκειται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας προσπάθειαν καὶ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὸ θαῦμα ὁμῶς σφαιλεῖται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θέλαν χάριν καὶ δὲν χρειάζεται τὸν ἰδὸν μας μόχθον. Πράξεις σημαίνει τὸ νὰ εἶσαι ἐπιεικής, σώφρων, μετρίφων, νὰ συγκρατῇς τὴν ὀργήν σου, ⁶⁴ Ἄ νὰ καταπολεμής τὰς ἐπιθυμίας σου, νὰ εἶσαι ἐλεήμων, νὰ ἐπιδεικνύῃς φιλανθρωπίαν, καὶ ν' ἀσκήσῃς εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸ σημαίνει πράξις καὶ κόπος καὶ ἀνθρώπινος δῶς. Θαύμα εἶναι τὸ νὰ ἐκδικήσῃς τοὺς δαίμονας, νὰ ἀνοίγῃς μάτι αὐτῶν, νὰ καθαρῇς τὰ σῶματα λεπτῶν, νὰ ἐπαναφέρῃς τὴν λειτουργίαν κατεστραμμένων μελῶν, νὰ ἀνασταίνῃς τοὺς νεκρούς, καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια νὰ θαυματουργῇς. Εἶδες λοιπὸν πόσον ἀπέχουν ἡ πράξις ἀπὸ τοῦ θαύματος, ἡ συμπεριφορά μας ἀπὸ τὰ θαυμαστά σημεῖα, ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Θέλες νὰ σοὺ δείξω καὶ ἄλλην διαφορὰν. Διὰ σὰς ἐκίνησα σήμερον ὅλον αὐτὸν τὸν λόγον, ὥστε νὰ σὰς διδάξω περὶ θαυμάτων καὶ σημείων. ⁶⁵ Τὸ θαῦμα εἶναι μεγαλύτερον καὶ πλέον μυστηριώδες, καὶ ξεπερνᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ πράξις καὶ ἡ συμπεριφορά εἶναι μικρότεροι μὲν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ χρησιμώτεροι καὶ πλέον κερδοφόροι. Εἶναι ἡ ἀμειβὴ τῶν κόπων καὶ ὁ μισθὸς τῆς ἐπιμονῆς. Καὶ διὰ τὴν περὶ τῆς πράξεως εἶναι χρησιμότερα καὶ πλέον κερδοφόρα τοῦ σημείου, γινώσκεις ὅτι ἡ ἀναθήκη πράξεως, καὶ χωρὶς σημεία εἰσήγαγεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὄρους τὴν καταρτίωσιν ἐνὸς τοῦ θαύματος καὶ τὰ σημεῖα χω-

ρὶς τὴν συμπεριφοράν, δὲν ἐστάθισαν ἱκανὰ νὰ οδηγήσουν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ οὐρανοῦ. Πῶς θὰ σοὺ τὸ ἀποδείξω ἐγὼ καὶ σὺς κοιτάξετε πῶς αἱ πράξεις ἔχουν τὸ προδύσμημα, κατὰ τὴν καταβολὴν τῶν δυνάμεων. Πῶς τὰ μὲν σημεῖα ἔσθ' ἐαυτῶν δὲν σώζουσιν ὄλους τὰ κάμνουν, ἐνὸς ἡ ἀνεξάρτητος πράξις δὲν χρειάζεται, τίποτε ἄλλο διὰ τὴν σωτηρίαν ὄσων τὴν μετέρχοντα. «Πολλοὶ θὰ μὲ ἐρωτήσουν, εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἐκείνην τὴν ἡμέραν Κύριε, Κύριε δὲν ἐπρωφτεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου», ἡ ἀπό εἶναι σημεῖον καὶ θαῦμα. Δὲν ἀπεδόλαμεν ἐπ' ὀνόματι σου πολλὰ δαίμονα καὶ ἐκάμαμεν πολλὰς δυνάμεις, ⁶⁶ ἢ βλέπεις παῦ τοῦ σημείου καὶ θαύματος. Ἄς ἴδωμεν τι λέγει ὁ Θεός. Ἐπεὶ δὲ τὰ θαύματα εἶναι γυνὰ καὶ πούθεν δὲν ὑπάρχει πράξις «πορεύεσθε, λέγει, μακρὰν ἀπὸ ἐμέ, δὲν σὰς γνωρίζω, ἐσὺς τοῦ ἀπεργάζεσθε τὴν ἀνομίαν». ⁶⁷ Ἡ εἰς δὲν γνωρίζῃς αὐτοὺς πῶς γνωρίζεις τοὺς μετερχόμενους τὴν ἀνομίαν. Μάθε ὅτι τὸ «δὲν γνωρίζω» δὲν εἶναι δηλωτὸν ἀγνοίας, ἀλλὰ μίσους καὶ ἀποστρέψεως. «Δὲν σὰς γνωρίζω» διὰ τοῦ λόγου, εἶπέ μου, Δὲν ἀπεδόλαμεν τὰ δαίμονα ἐπ' ὀνόματι σου. Διὰ τοῦτο σὰς μισῶ καὶ σὰς ἀποστρέφωμαι, λέγει, διότι ὅτε μὲ πὰς δωρεὰς ἄγινετε καλύτερα, καὶ ἐνὸς ἀπολαύσατε τούτων τιμῶν, ἐμειναι εἰς τὴν κακίαν σὰς τὴν ἰδίαν. Φύγετε ἀπὸ κοντὰ μου, δὲν σὰς γνωρίζω. Λοιπὸν. Κατὰ τὸ παρελθὸν οἱ ἀνάξιοι ἐλάμβανον χαρίσματα καὶ οἱ διεφθαρμένοι κατὰ τὸν θίον ἐπεδείκνυνον σημεῖα καὶ ἀτελέμαλλον. Ἐ τῆς θέας δωρεὰς, χωρὶς νὰ συμπεριφέρωνται κατὰ τὸν καλλύτερον τρόπον. Τὰ ἀτελέμαλλον διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν προσωπικὴν των ἀξίαν. Ἐπεὶ νὰ σπαρῇ παντοῦ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας, ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προομιον τῆς τίσεως. Ὅπως ἕνας ἀριστὸς καλλιεργητῆς τῆς γῆς, ἀπὸ φυτεῦσιν ἕνα τρυφερόν δένδρον, εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς προσφάτως, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀδύνατον, τοῦ ἐπιδαψιλεύει πολλὰς περιποιήσεις, περιφράττει αὐτὸ ἀπὸ παντοῦ καὶ προστατεύει αὐτὸ μὲ λίθους καὶ ἀκάνθας. ⁶⁸ Ἄ ὥστε νὰ μὴ τὸ τσακίσουν οἱ ἀνεμοὶ μῦτε νὰ τὸ καταθροχθήσιν τὰ κοτόδια, μῦτε νὰ ὑποστῇ οὐρανόπτερος ἄλλην ἐλάθῃν καὶ ὅταν τὸ ἴδῃ νὰ ριζώσῃ καὶ νὰ πάρῃ ὕψος, τότε θάγει τὰ προστατευτικὰ φράγματα, διότι μόνον τοῦ τοῦ δένδρου εἶναι κανὼν νὰ μὴ πᾶθῃ τίποτε τὸ κακόν, ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πίστιν. Ὅταν ἦτο φυτωρι-

64. Ματθ 7, 23
10. Λουκ 7, 23

αν άκόμη, όταν ήτο τριφερά, όταν προσφάτως είχε φυτευθή εις τας ψυχάς των ανθρώπων, είχαν ανάγκην από πάν του πολλής επίμελειας "Όταν «έπιασε» και ρίζωσε και έλαθεν ύψος και έπεξετάθη εις όλην την οικουμένην, τότε έγκρέμισε τὰ τέχνη. Διά ταύτα εις την άρχήν παρείχε την χάριν του και εις αναξίους, διότι είχε τότε ανάγκην προς χάριν της πίστειως, από την βοήθειαν αυτήν. Τώρα δέν παρέχε, την χάριν του ούτε εις τους άξιους, διότι, ή δύναμις της πίστειως δέν έχει ανάγκην πλέον από τοιαυτήν ενίσχυσιν.

Και διά να τεισθής ότι, εκείνοι δέν έψευδοντο, αλλά έκαμαν θαύματα αληθινά και παρείχοντο χαρίσματα και εις αναξίους ανθρώπους, προκειμένου να κατωρθωθή και κάτι άλλο εκτός των δυνάμεων έλέχθησαν, να έντραπουν δηλαδή δια την δωρεάν του Θεού οι άναξιοι και να άποδοκιμάσουν την άμαρτίαν, ίδού τὸ παράδειγμα τοῦ 'Ιούδα ενός εκ των Δωδεκα άποστόλων. Αυτός, όπως όμολογείται από όλους, έκαμινεν θαύματα, έξεβαλλε δαιμόνια, ανέστησε νεκρούς, έκαθάρισε λεπρούς "Αλλ' όμως έξέπεσε της βασιλείας των ούρανών. Έδεν τον έσωσαν τὰ θαύματα, έπειδή ήτο ληστής και κλέπτης και, έγινε προδότης τοῦ Κυρίου του. "Ότ τὰ θαύματα δέν φθάνουν δια να σώσουν χωρίς άριστην πολιτείαν τοῦ ατόμου και καθαρόν και διακριθώμενον θίαν, τὸ άποδοκιμούν όλα τὰ γενονότα.

Τὸ ότι ή συμπεριφορά ενός ατόμου, που δέν έχει κατηγορίαν τὰ θαύματα, οὐδέ σύμμοχον, αλλά εμφανισθεῖσα ανεξαρτήτως ήμπερεσε να εισέλθῃ μ. βαρρός εις την βασιλειαν των ούρανών, άκουσέ το πώς τὸ λέγε δ Χριστός ὁ ἱσος. "Ελάτε οι ευλογημένοι από τον πατέρα μου να κληρονομήσετε την βασιλειαν των ούρανών που έχει έτοιμα σθε από καταβολής κόσμου" Δ. Δ. ατί. Μηπως δ ότι άνεστησαν νεκρούς, Έκαθάρισαν λεπρούς "Εδωξαν δαιμόνια "Όχι "Αλλά διατί, «Με είδατε πεινώντα και με έθρεψατε λέγει διψώντα και με έποτίσατε, γυμνόν και με ένδύσατε, ξένον και με περιέμεινατε»" Διδακνῶ θαύματα, παντού συμπεριφορά κοινωνική. Συνεπώς έκε που σινε χωρίς ύπαρχουν θαύματα έπέρχεται αμέσως κόλασις, έπειδή τὰ θαύματα ήσαν χωρίς κοινωνικὴν συμπεριφοράν τοῦ ατόμου. "Ετσι και έδω παντού υπέρεχε ή συμπεριφορά

11. Ματθ. 23. 94.
12. Λουκά. 25. 90.

κα, πουθενά τὰ θαύματα και ή σωτηρία είναι διμεσος "Επειδή ή άριστη συμπεριφορά είναι ίκανή να σωσῃ άφ' έαυτης όσους την διαθέτουν.

Διά τούτο και ὁ μακάριος, ὁ γενναίος, ὁ θαυμάσιος Λουκάς έπέγραψεν οὕτως τὸ Β βιβλίον, Πράξεις των 'Αποστόλων και ὁχι θαύματα των άποστόλων, δι. και έκαμαν και θαύματα. Έκείνα όμως έγιναν μίαν άρ σμένην έποχήν και παρήλθον, ενώ αι πράξεις χρειάζονται να επιδεικνύωνται εις τον χρόνον των άπαντα από όσους μέλλουν να σωζωντα. Και έπειδή ὁ ζήλος μας δέν στρέφεται εις τὰ θαύματα, αλλά εις τὰς πράξεις των άποστόλων, δια τούτο και έπέγραψεν, Έστ. τὸ βιβλίον. "Α δ α να μὴ λέγης, ή καλύτερα δια να μὴ λέγουν οι άκηνοί, όταν τους παρακαλούμεν να μνησθουν τους άποστόλους λέγοντες «μνήσου τον Πέτρον», «παράδειγματίσου από τον Παύλον». «πράξε ως ὁ 'Ιωάννης» «άκολουθήσε τον 'Ακωβου» και να μὴ άπαντούν «δέν ήμπορούμεν», «δέν έχουμε την δύναμιν», εκείνοι, άνέστησαν νεκρούς, εκαθάρισαν λεπρούς. Πριν έκστασισης την ανασκυντον αυτήν άπάντησιν, σιωπα, κλεισε τὸ στόμα σου. "Όχι τὰ θαύματα αλλά ή πολυτεία και ὁ θιος σου σε είσάγε εις την βασιλειαν των ούρανών. Ζήλωσε, λοιπόν την πολιτείαν των άποστόλων και. θα εισαι ισάξος αὐτῶν. Δέν έκαμαν τὰ θαύματα τοῦς άποστόλους, αλλά ὁ καθαρός θιος. Τὸ ότι δὲ αὐτὸ είναι τὸ γνωρίσμα τοῦ τυπου τοῦ Β άποστόλου και τοῦ χαρακτήρος των μαθητῶν, άκουσε τον Χριστόν που φανερωνε, τούτο τὸ σημειον. Χαρακτηρίζουν τους τυπους των μαθητων και ύπογραμμίζουν τὸ γνωρίσμα τοῦ άποστόλου, έίπε. Με τούτῳ τὸ σημειον θα γίνῃ γνωστόν από όλους ότι είσθε μαθηταί μου. Με τοῖσιν, δηλαδή. Με τὸ να κάνῃ κανεις θαύματα. Να εγείρῃ τοῦς νεκρούς. "Οχι, λέγε. Με τ. όμως. «Με τούτο θα γνη γνωστόν ότι. ελο είσθε μαθηταί μου, εάν αγαπάτε ἀλλήλους»" "Η διγαγπή δέν είναι, άπόρροα θαυμάτων, αλλά χρηστού βίου. "Η ολόκληρος τοῦ νόμου είναι ή διγαγπή. "Είδες ποῖον είναι τὸ γνωρίσμα των μαθητων. Είδες την χαρακτήρα τοῦ άποστόλου. Είδες την μορφήν, Είδες τον τύπον. C. Μη ζητῆς τίποτε περισσότερον. Ο Κυριος άπεφάνθη ότι ή διγαγπή χαρακτηρίζει τους μαθητάς. "Αν λοιπόν έχεις αγαπήν έγινες άπόστολος και μάλιστα πρώτος των άποστόλων.

3. αυτον 13. 90.
14. Παρ. 18. 10.

Θέλεις να το μάθης αυτό καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, Ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον «Πέτρε, με ἀγαπᾷς περισσότερο τῶν ἄλλων;»¹⁵ Δὲν ὑπάρχει τίποτε πλέον ἀξιόλογον ἀπὸ τοῦτο διὰ νὰ ἐπιτυχῇ κανεὶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀπὸ τοῦ νὰ βεβαιώσῃς ὅτ' ἀγαπᾷς τὸν Χριστὸν ὅπως πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾷς. Καὶ ἐπεσήμανε τὸ γινώσκον. Ποῖον εἶναι τάχα αὐτό; Καὶ τι πρέπει νὰ κάμωμεν ὥστε ν' ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Μήπως νὰ ἀναστήσωμεν τοὺς νεκρούς; ἢ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν ἄλλα θαύματα. Ὁχ, δευτέρως ἡ ἀγάπη νὰ κάμωμεν. Ὡς ἡ ἀκούωμεν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης μας. «Αὐτὸς με ἀγαπᾷς, εἶπε, περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς, ποίμινε τὰ πρόβατά μου»¹⁶ καὶ ἔδωκε εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν ἴδεαι. Τὸ νὰ κηδεμονεύῃς, νὰ συμπαθεῖς, νὰ προστατεύῃς, νὰ μὴ εἰσαίῃς ἐγώ, ὁ Χριστὸς. Ὅλα ὅσα πρέπει νὰ διαθέτῃ ὁ ποιμὴν εἶναι σχετικὰ μὲ τὴν κοινὴν κήν καὶ ἡθ. κήν τοῦ ὑπόστασιν καὶ ὅχι μὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα. Ἀλλὰ, θὰ ἀντιτάξουν, αὐτοὶ ἔγιναν ὅ,τι ἔχουν μὲσω τῶν θαυμάτων. Ὁχι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ διὰ τὴν πολιτείαν των καὶ διέλαμψαν ἀποκλεστικῶς ὅ,τι αὐτοὶ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς λέγει. «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐν ὧν τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι ὅ,τι τὰ θαύματα, ἀλλὰ τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσουν τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς»¹⁷ Ἐβλέπετε παντοῦ νὰ διαλάμπῃ ἡ ἡθικὴ συμπεριφορά, νὰ θαυμάζεται ὁ ἐνάρετος Θεός.

Θέλεις νὰ σοὶ δεῖξω καὶ τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον τὸν κορυφαῖον τὸν ἀπὸστολὸν, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε καὶ ἡθ. κήν συμπεριφορὰν μεγίστην καὶ ἔκαμε καὶ θαύματα τοῦ ὑπερβαίνειν τὴν ἀνθρώπινον φύσιν καὶ δέχεται παραλήλως καὶ τὰς δύο ιδιότητας καὶ τὸ ἦθος τῆς πράξεως καὶ τὸ θαῦμα καὶ ὁ ὁποῖος ἐτιμῆθη περισσότερο διὰ τὰς ἡθικὰς τοῦ πράξεως παρά διὰ τὰ θαύματα. Ἀκούσε, λοιπόν, τούτην τὴν ἱστορίαν. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν γυρῶ εἰς τὰς ἐννεαῖς, ὡρὰν καθ' ἑρωμένην δ' αὖτὴν προσευχόν.¹⁸ Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτροχάδου τὴν δ. ἡγούσαν μου, ἀλλὰ πρόσκειται πολὺ τὸ προσκύνειν καὶ μάθε πόσῃ ἀξίαν ἔχει ἡ ἀνάγκη, ἡ ὁμοφωνία καὶ ἡ ὁμόνοια καὶ πῶς ἀπὸ πανταυτῶν αὐτοὶ ἐτεκοινωνοῦν μετὰ τῶν συνδεδεμένων με

δεσμούς φίλας εὐλογημένης ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐκαμον τὰ πάντα μαζί καὶ ἀδελφικά καὶ εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὸν περπατῶν καὶ ὁποῦδήποτε ἄλλου ἐνεφανίζοντο μαζί. Καὶ ἂν ἐκεῖνοι τοῦ ἦσαν οἱ στυλοὶ, οἱ πυργοὶ, καὶ εἶχον πολλὴν οἰκεθότητα πρὸς τὸν Θεόν, εἶχον ἀνάγκην ἀλληλοβοήθειας καὶ ὁ ἕνας ὑπεστήριζε τὸν ἄλλον εἰς τὸν ἀγῶνα των, πόσον μάλλον ἡμεῖς οἱ ὀδυνοὶ καὶ οἱ ταλαιπώροι καὶ οἱ ἀνάξιοι, λόγου δὲν θὰ χρεωσθῶμεν ὁ ἕνας τὴν Β. δόξασιν τοῦ ἄλλου. Ἐδελφός, δευτέρως ὑπὸ ἀδελφοῦ εἶναι σὰν τὴν ἀχυρὰν πόλιν.¹⁹ Ἀλλὰ καὶ περὶ τέρω. Ἐγὼ ὑπάρχει κατὰ καλῶτερον ἢ τερπνότερον ἀπὸ τὸ νὰ κατοικοῦν ἀδελφοὶ εἰς τὴν αὐτὴν κατοικίαν.²⁰ Ἔστο ἡσαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν ἡσὺν. Λέγει, ἡ Γραφή ὅτι «ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῶν δύο ἢ τρεῖς συναγμένοι εἰς τὸ ὄνομα μου εἴμαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν»²¹ Εἶδες πόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ νὰ εὐρισκῶνται μαζί. Καὶ δὲν ἦσαν ἀπλῶς μαζί, ἀφοῦ καὶ τώρα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μαζί, δὲν λέγωμεν μαζί, ἐννοοῦμεν συνδεδεμένοι μετὰ τὴν ἀγάπην καὶ μετὰ τὸν προθυμὸν δόξαν. Ὅπως τὰ σωματὰ μας εἶναι κοντὰ, κοντὰ αὐτὴν τὴν Ὁσίαν καὶ συσφιγγόντα εἰς τὸν ἴδιον χώρον, ἔτσι πρέπει νὰ συσφιγγόνται καὶ αἱ καρδίαι μας. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν. Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα, ἐρημώθησαν τὰ ἅγια τῶν ἀνγ. κατηργήθη ἡ ἐπὶ τούτου προσκυνοῦς. Ὁ Παῦλος ἐβροντοφωνοῦσε καὶ ἔλεγε «Εἰς κάθε τόπον ἡμπορεῖτε νὰ ἐγείρετε τὰ χεῖρά σας εἰς προσευχήν»²² Διὰ αὐτοὺς τρέχουν νὰ προσευχηθῶν εἰς τὸ ἱερὸν. Παλιν προσεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν οὐδακῶν. Ὁ Θεὸς φυλάξοι! Ἀπλῶς τὴν γαίνον μαζί με τοὺς ασθενέστερους, φυλάττοντες τὴν ῥῆσιν τοῦ Παύλου, τοῦ λέγει «Ἔγιναι εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς οὐδαῖος»²³ Πηγαίνουν κοντὰ εἰς τοὺς ασθενέστερους διὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ὑγίαν των. Ὁ Ἰωάννης ἐκεῖ συνεκέντρωνε καὶ ἄλλοι ἡ πόλιν. Ὅπως αἱ ἀρ. αἱ λειψὲς ἐπιδύκουν νὰ συγχάσουν εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνου τῶν ποταμῶν δ. π. συγκεντρύνονται τὰ πόδια, ὥστε νὰ τὰ φερέωμεν μετὰ ἑκείνου εἰς τὸν κόλπον δ. π. συγκεντρύνει

15. Ἰωάν. 21, 17
16. Ματθ. 6, 6
17. Πράξ. 2, 1

18. Πράξ. 18, 19
19. Φίλιπ. 1, 27
20. Ματθ. 18, 20
21. Α. Τιμόθ. 2, 8
22. Α. Κορ. 9, 20

το δὴν ἡ πόλις, διὰ ν' ἀπλωσούν ἐκεῖ τὰ δικτυα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ φασαίφουν εὐκόλως. Αὐτὸ τὸ ἔκαμον μιμουμένοι τὸν διδασκαλὸν τῶν Διότ ὁ Χρ. σὸς εἶπε «Μαί, σας εὐρ. σκόμουν καθ' ἡμερινῶς εἰς τὸ ἱερὸν»²³ Διὰ εἰς τὸ ἱερὸν Διὰ νὰ ἀγρεύσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔτσι καὶ ἐκείνοι ἐφειγναι δ' αὖ νὰ προσευχηθῶν μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κατασπείρουν ἐκεῖ διδασκαλῶν. Ἐ «ὦρα προσευχῆς εἰς τὸ ἱερὸν ἦτο ἡ ἐνάντη, ἀλλὰ οὐτε ἡ ὥρα ἐτήρετο ἀπλῶς ἀπὸ αὐτοῦς. Σὺ εἶπα πολλάκις διὰ τὴν ὥραν αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡνοίχθη ὁ παράδεισος καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀληθὴς καὶ ἡ κατὰρα ἀνιέρθη. Κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν προσεφέρθη ἡ οἰκουμένη θυσία τῆς Σταυρώσεως, ἐσκαρπίσθη τὸ σκότος, ἐλαμψε τὸ φῶς καὶ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ὑπερφύσιον φῶς. Ἀκριβῶς τὴν ἐννάτην ὥραν. Ὅταν ἄλλοι ἀπὸ τὸ φαγητὸν καὶ τὴν μέθην κομῶνται ὕπνον βαθύν, αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν καὶ δοῦναι, καὶ ὁμῶς ἀπὸ τῶν πόθων, ἐσπεύδον πρὸς τὴν προσευχὴν. Ἄν αὐτοὶ εἶχαν ἀνάγκην τόσο ἐκτενούς προσευχῆς, ²⁴ Ἄ τὸσον ἐμπειριατωμένης προσευχῆς, αὐτοὶ που εἶχον τὸσπιν παρηγορίαν, που δὲν εἶχον τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς τὴν συνειδήσιν των. Τὸ θὰ κάμωμεν ἐμεῖς που εἰμεθα γεματοὶ ἀπὸ χυλῶν πληγὰς καὶ δὲν ἐδέσασμεν ἐπ' αὐτῶν τὸ φάρμακον τῆς προσευχῆς. Μέγα θύλον ἡ προσευχὴ θέλες νὰ μάθῃς διατί. Οἱ ἀπόστολοι ἀφῆσαν κατὰ μέρος τὴν προσπάσιον τῶν πτωχῶν διὰ νὰ ἔχουν περισσώτερον χρόνον διὰ τὴν προσευχὴν. «Διαλέξατέ λέγουιν μεταξὺ σας ἐπὶ τὰς ἀνδρας καλῆς φήμης καὶ ἡμεῖς θὰ ἀφοσώθωμεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου»²⁵

Ἐ Ἀλλὰ καθὼς ἔλεγα (δὲς μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ θεμα μας δι' δηλαδὴ ὁ Πέτρος καὶ πρᾶξιν εἶχε νὰ ἐπιβεῖν καὶ θαύματα ἔκανε καὶ περισσώτερον ἔπαινεῖται διὰ τὰς πράξεις του.) ἀνέβη εἰς τὸ ἐρὸν διὰ νὰ προσευχηθῇ. «Καὶ νὰ ἔνας γυῶλος ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του, τὸν ὁποῖον ἐδέσασζον κοντὰ εἰς τὴν θύραν τοῦ νοσοῦ»²⁶ Ἡ φυσικὴ ἀναπηρία του ἦτο ἐκ γενετῆς καὶ τὸ νόσημα ἀνιῶτον ἀπὸ τὴν λατρικὴν τέχνην. Β' αὖ νὰ ἐπιβεῖν χθὲν ἐπὶ περισσώτερον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ γυῶλος ἅπὸν αὐτὸς ἦτο πεσμένος κοντὰ εἰς τὴν πύλιν τοῦ ἱεροῦ καὶ μόλις τοὺς εἶδε νὰ εἰσέρχονται ἐπιτηνυθῇ πρὸς αὐτὸν ζητῶν νὰ λαβῇ

23 Ματθ. 23. 35
24 Πράξ. 6. 5
25 Πράξ. 3. 2

ἐλεημοσύνην. Λοιπὸν, τί ἔκαμον ὁ Πέτρος. Ἐ «Κοιταξέ μας» τοῦ λέγει Διότι καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν των ἦτο φανερόν ὅτι ἦσαν πτωχοί, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη οὐτε ἀπὸ λόγια, οὐτε ἀποδείξεων οὐτε ἀπαντήσεως, οὐτε διδασκαλίας. Ἡ φορεσιὰ δεικνύει τὸν πτωχόν. Αὐτὸ ἦτο ὅλον καὶ ὅλον τὸ κατόρθωμα τῶν ἀποστόλων, νὰ λέγουν δηλαδὴ αὐτὰ πρὸς τὸν πτωχόν δὲν θὰ ἀπαλλαγῇ μόνον ἀπὸ τὴν πείναν σου. ἀλλὰ θὰ ἰδῇς περισσώτερον πλοῦτον. «Χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν δὲν ἔχω καὶ σοὺ δίδω μόνον ὅ,τι ἔχω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χρ. στοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτησε»²⁷ Εἰς τὸν πτωχὸν καὶ πλοῦτον. Πενίαν χρημάτων δηλαδὴ καὶ πλοῦτον χαρισμάτων. Δὲν ἐθεράπευσε τὴν πείναν τῶν χρημάτων, ἀλλὰ διωρῶσε τὴν πτωχείαν τῆς φεισεως. Κοίταξε τὴν μεγαλῶσύνην τοῦ Πέτρου. «Κοιταξέ μας» Ὁ Δὲν προσέβαλε, δὲν εἰρωνεύθη, πρᾶγμα πού τὸ κάμνομεν συχνάκις ἡμεῖς δι' ὅσους ἐρχονται πρὸς ἡμᾶς κατηγοροῦντες αὐτοὺς ὅτι ἀδρανῶν. Μήπως αὐτὸ ἐπίσης, ἀνθρωπε, δὲν σε διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ κατηγορῇς τοὺς ἄργους ἀλλὰ νὰ διορθώσῃς τὴν πτωχείαν δὲν σὲ ἀνέδειξε τιμητὴν τῆς κακίας, ἀλλὰ λατὸν τῆς συμφορᾶς. Διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃς τὴν δικαιοσύνην ἀλλὰ διὰ νὰ παρέχῃς χερα βοήθειας εἰς τοὺς πεσόντας διὰ νὰ κακίσῃς τὸν τρόπον των, ἀλλὰ νὰ θεραπεύσῃς τὴν πείναν των. Ἡμεῖς κάμνομεν τὸ ἀντίθετον. Ἀφήνομεν νὰ ἔλθουν κοντὰ μας οἱ ἀνθρωποὶ καὶ τοὺς ἀνακουφίζομεν μὲ χρήματα καὶ τοὺς ἀναξέρομεν τὰς πληγὰς, μὲ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐγκλημάτων των.

Ἐ Ἀλλὰ καὶ ἀπολογεῖται εἰς τὸν πτωχόν ὁ Πέτρος καὶ συζητεῖ μαζί του μὲ καλῶσύνην. «Προσῆλθες χωρὶς φόβου τὸ αὐτὸ σοὺ εἰς τὸν πτωχόν λέγει, καὶ ἀποκρίσιν του εἰρηνικῶς καὶ πράως»²⁸ «Ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ δὲν ἔχω καὶ ὅ,τι ἔχω τοῦτο καὶ σοὺ δίδω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἡσοῦ Χρ. στοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτησε»²⁹ Ἐδῶ εἶναι δύο περιπτώσεις ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸ θαῦμα. Ἡθὸς τὸ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν δὲν ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς. Ἡθὸς εἶναι νὰ κατὰφρονῇς τὰ γήνα, τὸ νὰ ἐγκαταλείπῃς τὸ ὑπάγοντα νὰ περιφρονῇς τὴν παροῦσαν ματαόγητα. ³⁰ Ἄ Θῶμα εἶναι, τὸ νὰ ἐγείρῃς τὸν χαλόν, νὰ διορθώσῃς τὰ ἀνάπηρα μελῆ ἰδοὺ λοιπὸν ἡθὸς συμπεριφορᾶς καὶ θαῦμα. Ἄς ἴδωμεν

26 Πράξ. 3. 6
27 Ἰω. 3. 8
28 Πράξ. 3. 6

διὰ ποίον καυχᾶτο ὁ Πέτρος. Τί εἶπε. Εἶπεν ὅτι ἔκαμε θαύματα. Ἄν καὶ τότε ἔκαμε θαύματα δὲν τὸ εἶπε. Τί εἶπε τότε, «Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐγκατελείψαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμεν».²⁹ Εἶδες τὸ ἥθος καὶ τὸ θαῦμα, βλέπεις τὸ ἥθος νὰ ἐπιδρασκεῖται, μήπως καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τὸ ἀπεδέχθη καὶ δὲν τὸ ἐπῆνεσε τοῦτο, λέγω σὲ σὰς, λέγε, ὅτι σεῖς ποὺ ἀφήσατε τὰ σπῆτια σας καὶ τὰ λοιπὰ. Δὲν εἶπεν «σεῖς οἱ ἀναστήσαντες νεκροὺς» ἀλλὰ «σεῖς ποὺ ἀφήσατε τὰ ὑπάρχοντά σας» θὰ καθήσετε εἰς διδασκα θράνους.³⁰ Καὶ ὁ καθένας ποὺ ἀφῆκε τὰ ὅσα ὑπάρχοντά του ἔδωκε, θὰ ἀπολαύσῃ αὐτὴν τὴν τὴν μὴν. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἐγείρῃς χωλόν, ὅπως ὁ Πέτρος. ἠμπορεῖς ὅμως νὰ ἐπῇς ὅπως ἐκεῖνος. «Ἀργύριον καὶ χρυσίον δὲν ἔχω» Καὶ ὅταν τὸ εἴπῃς, προσεγγίζεις τὸν Πέτρον ἢ καλύτερα ἂν δὲν εἴπῃς τίποτε, ἀλλὰ ἐὰν θράσης. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀποκαταστήσῃς ἕνα χεῖρ παράλυτον, ἠμπορεῖς ὅμως τὸ ἰδικόν σου χεῖρ ποὺ ἔχει ἐξηρανθῇ ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπίαν νὰ τὸ κόμῃς νὰ ἀπλωθῇ διὰ τῆς φιλανθρωπίας. «Λέγε μὴ εἶναι, λέγε ἡ Γραφή, τὸ χεῖρ σου συνεσταλμένον εἰς τὸ νὰ διδῇς καὶ ἀπλωμένον εἰς τὸ νὰ παίρνῃς».³¹ Βλέπεις ὅτι ὅχι ἡ παράλυσις ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπανθρωπία μαζεύει, τὸ χεῖρ. Ὁ Ἀπλωσὲ τὸ λοιπὸν χάρι, φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ θγάλῃς ἕνα δαίμονα. Βγάλε τὴν ἁμαρτίαν καὶ θὰ λάβῃς μεγαλύτερον μισθόν. Εἶδες λοιπὸν ὅτι, τὸ ἥθος καὶ ἡ θράσις ἔχουν μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ μεγαλυτέραν τὴν ἀμοιβήν.

Ἄν θέλῃς θὰ σοὺ τὸ ἀποδείξωμεν καὶ διαφορετικὰ. Προσῆλθον εἰς τὸν Χριστὸν οἱ ἐβδόμηκοντα μαθηταὶ χαρούμενοι. καὶ ἔλεγον «Κύριε ὅταν προφέρωμεν τὸ ὄνομά σου, μὴς ὑπακούουσιν καὶ τὰ δαιμόνια» Καὶ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ «Μὴ χαίρεσθε ποὺ σὰς ὑπακούουσιν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρεσθε ποὺ τὰ ὀνόματά σας εἶναι γραμμένα εἰς τὸν οὐρανόν».³² Βλέπεις λοιπὸν ὅτι παντοῦ θαυμάζεται ἡ ἠθικὴ συμπεριφορά.

Β. Ἐλα, λοιπὸν νὰ σκευθῶμεν ἄλλα ὅσα ἐζητήθησαν προηγουμένως. «Ἀπο αὐτὸ θὰ καταλάβωμεν οἱ πάντες ὅτι εἴθε μαθηταὶ μου, ἐὰν ἀγαπᾷτε ἀλλήλους».³³ Ἰδοὺ ὅτι ἀπὸ τὰ ἠθικὸν χρέος καὶ ὅχι ἀπὸ τὰ θαύματα ἀναγνώρι-

29 Ματθ. 19, 27.
30 Αἰτῶν. 19, 28-30.
31 Σοφ. Σαφάρι 4, 31.
32 Λουκ. 16, 17, 21.
33 Ἰωάν. 13, 35.

ζονται καὶ ἀποδεικνύονται οἱ μαθηταὶ. «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ ὅσον οἱ ἄλλοι. Ποίμιναι τὰ πρόβατά μου».³⁴ Δοῦ καὶ ἄλλον γνωρίσμα καὶ αὐτὸ πάλιν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ἠθικῆς δράσεως. Τρίτον ἐπίσης γνωρίσμα. «Μὴ χαίρετε διότι ὑπακούουσιν εἰς σὰς τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρετε ποὺ τὸ ὄνομά σας εἶναι γραμμένον εἰς τοὺς οὐρανούς».³⁵ Καὶ τοῦτο εἶναι κατόρθωμα τῆς ἠθικῆς πόλεως. Εἰς τὸν ἀτόμου. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τετάρτην ἀπόδειξιν. Εἰς «Ἄς λάμψη, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσων τὸν Πατέρα σας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς».³⁶ Ἰδοὺ καὶ ἐδῶ φαίνονται τὰ ἔργα. Καὶ ὅταν λέγῃ πάλιν «Ὅποιος ἀφῆκε τὸ σπῆτι τοῦ ἡ ἀδελφούς, ἡ ἀδελφὰς πρὸς χάριν μου, θὰ λάβῃ τὰ ἑκατονταπλάσια καὶ θὰ κληρονομήσῃ ζωὴν αἰώνιον».³⁷ ἔπαινε τὸ ἠθικόν χρέος καὶ τὸν καθαρὸν θῶν. Εἶδες ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην των, αὐτὸς δὲ ποὺ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸν, ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι ποιεῖται τοὺς ἀδελφούς. Αὐτοῦ, ποὺ πρέπει νὰ χαίρωνται εἶναι, ὅχι διότι ἐκβάλλουν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ διότι ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ποὺ ἐνεργήσαν διὰ νὰ εὐφρανθοῦν εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτοὶ ποὺ δοξάζουν τὸν Θεόν τὸ ἀποδεικνύουν.³⁸ Ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν ἔργων των, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ἐπιτυχάνουν τὴν ζωὴν καὶ λαμβάνουν τὰ ἑκατονταπλάσια εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ ἐπέτυχον διότι παραιτήσαν τὸ παρὸν καὶ ἐκέλευσαν τὴν βίαν δωρεάν.

Μιμήσου τοὺς λαμπροὺς αὐτοὺς καὶ θὰ ἠμπορέσῃς νὰ εἶσαι καὶ μαθητὴς καὶ νὰ συγκαταλέγῃς εἰς τοὺς ἀγαπημένους τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν δοξάζῃς καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανένα ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ μετᾷσῃς ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Ἐὰν ἔχῃς πολιτείαν καθαρὰν, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ θαυματουργίῃς. Ὁ Ἰσὺς ὁ Πέτρος δὲν ἐφημίσθη διὰ τὰ θαυμάτια του. Β καὶ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ζήλου του καὶ τῆς γνησίας ἀγάπης του. οὐτε ὠνομάσθη ἀπόστολος διότι ἀνέστησε νεκρούς ἢ διότι ἔκαμε τὸν χωλόν νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ὁμολογίαν του ἐπέδωκε γνησίαν πίστιν καὶ εἶται ἐκκληρονομῆσε τὸν τίτλον «Σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς πέτρας θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου».³⁹ Διὰ τὴν ὅχι δεδῶ-

34 Ἰωάν. 21, 17.
35 Λουκ. 10, 15.
36 Ματθ. 5, 18.
37 Ματθ. 19, 29.
38 Ματθ. 16, 18.

ως διότι ἔκαμε θαύματα, ἀλλὰ διότι εἶπε «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ ζώντος Θεοῦ»· βλέπετε ὅτι καὶ τὸ ὅτι ὠνόμασθη Πέτρος, ὡφεύετο ἐκ τῶν θαυμάτων· ἀλλὰ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν φλογερὸν ζῆλον του.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐνεθυμήθη τὸν Πέτρον, ἦλθεν εἰς τὸν ναὺν μου καὶ ὁ ἄλλος Πέτρος, ἐπισκοπῶν ὁ κοινὸς πατήρ καὶ διδάσκαλος,³⁹ ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν παλαιὸν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκληρονόμησε τὸν θρόνον του. Ὁ εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα πλεονέκτημα τῆς πόλεως μας, τὸ νὰ ἔχη ἐξ ἀρχῆς διδάσκαλον τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων. Ἐπρεπε ἡ πόλις που πρὸ πάσης ἄλλης εἰς τὸν κόσμον ἀπεδέχθη τὸν Χριστιανισμόν, νὰ λάβῃ ὡς πατέρα τῆς τῶν πρώτων τῶν Ἀποστόλων. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸν ἐδέχθημεν ὡς διδάσκαλον, δὲν τὸν ἐκρατήσαμεν εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ τὸν παραχωρήσαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν Ῥώμην. Καὶ μᾶλλον εἰς τὸ τέλος τὸν εἶχαμεν, δὲν τὸ μὲν σῶμα τοῦ Πέτρου δὲν τὸ κατέχομεν, ἀλλ' ἂντ' τοῦ Πέτρου κατέχομεν τὴν πίστιν τοῦ εἰς τὸν Κύριον. Κατέχοντες ὁμῶς τὴν πίστιν του, κατέχομεν τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον. Ὁ ἔτσι βλέποντες ἓνα θαύμασται καὶ μὴτὴν του, νομίζομεν πως βλέπομεν τὸν ἴδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χριστὸς ὠνόμασεν Ἠλίαν τὸν Ἰωάννην· οὐχὶ διότι ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ Ἠλίας, ἀλλὰ ἐπειδὴ μετ' αὐτοῦ πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν ἦλθε τοῦ Ἠλιοῦ. Ὅπως λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ἦλθε μετ' αὐτὴν δύναμιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἠλιοῦ, καὶ ἐλέγετο Ἠλίας, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ ἐνεφανόθη μετ' αὐτὴν δόξαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου, πρὸς πάντας καὶ νὰ ἀξιωθῇ καὶ μετ' αὐτὴν προσήγοράν ἐκείνου. Ἡ συγγένεια τῆς πολιτείας οὗτο ἀνθρώπων ταυτίζε καὶ τὰ δυνάμειά των. Καὶ τοῦ εὐχόμεθα νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὴν γῆρας τοῦ Πέτρου διότι ὁ ἀπόστολος ἐτελεύτησε τὸν βίον του γέρων. «Ὅταν γηράσῃς, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐν τότε θά σέ ζωώσιν καὶ θά σέ φέρουν ὅπου δὲν θέλεις».⁴⁰ Ἐ ἄς ζητήσωμεν καὶ ἀπὸ αὐτὸν μακράν ἡθικὴν δοῶν, διότι ὅσον μακρῶς τὸ γῆρας του κάμει, νὰ ἀκμάσῃ περισσώτερον ἡ ἰδική μας πνευματικὴ νεότης, ἢ ὅποια μακάρι νὰ διατηρηθῇ πάντοτε ἐν ἀκμῇ μετὰ τὰς εὐχὰς καὶ ἐκείνου καὶ τοῦτου τοῦ Πέτρου μετ' αὐτὴν χάριν διὰ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέκει ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα μαζί μετ' αὐτὸν Ἁγ.ον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

39 Ἐνεκεν τῶν ἐπισκοπῶν Ἀντιόχειας καὶ Φαλαγκῶν τὸν ὁποῖον ὀνομάζοντες Πέτρον μακαριώτατον ἄντιον· ὁ, ὁμοῦ καὶ ὁ πατὴρ πνεύματος, τὸν 40 Ἰωάν. 21. 18.

ΕΣΤΑΣ «ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

ΝΑ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟΝ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ ΤΟΝ ΚΑΘΕΣΤΑ ΑΠΡΟΣΒΛΗΤΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΝΑ ΔΗΛΩΤΙΚΟΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΣΤΡΙΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ ΟΤΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΟΣΜΙΚΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥΣ

Ὅταν ρίξω τὸ βλέμμα μου εἰς τὴν πτωχείαν τῆς πνευματικῆς μου συγκροτήσεως, χάνω τὴν δύναμιν μου καὶ θέλω νὰ ἐξαφανισθῶ, πρὸς μέγαν νὰ ὁμιλήσω ἐν ἑνὶ τῶν πολλῶν πληθῶς ἀκρατητοῦ. Ὅταν, ὁμῶς, κυττάξω τὴν ἱεράν σας προθυμίαν καὶ τὴν ἀκρίβειάν σας διὰ τὴν νὰ ἀκούετε, ὁ βεβαιωτικὸς τὸ βάρος μου καὶ σηκώνω καὶ μετ' αὐτὴν ῥίπτομαι, εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς διδασκαλίας. Πραγματικὰ ἐσεῖς εἰσθε εἰς θεόν καὶ ἂν ἀκόμη πάρετε μιαν λιθίνην διάνοιαν, νὰ τὴν καταστήσετε πῶς ἐλαφρὰ καὶ ἀπὸ ἓνα πτερόν μετ' αὐτὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον, ποὺ σὰς κατέχευε, διὰ νὰ ἀκούετε τὸν λόγον (τοῦ Θεοῦ). Καὶ ὅπως ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ζῶα, ποὺ κρυβόντα εἰς τὰς φωλεὰς των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος, διὰ νὰ ἀποφυγούν μετ' αὐτὴν νάρκη των τὸ ψυχρὸν ὄταν καταλάθουν, ὅτ' πλησιάσει, τὸ καλοκαίρι, ἀφίενον τὴν νάρκην σιν καὶ σχηματίζουσιν ἀγέλας μετὰ ἄλλα ζῶα καὶ χαίρουν μαζί μας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μου, σὰν νὰ εἶναι κρυμμένη εἰς κάποια φωλεὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀδυναμίας μου, ὅταν ἰδῇ τὸν πῦθον τῆς ἀγάπης σας ἀφίει τὴν φωλεάν της καὶ μετ' αὐτὴν δίκην σας συντροφιά ὅ καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ σας νὰ ὡθεῖ τὰ καλὰ σκευήματα τῆς χαρᾶς που προσφέρουν

α. Γραφή, μέσα εἰς τὸ πνευματικόν καὶ θεῖον λ.δ.δ., δη-
λαδὴ εἰς τὸν παράδεισον τῆς Γραφῆς. Δὲν, πραγμα-
τικῶς, λ.δ.δ. πνευματικὸν καὶ παράδεισος ἀπολαύσεως εἶναι
ἡ ἀνάγνωσις τῶν βιβλίων Γραφῶν, καὶ μάλιστα παράδεισος
ἀπολαύσεως ἑνὸς ἐκείνου (τοῦ γνωστοῦ) παραδεί-
σου. Αὐτὸν ὅμως τὸν παράδεισον ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἐφύγε-
σεν εἰς τὸ χῶμα τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν
ἀνθρώπων. Αὐτὸν τὸν παράδεισον δὲν τὸν ἐτοποθέτησεν
εἰς τὴν Ἑδρᾶν, οὔτε πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς, διὰ τὴν
τὸν περιορίσας εἰς ἓνα μέρος, ἀλλὰ τὸν ἐξήτλησεν εἰς ὅ-
λοκληρον τὴν γῆν καὶ τὸν ἐπέστειλεν εἰς τὰ πέρατα τῆς
οἰκουμένης. Τὸ ὅτι, δὲ διέδωκε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγί-
ας Γραφῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἔκαστος τὸν προφήτην, ὁ
ὁποῖος λέγει. «Εἰς ὅλην τὴν γῆν διεβόηται τὸ κήρυγμα
αὐτῶν καὶ οἱ λόγοι τῶν βιβλίων εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκου-
μένης». Καὶ ἐάν μεταβῇ πρὸς τοὺς νεοὺς τοὺς ὁποί-
ους πρωτοὺς βλέπετε ὅτι ὅταν ἀνατελλῇ καὶ ἐάν φθά-
σῃ εἰς τὸν ὠκεανόν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔσχατα καὶ ἐάν πρὸς τὰ
ἐξ ἑσπέρης εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ ἐάν πρὸς τὰ
νότια μέρη ἀπομακρυνθῇ πανταῶς ἀκούσης ὅλους τὰς
φιλοσοφίαν ἐπὶ τὴν εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς,
μὲ ἄλλην μὲν φωνήν, ἀλλὰ μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν μὲ δα-
φορετικὴν δὲ διαλέκτον ὅμως μὲ συμφωνίαν γυνμῆς. Δι-
ὅτι ὁ μὲν φθόγγος τῆς γλώσσης ἀλλάζει, ἔσθ' ὁ τρόπος ὁ
ὅμως τῆς εὐσεβείας δὲν ἄλλο οὐταί. Καὶ συμβαίνει νὰ θαρ-
σάσῃ μὲν κατὰ τὴν γλῶσσαν ἀλλὰ νὰ σκέπτονται χρι-
στiani καὶ, νὰ μὴ ὁρῶν δὲ ὁρθῶς ἀλλὰ νὰ ζοῦν μὲ εὐ-
σέβειαν.

Εἶδες πόσον ἐκτεταμένος εἶναι ὁ παράδεισος ἕως τὰ
πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τὸ φῶς, εἶναι
ἀπὸ τὴν ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ περιφρουρεῖται
μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. ²² Ἄ. Ἐχε καὶ πηγὴν
ὁ παράδεισος αὐτός, ὅπως ἐκεῖνος, πηγὴ ἡ ὅποια δημι-
ουργεῖ, ὅχι, τέσσαρες ἀλλὰ μυρίους ποταμούς. Δὲν αὐ-
τὴ ἡ πηγὴ, ὅχι τοῦ Ἰγρήτα οὐδὲ τὸν Ευφράτην οὔτε τὸν
Μεῖλον τῆς Αἰγυπτου οὐδὲ τὸν Γάγγην τῆς Ἰνδίας, ἀλλ'
ἀναριθμήτους ποταμούς τροφοδοτεῖ. Ποῖος λέγει, αὐτὰ
Αὐτός ὁ Θεός, ὁ ὅποιος μᾶς ἔχαριεν αὐτοὺς τοὺς ποτα-
μούς. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πιστεῖ, εἰς ἐμέ, λέγει «καθὼς
εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ ἀναβλύσῃ ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ πο-

1. Τὰς 18 ὡρὰς τῆς ἡμέρας
2. Ἡ δὲ τὴν 2 ὡρὰς

ταῖοι ὕδατος ζῶντος» ¹ Ἀντελήφθης δὲ ὅτι ὅχι τέσσαρες,
ἀλλ' ἅπτεροι, ποταμοὶ πηγάζουν ἀπὸ ἐκείνην τὴν πηγὴν.
Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ
τὴν φύσιν τῆς εἶναι ἄβυσσος θαυμασμοῦ ἐκείνη ἡ πηγὴ. Διότι
τὰ ρέοντα ὕδατα τῆς δὲν εἶναι ἀπὸ κοινὸν νερό, ἀλλὰ τὸ
χαρίσματά τῆς εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ πη-
γὴ μοιράζεται εἰς κάθε μίαν ψυχὴν τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ
λιγοστεύῃ. Μοιράζεται χωρὶς νὰ μειωνεῖται. ² Διαφέρεται,
καὶ δὲν ἐλαττωεῖται. Εἰς ὅλους εἶναι ἀλόκληρος καὶ εἰς
ἓνα ἕκαστον ἀλόκληρος. Διότι τόσον πολλὰ εἶναι τὰ χα-
ρίσματα τοῦ Πνεύματος, θέλεις νὰ μάθῃς τὴν ἀφθονίαν
αὐτῶν τῶν ὑδάτων. Θέλεις νὰ γνωρίσῃς τὴν φύσιν τῶν
ὑδάτων, εἰ, δηλαδὴ δὲν εἶναι, ὅμοια μὲ αὐτὰ τὰ ὕδατα,
ἀλλὰ καλύτερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ θαυμασιώτερα. Ἀκούσε
τάλ τὸν Ἰδὸν τὸν Κύριον, ὅταν ὁμιλῇ πρὸς τὴν Σαμαρεί-
τιδα, διὰ τὴν μάθησιν τὴν ἀφθονίαν τῆς πηγῆς. «Τὸ νερό,
τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω», λέγει, «εἰς τὸν πιστόν, θὰ γίνῃ
εἰς αὐτὸν πηγὴ ὕδατος, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ χαρίσῃ αἰῶνος
ζωὴν». Δὲν εἶπε νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξέρχεται, δὲν εἶπε
νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ῥεῖ, ἀλλὰ νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναπη-
δαῖ καὶ θὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ πνευματικὰ ἀναυλισμα-
τα τὴν ἀφθονίαν τοῦ. ³ Εἶναι φυσικὸν τὰ ὕδατα τῶν πη-
γῶν νὰ ἐξορροῦν ἀπὸ παντοῦ καὶ νὰ πηδοῦν, διότι δὲν εἶ-
ναι δυνατὸν νὰ τὰ κρατοῦν μέσα τῶν αἰ πηγῶν καὶ μὲ τὴν
πίστιν τῆς ροῆς ἀναβλύζουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Θέλουν λοι-
πὸν νὰ δείξῃ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων εἰπε νερό, τὸ ὁ-
ποῖον ἀναπηδαῖ καὶ ὅχι ἀπλῶς ἐξέρχεται. Θέλεις νὰ μά-
θῃς καλῶς καὶ τὴν φύσιν τῆς πηγῆς. Δύνασαι νὰ τὴν μά-
θῃς ἀπὸ τὴν χρησιμότητά τῆς. Διότι δὲν εἶναι χρήσιμος
διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἄς
παραμείνωμε λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν παράδεισον. Ἄς καθί-
σωμεν πλησίον τῆς πηγῆς διὰ νὰ μὴ πάθωμεν, ὅτι ἐπ' αὐ-
τὴν ὁ ἄδამ καὶ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν παράδεισον. Νὰ μὴ
ἀκούσωμεν καταστραπτὴν συμβουλὴν, νὰ μὴ ἀποδεχθῶ-
με τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου. Νὰ μὴ μὲν μέσας, ⁴ διότι
εἶναι μεγάλη ἡ ἀσφάλεια ἀπὸ ἐδῶ, ὅς ἐμεῖς προσήλωμε-
νοί, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, διότι, ὅπως ἔ-
κείνοι, οἱ ὁποῖοι κάθονται πλησίον εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἀπο-
λαμβάνουν τὴν δροσὴν τῆς καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καυσὸς, μὲ τὸ
νὰ ρχνοῦν συνεχῶς νερό εἰς τὸ πρόσωπον, προφυλάσσον-

1. πᾶν 7 38
2. τὸν 1 14

ταί από την καταθλιπτικήν ζήτην με τὰ τρεχόμενα νερά και όταν διψάσιν εύκολα σβήνουν την δίψαν των με νερό, τὸ ὅποιον ἔχουν πλησίον των ἀπὸ τὴν πηγὴν τοιαυτοτρόπως ἔκείνος, ὁ ὁποῖος κάθεται πλησίον εἰς τὴν πηγὴν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ ἐν ἰδίῳ φλέγεται ἀπὸ κακὴν ἐπιθυμίαν, εύκολα διώχνει τὸ πάθος με τὸ νὰ προσεγγίσῃ τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὰ πνευματικά ἐκεῖνα νάματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀν τὸν καταλάβῃ καυστική ὀργή, ἡ ὅποια κατακαίει τὴν καρδίαν του, ὅπως θροῖται τὸ καζάνι εἰς τὴν φωτιά, με ὀλίγην μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἐ αὐτοὺς καταπαύει τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ πάθους καὶ ἀπὸ ὅλων τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καθὼς ἀπὸ τὸ μέσον τῆς φωτιᾶς σώζει τὴν ψυχὴν ἢ ἀνάγκαις τῶν θεῶν Γραφῶν.

Δι' οὗτο καὶ ὁ προφήτης, ὁ μέγας ἐκεῖνος Δαβὶδ, ἐπειδὴ ἐγκωρύζει τὴν προσερχομένην ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκαις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, παρομοιάζει με δέντρον β. ἀρκῶς ἀνθισμένον καὶ φυτευμένον εἰς τὰ ρυάκια τῶν ὁδῶν τῶν ἐκείνων, ὁ ὁποῖος συνεχῶς προσέχει εἰς τὰς Γραφὰς καὶ ἀπολαμβάνει τὴν διδασκαλίαν των λέγων ὡς ἑξῆς: «Εἶνα πανευτυχὴς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν μετέβη εἰς συσκαφὴν ἀσέβων καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς ὁδὸν μορτωλῶν καὶ δὲν ἐκάθησεν εἰς θεῶν ὅπου κάθοντα διεφθαρμένο ἄνθρωποι, 73 Α Ἄλλ' ἡ βέλαιος τοῦ εἶναι ἐνηρμωμένη με τὸν νόμον τοῦ Κυρίου καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα μελετᾷ τὸν νόμον αὐτοῦ καὶ αὐτὸς θὰ εἶνα, ὅπως τὸ δέντρον τὸ φυτευμένον ἐκεῖ ὅπου χύνονται νερά» Διότι ὅπως ἐκεῖνο τὸ δέντρον τὸ ὅποιον ἔχει φυτευθῇ ἐκε ὅπου δέχονται νερά καὶ εὐρίσκεται πλησίον εἰς τὰ ρυάκια, ποτίζεται συνεχῶς καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ καμμου καὶ κίρκην ἀνωμαλίαν καὶ οὐτε φοβεῖται τὸν θερμὸν ἥλιον οὐτε λαμβάνει ὑπ' ὀψιν τοῦ τὴν ξηρασίαν, διότι ἔχει μέσα τοῦ ἀρετὴν ὑγρασίαν καὶ δύναται νὰ ἀντιμετωπῇ ὁμοίως καὶ τὴν πλεον ὑπερβολικὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου II κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποῖα εὐρίσκειτα πλησίον εἰς τὰ πνευματικά ρυάκια τῶν θεῶν Γραφῶν καὶ ποτίζεται συνεχῶς ἀποθηκεύουσα μέσα τῆς τὰ νάματα ἐκεῖνα καὶ τὴν δρόσον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ εἶνα ἀπρόσβλητος ἀπὸ κάθε κακῶν Ἀφοῦ θὰ λαμβάνῃ ἱκανὴν ἐνίσχυση ἀπὸ τὴν ἀνάγκαις τῶν θεῶν Γραφῶν εύκολα θὰ ἀποκρούῃ τὴν προσβολὴν τῶν κακῶν εἴτε εἶναι αὐτὰ ἀ-

σβένεια ἢ περὶ φρούσης, ἢ συκοφαντία, ἢ κακολογία, ἢ ἐμπαιγμοί, ἢ κάθε ἀπερσκειψία, ἢ ὅλα τὰ κακά τοῦ κόσμου πέσουν ἐπάνω εἰς μίαν τοιαυτὴν ψυχὴν. Διότι οὐτε ἡ δόξα ἢ μεγάλῃ, οὐτε ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐξουσίας, οὐτε ἡ παρουσία τῶν φίλων οὐτε τ ποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἄνθρωπον θὰ δυνηθῇ νὰ παρηγορήσῃ τὸσον τὸν πονεμένον, ὅπως ἡ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν C Διατ. ὅμως, διότι, ἐκεῖνα μὲν εἶναι φθαρτά καὶ πρόσκαιρα, δι αὐτὸ καὶ παροδικὴ εἶναι ἡ παρηγορία των ἡ μελέτη ὅμως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι συνομιλία με τὸν θεόν. Ὅταν λοιπὸν ὁ θεὸς παρηγορῇ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς βλάβην, τί εἶνα ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς κατάστασιν λυπῆς.

Ἀς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάγκαις, ὅχι μόνον αὐτὰς τὰς δύο ὥρας (διότι δὲν ἄρκε' διὰ τὴν πνευματικὴν μας ἀσφάλειαν ἢ ἀπλή αὐτὴ ἀκρόασις), ἀλλὰ διαρκῶς καὶ ἕκαστος όταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπῖτ του, ἂς πάρῃ μαζί του τὸ βιβλίο καὶ ἂς συζητῇ τὰ νοήματα τῶν λεχθέντων, ἐὰν δεσθεῖς θέλῃ νὰ ἔχη μόνιμον καὶ ἀρετὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν Γραφὴν D Διότι καὶ τὸ δέντρον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἵσταται εἰς τοὺς αὐλάκας τῶν ὁδῶν, δὲν ἔχει ἐπαφὴν με τὰ ὕδατα δύο καὶ τρεῖς ὥρας μόνον ἀλλὰ ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν νύκτα. Δ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δέντρον εἶνα σκεπασμένον με φύλλα καὶ φορτωμένον ἀπὸ καρπῶν ἔστω καὶ ἐὰν οὐδεὶς των ἀνθρώπων τὸ ποτίσῃ, ἐπειδὴ ἔχει φυτευθῇ πλησίον εἰς τὰ ὕδατα καὶ με τὰς ρίζας τοῦ λαμβάνει τὴν ὑγρασίαν καὶ με ἀόρατους πόρους μεταδίδει τὴν ὠφέλειαν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ μελετῶν συνεχῶς τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ εὐρισκόμενος πλησίον εἰς τὰ ρυάκια αὐτῶν, καὶ ἐὰν ἀκόμη οὐδὲν ἔχη ἐρμηνευτὴν με τὴν συνεχὴ ἀνάγκαις, ὡς ἐὰν διὰ τῶν ὁδῶν λαμβάνει πολλὴν ὠφέλειαν E Δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἐπεὶ δὴ γνωρίζομεν τὰς φροντίδας σας, τοὺς περισπασμούς, τὰς πολλὰς διατρίβας μεριμνας, ἀβασίας καὶ σιγὰ-σιγὰ σας ἀδυναμίας εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ με τὴν κατ' ἁπλῆλῶν ἐρμηνείαν ἐπιτυγχάνομεν νὰ ἀποτυπωθῶνται μονιμῶς εἰς τὴν μνήμην σας τὰ λεγόμενα. Διότι καὶ ἡ ραγδαία βροχὴ όταν πίπτῃ κατακλύζει μὲν τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος οὐδαμῶς ὠφελεῖ. Ὅταν ὅμως σ' ἀναῖ καὶ κατ' ὅλ γον ἐμβόσινῃ ὅπως τὸ λῶδ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὡς νὰ γλιστρήσῃ πρὸς τὸ βά-

θος, μέσω φλεβών που έχουν οι πόροι, της, αφού γεμισή με ύγρασιν τα σπλάγχνα της.¹⁴ Α' την κάνει πολύ κατόλληλον διά την παραγωγήν των καρπών. Δι' αυτό και ημεῖς ρίπτομεν ἡμεῖς, εἰς τὰς ψυχὰς σας τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν. Διότι αἱ μετὰ Γραφαὶ ὁμοιάζουν με πνευματικὰ σύννεφα, οἱ λόγοι ὅμως καὶ τὰ νοήματα ὁμοιάζουν με βροχὴν πολὺ καλυτέραν τῆς φυσικῆς καὶ δ' αὐτὸς ὁσὶς ρίπτομεν σιγὰ-σιγὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν δ' α' νὰ εἰσέλθουν οἱ λόγοι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, δὲν καὶ εὐρισκόμεθα σήμερον εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἐρημίας, δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τώρα αὐτὴν μιαν ἐπιγραφὴν νὰ ἐξημενύσωμεν ὁλοκληρῶν, ἀλλὰ ἀκόμη περὶ τῆς ἰδίας ὁμιλοῦμεν. Δ' ὅτι εἶναι πρῶτον μόνον, ἀφοῦ ἀνασκάψωμεν μικρὸν τμήμα γῆς καὶ φθάσωμεν εἰς τὸ βάθος, νὰ θροῦμε ἐκεῖ πολὺν θησαυρὸν χρησίμων πραγμάτων, ὅ παρὰ νὰ ταλαιπωρηθῶμεν ἀσκόπως ὑπὸ ὄψιν μου τὴν κατηγορίαν ἐκείνων, ἀλλὰ με ἐνδιαφέρει ἡ ἰδὴ σας ὠφέλεια. Ὅσα δυνάμεις, νὰ βαδίζον γρήγορα, ὅς περιμένουν τοὺς θροθυπορῶντας ἀδελφούς, διότι αὐτοὶ δυνάμει νὰ περιμένουν νὰ τοὺς φθάσουν. Δ' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ διδάσκωμεν ἀκαρῶς τοὺς πνευματικῶς ἀσθενεῖς ἀδελφούς, ἀφοῦ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ φθάσουν τὴν τελειότητα τῶν δυνατῶν, ὅ ἀλλ' ὅτι, «ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ ὀφείλομεν νὰ ἀνεχόμεθα τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων». Με ἀπασχολεῖ ἡ ἰδική σας ὠφέλεια καὶ ὅχι ἡ ματαία ἐπίδειξις. Δ' αὐτὸ ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νοημάτων.

Ἐλεγον λοιπὸν τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὅταν σὰς ἀνένωσα καὶ τὸ ἐπιγράμμα τοῦ βωμοῦ καὶ ὁσὶς ἐφάνερωσα τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος μετέστρεψε τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν ξένον στρατιωτὴν. Αὐτὴ ἦτο ἡ κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Δ' Μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἐρευνήσαμεν ποῖος ἦτο ὁ συγγραφεὺς

¹⁴ Ρωμ. 15. 1
 15. Ἐννοεῖται ὅτι, 11. 28

τοῦ διδίου⁹ καὶ διεπιστώσαμεν μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὅτι, ἦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ μετὰ πλῆθος ἀποδείξεων ἄλλας μὲν πολὺ σαφεῖς, ἄλλας δὲ μετὰ θαυμάσιας ἐννοίας, κατωχυρώσαμεν τὰ ζητούμενα. Γνωρίζω θαυμάσιον ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς δὲν κατηνόησαν τὰ τελευταῖα ἐκ τῶν λεχθέντων, ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ σταματήσωμεν νὰ ἀσχολοῦμεθα μετὰ λεπτότερα νοήματα. Τὰ περισσότερα σαφὴ λόγια θὰ ὠφελοῦν τοὺς πρὸ ἀπλοϊκοὺς, τὰ δὲ θαυμάσια τοὺς ἔχοντας μεγαλύτεραν μόρφωσιν. Διότι ἡ τράπεζα πρέπει νὰ ἔχη ποικίλα καὶ διάφορα, ἐπειδὴ διαφορετικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν προσκεκλημένων. Ἐτὴν πρώτην ἡμέραν λοιπὸν ὁμιλήσαμεν δ' α' τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δευτέραν διὰ τὸν συγγραφεὰ τοῦ διδίου καὶ χάρις τὴν τρίτην ἡμέραν, πρὸς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι παρτοκολούθησαν, ὁμιλήσαμεν διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς συγγραφῆς καὶ ἐδείξαμεν, ὡς γνωρίζουν ὅσο ἤκουσαν, τὴν εἶναι πρῶτος, τὴν εἶναι, θαῦμα καὶ τί σημαίνει τὸς ζῶντας, τί σημαίνει καὶ παράδοξον καὶ δύναμιν καὶ πόσον διαφέρει μετὰ τῶν καὶ πῶς ἄλλο μὲν εἶναι μεγαλύτερον, ἄλλο δὲ ὠφελιμότερον καὶ πῶς ἡ μὲν διοτρη καὶ μόνη τῆς εἰς εἶναι γίνεται, πρῶτος τῆς οὐρανίου βασιλείας, τὸ θαῦμα ὅμως, εἰς δὲν συμβαδίζει μετὰ τὴν πρῶτην κατὰ τὴν ἀρχήν. ¹⁵ Α' Σήμερον ἐπιβάλλεται νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ νὰ δείξω τί ἀρὰ γε σημαίνει τὸ δυνάμει τῶν Ἀποστόλων. Διότι δὲν εἶναι ἀνεύς σημασίας αὐτὸ τὸ δυνάμει, ἀλλὰ προσδιορίζει ἐξουσίαν, ἐξουσίαν μεγίστην, ἐξουσίαν πνευματικῶν τῶν οὐρανίων ἐξουσίαν. Παρακαλῶ νὰ προσεζητεῖτε διότι ὅπως εἰς τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν πολλὰ ἐξουσία, ὅχι, ὅμως ὅλοι τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' αἱ μὲν εἶναι ἀνωτεραι, αἱ δὲ κατωτέραι· παραδείγματος χάριν διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰς κατωτέρας τὴν ἀριθμῶσιν, ὑπάρχει ὁ ἐπίτροπος τῆς πόλεως ἀνωτέρως ὅμως αὐτοῦ εἶναι ὁ κυβερνήτης τῆς χώρας, μετὰ ἀπὸ ἐκείνου ὑπάρχει ἄλλος ὅρκων ἀκόμη ἀνωτέρως. Ὑπάρχει πάλιν ὁ στρατηλάτης εἶναι, ὁ ὑπάρχος ὑπεράνω ὅμως αὐτῶν ὑπάρχει ἡ ἐξουσία τῶν ὑπᾶτων¹⁰ καὶ ὅλα μὲν αὐτοὶ εἶναι ἐξουσία, ὅχι ὅμως τῆς αὐτῆς ἀξίας. Β' Ἀναλόγως συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς πνευματικὰς, πολλοὶ μὲν ἐξουσία, ὅχι ὅμως τῆς ἰσᾶς ἀξίας. Ἀπὸ ὅσας δὲ μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἀπο-

⁹ Ἰερώνυμος, διὰ τὴν ἑβραϊκὴν, τὴν Ἀποστόλων
 10. Στρατηλάτης εἶναι ὁ διοικητὴς στρατοῦ. Ὑπάρχος, ὁ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀποστόλου.

στολικού αξιώματος. Διότι πρέπει από τα αίσθητά να σάς οδηγήσωμεν εις τὰ νοητά. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Χριστὸς, ἐνῷ ὠμιλοῦσε διὰ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνέφερε τὰ ὕδατα: «Εκεῖνος, ὁ ὅποιος πίνει ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, θὰ ὀψήσῃ πάλιν» λέγει, «ὁ πίνων ὅμως ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸ ὅποιον ἐγὼ θὰ δώσω εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ἐψήσῃ ποτέ»." Παρατηρεῖς ὅτι, καθοδηγῇ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὰ νοητά εἰς τὰ αἰσθητά. Αὐτὸ πράττομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὰ κατώτερα πηγαινόμεν εἰς τὰ ἀνωτέρα, διὰ τὴν γίνῃ περισσύτερον ἐκδασκόμενος ὁ λόγος. Ὁ Δ' αὐτὸ ὅταν ὠμιλοῦσαμεν περὶ ἐξουσίας, δὲν ἀνεφέραμεν τὴν πνευματικὴν ἀλλὰ τὴν κοσμικὴν διὰ τὴν ὁδηγήσωμεν ἀπὸ αὐτῆς εἰς ἑαυτήν. Ἦκούσατε πόσας κοσμικὰς ἐξουσίας ἀνεφέραμεν καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία μὲν εἶνα ἀνωτέρα, ἀλλὰ δὲ κατώτερα καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν ὑπᾶτων εὐρίσκεται ὑπεράνω ὧν, ὡς κορυφὴ καὶ κεφαλὴ. "Ἄς ἰδοῦμε καὶ τὰς πνευματικὰς ἐξουσίας. Ὑπάρχει πνευματικὴ ἐξουσία, ἡ ἐξουσία τῆς προφητείας. Ἀλλὰ ἐξουσία εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τοῦ ποιμένος, τοῦ διδασκάλου, τῶν χαρισμάτων, τῶν ἱαμάτων, τῆς ἐρμηνείας γλωσσῶν. "Ὅλα μὲν αὐτὰ εἶναι δυνάμεις χαρισμάτων, πράγματα δὲ ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν. Ὁ "Ὁ προφήτης εἶναι ἀρχὴν, ἀρχὴν εἶναι εἰς ἡμᾶς καὶ ὁ ἐκδιώκων τὰ δαμόνια. Ἀκόμη ὁ ποιμὴν καὶ ὁ διδασκαλὸς εἰς ἡμᾶς ἀρχὴν εἶναι. Ἀλλ' ἀνωτέρα ὧν αὐτῶν εἶναι ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία. Καὶ πόθεν ἀποδεικνύεται τοῦτο, Ἄπὸ τὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ ὧν τοποθετεῖται ὁ ἀπόστολος. Καὶ ὅπως ὁ ὕπατος εἰς τὰς ἐγκρασίους ἐξουσίας, ἔτα, καὶ ὁ ἀπόστολος ἔχει τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πνευματικὰ ἀξιώματα. "Ἄς ἀκουσώμεν τὸν Ἰωάννη τὸν Παῦλον ὁ ὁποῖος ἀρθεὶς τὰς ἐξουσίας καὶ προτάσας τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Τὶ λέγει, λοιπὸν ὁ Παῦλος. Ἐ «Καὶ ἄλλους μὲν ἔβλεπον ὁ Θεὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους καὶ ποιμένας, ἔπειτα χαρίσματα ἱαμάτων».

Εἶδες τὴν κορυφὴν τῶν ἐξουσιῶν. Εἶδες εἰς τὴν ὕψος εὐρίσκειται ὁ ἀπόστολος, χωρὶς οὐδεὶς νὰ εἶναι, πρὸ ἐκεῖνου. ὅτε ἀνωτερός αὐτοῦ, Διότι πρῶτον ἀναφέρει ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους καὶ ποιμένας, ἔπειτα χαρίσματα ἱαμάτων προστάτας, ἀρχοντας γέννη γλωσσῶν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἡ κεφαλὴ τῶν ἐξουσιῶν τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ βάσις καὶ ρι-

11. ὡς 1, 7, 4
12. Α' Κορ. 12, 28.

ζα τὸ Α' Καὶ ὅπως ἡ κεφαλὴ ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὸ ὕψος, ἰσχυρότερον μέρος δὲν εἶναι μόνον ἀρχὴ τοῦ σώματος καὶ ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ ρίζα (διότι τὰ νεύρα, τὰ ὅποια διασκοῦν τὸ σῶμα, ἀπὸ τὴν κεφαλὴν γεννῶνται καὶ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον διακλαδίζονται καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς ψυχῆς δύνανται τὸ σῶμα κυβερνεῖν), κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία, ὅχι μόνον ὡς ἀρχὴ καὶ ἐξουσία κεῖται ὑπεράνω τῶν ἄλλων χαρισμάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς ρίζας ὧν συλλαμβάνει καὶ συγκρατεῖ. Καὶ ὁ μὲν προφήτης δὲν δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀπόστολος καὶ προφήτης ὁ δὲ ἀπόστολος εἶναι ἀποσπῶν καὶ προφήτης καὶ χαρίσματα ἔχει ἱαμάτων Β' καὶ διαφόρους γλώσσας ὅμιλε καὶ ἐρμηνεύει, δ' αὐτὸ εἶναι ἀρχὴ καὶ ρίζα τῶν χαρισμάτων.

Καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἔχουν αὐτὰ, ἐπικαλούμαι ὡς μάρτυρα τὸν Παῦλον. Πρῶτον δὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἴπω τι εἶναι γέννη γλωσσῶν. Ἡ λέξις εἶναι γέννη γλωσσῶν. Κατὰ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν, ὁ βαπτισθεὶς καὶ πιστεῦσας ἀμέσως ὠμιλοῦσιν εἰς διαφόρους γλώσσας, διὰ τὴν φανερωθῇ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἐπειδὴ τότε οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀσθενέστεροι εἰς τὴν πίστιν καὶ δὲν ἔδυναντο νὰ ἀντιληφθῶν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα μετὰ τὰ σαρκικά των μάτια, ἐβλεποῦσαν αἰσθητὸν χάρισμα, δὲ νὰ γίνῃ τὸ νοητὸν φανερόν. Καὶ ἐκεῖνος πού ἐβαπτίζετο ἀμέσως, ὠμιλοῦσε καὶ εἰς τὴν ἰδίαν μᾶλλον γλώσσαν καὶ τὴν γλώσσαν τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Σκυθῶν, διὰ τὴν μάθουν καὶ οἱ ἄπιστοι ἐκρίθηκε ἀξίος νὰ δεχθῇ τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τὸ θεῶμα αὐτὸ ἐγένετο αὐτὸν ληπτὸν ἐννοῶ τὴν φωνὴν διότι τὴν ἠσθάνοντο μετὰ τὴν ἀντοχοῦν ἀσθήσιν τοῦ σώματος. Τὴν νοητὴν ὅμως καὶ ἀόρατον χάριν τοῦ Πνεύματος τὴν καθιστοῦσιν εἰς δόξαν φανεράν τὸ αἰσθητὸν αὐτὸ θεῶμα. Καὶ τὸ θεῶμα αὐτὸ ὠνομάζετο γέννη γλωσσῶν. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐγνωρίζε μόνον γλώσσαν τὴν μητρικὴν τοῦ δηλαδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἠμποροῦσε νὰ ὁμιλῇ ποικίλας καὶ διαφόρους. Καὶ ὅτι ἤρχεν ἡ δυνατότης νὰ ὁμιλῇ κανένας εἶνα μὲν δευτερεύον ὡς πρὸς τὸν ἀρθεῖον, ποικίλον ὅμως κατὰ τὰ χαρίσματα ἔχοντα διαφορά ἀπομότη καὶ διαφόρους γλώσσας. "Ἄς γνωρίσωμε λοιπὸν, ἢ κατὰ ποῖον τρόπον ὁ ἀπόστολος εἶχε καὶ αὐτὸ τὸ χάρισμα. Ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἔχει καὶ μετὰ αὐτὸ, ὡς εἴη, ὅμιλε καὶ ὅλους σὰς περσσοτέρους ὁμιλοῦ διαφορετικὰ γλώσσας. Εἶδες πῶς κατέχει τὰ γέννη τῶν γλωσσῶν καὶ εἰς

μόνον τὰς ὁμιλίας ἀλλὰ καὶ κατέχει τὸ χάρισμα αὐτὸ εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τοῦ κατέχοντος οἱ ἄλλοι πιστοί. Διότι δὲν εἶπεν μόνον ὅτι ἡμπορῶ νὰ ὁμιλῶ γλώσσας ποικίλας ἀλλὰ καὶ ὅτι. «ἀπὸ ὅλους σας περισσότερον ὁμιλῶ διαφορετικὰς γλώσσας». Τὸ δὲ προφητ. κὼν χάρισμα, τοῦ εἶχεν, τὸ ἀποδοκνῶ με αὐτὰς τὰς λέξεις, ὅταν ὁμιλῶ ὡς ἐξῆς. «Τὸ δὲ "Ἁγίον Πνεῦμα καθαρὰ προλέγει ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ἐθὰ ἐμφανισθοῦν δυσκολοὶ καιροί»¹⁴ Βεβαία, τὸ νὰ προλέγῃ κανένας τὰ ὅσα θὰ λάθουν χώραν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, εἶναι, νομίζω, εἰς ὅλους φανερόν ὅτι αὐτὰ συνιστᾷ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Καὶ πάλιν, λέγει «Ἰνωρισάτε βεβαίως κατὰ τὸν ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἡμέρας θὰ ἔλθουν δυσκολοὶ καὶ ἐπικινδυνοὶ καιροί»¹⁵ Καὶ πάλιν. «Σὺς λέγω ὅχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Κυρίου, ὅτι δηλαδὴ ἡμεῖς οἱ ζωντανοί, ποὺ θὰ ἀπομένωμεν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, δὲν θὰ προφθάσωμεν τοὺς ἀποθνήσκοντες»¹⁶ Καὶ αὐτὰ τὰ λόγια προφητείας αποτελοῦν. Κατάλαβες μὲ ποιανὸν τρόπον εἶχει γένη γλώσσων καὶ προφητείας, θέλεις τώρα νὰ μάθῃς πῶς εἶχει καὶ τὰ χαρίσματα ἱσμάτων. Μά, πιθανόν αὐτὸ νὰ μὴ χρῆσται καθόλου ἀπάνδεξιν μὲ συλλογισμούς, ὅταν παρατηρήσωμεν ὅτι ὅχι μόνον οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι, ὡς ἄλλα καὶ τὰ ἐνδομάτια τοὺς ἔχουν θεραπευτικὰ χαρίσματα. Τὸ ὅτι δὲ ἦσαν διδασκαλοὶ τῶν ἐθνῶν, τὸ λέγει εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἀκόμη ὅτι, ἐβόησαν ἐν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἐδικοῦσαν τὰς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, ὅταν ἀκούσῃς πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφῆτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, χαρίσματα ἱσμάτων ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γέννη γλώσσων, νὰ καταλάβῃς ὅτι ὅλη ἡ χορηγία τῶν ὑπαλαίπων χαρισμάτων εἶναι συγκεντρωμένη σὲ κεφάλ. εἰς τὸν ἔχοντα τὸ ἀποστολικὸν νουορισμα. Ἀρὰ γε προσηύχοντες δὲν εἶχατε τὴν γνώμην ὅτι τὸ νοορισμα τῶν ἀποστόλων ἐστέρειτο ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτὰ. Νὰ δὲ, τώρα ἐμάθατε πόσον βαθὺ νόημα ἔχει, ὁ τίτλος αὐτός. Αὐτὰ, βέβαια, τὰ ἀναφέρομαι ὅχι διὰ τὰ καυμὲν ἐπιδείξιν τῆς δικῆς μας δυνάμεως, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἱσκά μας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἀνέκουν εἰς τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ὁποία βεβαιεῖ τὴν κωρότητα τῶν

14. B. Τιμὸθ. 3, 1 καὶ Α. Τιμ. 4, 1

15. B. Τιμὸθ. 3, 1

16. Α. Θεοσ. 4, 15

ἀκηρῶν. Ὡστε νὰ μὴ βλέπουν τίποτε μὲ τρόπον γρήγορον καὶ ἐπιπόλειον. Ὡστε, πολὺ φυσικὸ ἀνομάσωμεν πνευματικὴν ὑπατάειν τὸ ἀποστολικὸν ἄξιωμα. Διότι οἱ ἀπόστολοι εἶναι ἄρχοντες, τοὺς ὅποιους ἐχειροτόνησεν ὁ Θεὸς ἄρχοντες τοῦ δὲν ἔχουν εἰς τὴν κυριότητα τῶν ἐθῶν καὶ διαφόρους πόλεις, ἀλλὰ εἰς ὅλους ἀπὸ κοινῆς ἔχει ἀνατεθῇ ἡ μέριμνα δι' ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἀλλὰ καὶ, τὸ ὅτι εἶναι, πνευματικοὶ ἄρχοντες καὶ αὐτοὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ ἀποδείξω, ὅτι, οἱ ἀπόστολοι τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀποδείξεως, ὅτι, οἱ ἀπόστολοι τόσοι ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς κοινούς ἄρχοντας, ὅσον αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες εἶναι ἀνωτεροὶ ἀπὸ τὰ πὰ διὰ, ποὺ παραστάουν τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰ παιχνίδια τῶν πραγμάτων, αὐτὴ ἡ ἐξουσία εἶναι, πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ ἐκείνην καὶ αὐτὴ κυρίως συγκροτεῖ τὴν ζωὴν μας καὶ, ὅταν ἀφαιρεθῇ αὐτή, τότε ὅλα χάνονται καὶ διαλύονται. Ποῖον, δὲ, εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐξουσίας καὶ ποῖας δικαιοδοσίας πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄρχων. Δικαιοδοσίαν φυλακιστικῶς, ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα ἄλλους νὰ φυλακίσῃ καὶ ἄλλους νὰ ἐλευθερώσῃ. ἄλλους νὰ ἀποδεσμεύσῃ καὶ ἄλλους νὰ φυλακίσῃ. Ἐπίσης, δικαιοδοσίαν νὰ διαγράψῃ τὰ χρεῖ, καὶ ἄλλους μὲν, ὅστω καὶ ὑπευθύνους, νὰ τοὺς ἐγκρίνῃ, ἄλλους δὲ νὰ προστάξῃ νὰ τὰ ἐπιστρέφουν. Ἐξ ἄλλου, δικαιοδοσίαν νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον καὶ νὰ χαρίσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδικήν. Αὐτὸ δὲ, ὅμως δὲν εἶναι δικαίωμα τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ βασιλέως. Δὲ μᾶλλον, αὐτὸ καὶ τοῦ βασιλέως εἶναι ὁλόκληρον τὸ πρόνομιον αὐτό. Διότι δὲν ἀνακαλεῖ τὸν νεκρὸν ἀπὸ τῶν θανάτων, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴν πρὸς τὸν θάνατον καὶ, δυνατὸν μὲν νὰ κηρύξῃ ἀκυρὸν τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰς θάνατον καταδικῆς, ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπανορθώσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τῶν θανάτων. Ἐχει λοιπὸν τὸ κατώτερον δικαίωμα, δὲν εἶναι ὅμως τὸ ἀνωτερόν. Ἐπίσης ἐξετάζομεν καὶ ἐγκρίνομεν τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ κηρυκτοῦ ἀπὸ τοὺς ραβδουχοὺς ἀπὸ τὴν ἐκείνην τοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἔξωθεν διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι σύμβολα τῆς ἐξουσίας τοῦ. Λοιπὸν, εἰς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀποστόλων, δὲ νὰ ἴδωμεν, ἐάν ἔχῃ τὰ ἴδια σύμβολα. Ἐ. Ἐγὼ δέδοκα σύμβολα ὅχι παρόμοια ὅμως ἀλλὰ πολὺ ἀνωτερα. Καὶ δὲ νὰ καταλάβῃς ὅτι αὐτὰ εἶναι, ὀνόματα πραγμάτων, ἢ νῦν ἐκεῖνα εἶναι, ἢ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων καὶ, διὰ τὰ μᾶθῃς ἀκόμη τὴν διαφοράν. ἢ ὁποῖα ὑπάρχει μετὰ τῶν πατέρων. τὰ ὁποῖα παίζουν παριστάνοντα τοὺς ἄρχοντας.

καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ ὅποιοι πραγματικὰ ἔχουν τὰς ἐξουσίας. Καί, ἐὰν θέλῃς, αἱ ἀρχαὶ μὲν τὴν ἐρευνᾶν ἀπὸ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς φυλακίσεως. Πραγματικὰ, ἀναφέρωμεν ὅτι ὁ ἀρχὸν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φυλακίσῃ καὶ νὰ ἀπολύσῃ. Κῦρταξ, τώρα, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἔχουν αὐτὴν τὴν δικαιοδοσίαν. ¹⁷ Α. «Διότι ὅσους θὰ δέσσετε ἐπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡμεῖς εἶναι δεμένοι ἐπὶ τὸν οὐρανόν· καὶ ὅσους θὰ ἐλευθερώσετε ἐπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡμεῖς εἶναι ἐλευθεροῦμεν ἐπὶ τὸν οὐρανόν». ¹⁸ Βλέπετε τὴν διαφορὰν, ἡ ὁποία ὑπάρχει, μεταξύ τῆς μίαις καὶ τῆς ἄλλης δικαιοδοσίας φυλακίσεως. Καὶ ἡ μὲν ὀνομασία εἶναι ἡ ἴδια, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Δεσμεῖ ἔχοντες καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περιπτώσιν, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἰσχύουν εἰς τὴν γῆν ἐνῷ ἐκεῖνα ἰσχύουν εἰς τὸν οὐρανόν διότι ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία ἔχει σὺν θεσμωτηρίῳ τὸν οὐρανόν. Συνεπὶς ἐννόησε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἐξουσίας. Ἐνῷ καθύπερθε εἰς τὴν γῆν καὶ παρῶν ἀποφάσεις, ἐν τοῦτοις ἡ δύναμις τῆς ἀποφάσεως διαβαίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ θεοὶ εὐρισκόμενοι εἰς μίαν πόλιν λαμβάνουν ἀποφάσεις καὶ θεσπίζουν νόμους καὶ ἡ δύναμις τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν νόμων τοὺς ἐπηρεάζει ὁλοκληρῶν τὴν οἰκουμένην. **Β** ἔτι καὶ τότε οἱ ἀπόστολοι καθ' ἑαυτοὺς εἰς ἕνα τὸν νομοθετοῦν αὐτὰ, ἡ δὲ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῶν θεσμῶν δὲν ἐπηρεάζετο μόνον τὴν οἰκὸν μὲν, ἀλλὰ ἐφθάνε καὶ μέχρι αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν. Βλέπετε τὴν διαφορὰν μεταξύ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου θεσμωτηρίου. Τὸ ἕνα εἶναι εἰς τὴν γῆν, τὸ ἄλλο εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ ἕνα ἀναφέρεται εἰς τὰ σωματὰ τὸ ἄλλο εἰς τὰς ψυχὰς· μᾶλλον διμῶς καὶ εἰς τὰς ψυχὰς καὶ εἰς τὰ σωματὰ ἀφοῦ δὲν ἐδέσμευαν μόνον τὰ σωματὰ ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς.

Θέλεις τώρα νὰ μάθῃς μὲ ποῖον τρόπον εἶχαν τὴν δικαιοδοσίαν νὰ συγκυρώσιν καὶ τὰ χρέη. Πραγματικὰ καὶ ἐδῶ θὰ διακρίνῃς μεγάλῃν διαφορὰν. Διότι δὲν ἐσυνχωροῦσαν χρηματικὰ ἀφέλῃ ἀλλὰ ἀφέλῃ ἀμαρτημάτων. «Διότι εἰς ὅσους συγκυρῶνται τὰς ἀμαρτίας» λέγει «ὅσοι συγκυρῶνται εἰς αὐτοὺς εἰς ὅσους θμῶν τὰς κρατεῖτε, θὰ μένουν ἀσυνγνώρητοι». ¹⁹ Τί γὰρ ἀξίον ὕστερον ἀπὸ αὐτὸ νὰ ἀποδείξω, ὅτι καὶ εἰς τὸν θάνατον ἐστέλνουν καὶ ἀπὸ

¹⁷ Ματθ 18, 18
¹⁸ Λουκ 20, 23

τὸν θάνατον ἀνακαλοῦσαν, καὶ ὅτι, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν προσαγωγὴν εἰς τὸν χώρον τῆς ἐκτελέσεως ἡλευθέρωναν, ἀλλὰ ἐπανέφερον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τοὺς φονευθέντας καὶ ὀπωσθήσαντες νεκροὺς, λοιπὸν, ποῦ φαίνεται, ὅτι καταδικάσαν. Καὶ τοῦ ὅτι ἀπῆλθαν ἀπὸ τὸν θάνατον ὡς γνωστὸν, ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Σαπφείρα συνελήφθησαν νὰ κλέπτουν τὰ ἱερὰ χρήματα. Διότι, μολονότι ἐκλεψάν τὰ ἱδικὰ τοὺς χρήματα, ἐν τοῦτοις ἡ πράξις τοὺς ἀποτελοῦσιν ἱεροσυλίαν, διότι, ὕστερον ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν τοὺς τὰ χρήματα δὲν ἴσαν πλέον ἰδικοί καὶ τῶν. Τί ἔκανε, λοιπὸν ὁ ἀπόστολος. **Δ** Ἄκουσε μὲ ποῖον τρόπον, σὺν τῇ προείρηστον δικαστηρίου, ὁδηγεῖ τὸν ἱεροσυλὸν εἰς τὴν δικὴν καὶ μὲ ἐρωτήσεις σὺν δικαστῇ, διαμαρτυρεῖ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ὕστερον θγάξε τὴν ἀπόφασιν. Διότι δὲν ἀποφασίζει πρὶν ἐρωτήσῃ. Ἦταν, βέβαιον, αὐτὸ ἀποδοκιμαστικὸν ἡ ἀμαρτία, ἀλλὰ διὰ νὰ πείσῃ ἡμᾶς, ποῦ παρακολουθοῦμε τὴν δικήν. ὅτι θγάξει δικαίαν ἀπόφασιν, αὐτὸ ὑποβάλλει τὴν ἐρώτησιν, μὲ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. «Διὰ τί ἀφῆσας τὸν σατανάν νὰ γεμίσῃ τὴν καρδίαν σου μὲ πονηρὰς σκέψεις, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ἐξαπατήσῃς σὺ μὲ τὸ πνεῦμα σου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ κατακρατήσῃς κρυφὰ τὰ τὸν ἐαυτόν σου ἕνα μέρος ἀπὸ τοῦ ἀντίτι μὲν τοῦ χωρᾶς οὗ ποὺ ἐπωλήσας. Ὅταν τὸ χωράφι αὐτὸ ἦταν ἀπωλήτων δὲν παρέμενεν ἰδικόν σου, καὶ ὅταν ἐπωλήθῃ τὸ ἀντίτι μὲν τοῦ δὲν ἦταν εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ τὸ διαθήσῃς ὅπως ἤθελεις. **Ε** Δὲν ἐφέυσθης εἰς ἀνθρωπίνους, λοιπὸν, ὅταν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους πῶς ἔπεισε κάτω καὶ ἐξεψύχησεν βλέπεις ὅτι διαβάσας τὸν λόγον, καὶ ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ Παύλου νὰ λέγῃ ὅτι. «Ἐπὶ πάντας ὅλους τὰ ἄλλα προσέθεσθε καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὅποιον εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ», ²⁰ νὰ ἐνθυμῆσαι αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνῷ πονηρὰ δὲν ὑπῆρχε ἐφορ, καὶ διμῶς ὁ ἱεροσυλὸς, ἀφοῦ ἐκτυπήθῃ μὲ τὸν λόγον ἔπεισε νεκρὸς. Εἶδες μαχαίρην ἔξω ἀπὸ τὴν θήκην τοῦ καὶ ἀκουσθέντος, πονηρὰ δὲν ὑπῆρχε σιδηρὸς πονηρὰ λαθεῖ, πονηρὰ γένοιτο. Ἀλλὰ ἀντὶ χειροῦ ἡ γλώσσα, ἀφοῦ ἐπρόφερε τοὺς λόγους ἀντὶ τοῦ μαχαίρου, ἀμέσως τὸν κατέσφαξεν

¹⁹ Ματθ 18, 18
²⁰ Εφεσ 6, 17

Υστερα από το γεγονός αυτό ²⁹ Α. ἐνεφανίσθηκεν ἡ συζυγὸς του καὶ ὁ ἀπόστολος ἤθελε νὰ τῆς προσφέρῃ προφασιν διὰ νὰ ἀπολογηθῇ, ἀφορμὴν διὰ νὰ συγχωρεθῇ. Διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ ἐκ νέου «Πες μου, πραγματικά, ἀντί αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ ἐπωλήσατε τὸ χωράφι;»²¹ Βέβαια, ἐγνωρίζεν, ὅτι δὲν τὸ ἐπωλήσαν ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ, ἀλλὰ, διὰ νὰ τὴν οδηγήσῃ διὰ μέσου τῆς ἐρωτήσεως εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ νὰ καταδικάσῃ ἡ Ἰβία τὸ παράπτωμα καὶ ἔτσι, νὰ τῆς προσφέρῃ τὴν συγγνωμὴν. δι' αὐτὸ καὶ τῆς υποβάλλει τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Καὶ ὁμῶς ἐκείνη, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ, ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ αἰσθάνετα, ἐντροπὴν δι' αὐτὸ καὶ ὑπέστη τὴν ἰδίαν τιμωρίαν, τοῦ ὑπέστη καὶ ὁ συζυγὸς τῆς. Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ δεσποτηρίου. Εἶδες πῶς ἡ παροῦν νὰ στέλλουν καὶ εἰς τὸν θάνατον.

Τώρα, ὡς ἰδοῦμε καὶ τὸ σπουδαιότερον πῶς δηλαδὴ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν Β. Ἡ μαθήτρια τοῦ Κυρίου, ἡ Ταῦθά, ἡ ὁποία ἔκανε πολλὰς ἐλεημοσύνας, ἀπέθανεν. Καὶ ὅλοι ἐτρέψαν ὁμῶς πρὸς τοὺς ἀποστόλους, διότι ἐγνωρίζαν ὅτι εἶχαν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐπάνω εἰς τὸν θάνατον. ἤξεραν ὅτι ἡ δύναμις αὐτὴ ποὺ ἀνῆκεν εἰς τὸν οὐρανόν, κατέβηκεν εἰς τὴν γῆν. Τ. ἔκανε λοιπόν, ὁ Πέτρος, ὅταν ἦλθεν «Ταῦθά, σὴκα ἐπάνω»²² λέγει. Δὲν ἐχρειάσθηκε νὰ καταβάλλῃ καμμίαν ἰδιαιτέραν προσπάθειαν, οὔτε ὑπερέτας, οὔτε βοηθούς, ἀλλὰ τὰ λόγια μόνον ἀπεδείχθησαν ἱκανὰ διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ θάνατος ἤκουσε τὴν φωνὴν καὶ δὲν ἠμπούρει νὰ κρατήσῃ τὴν νεκρὴν. Βλέπετε ποίαν ἰδιότητα ἔχουν αἱ φωναὶ αὐτῶν τῶν δικαστῶν. Βέβαια αἱ φωναὶ τῶν κοσμικῶν δικαστῶν εἶναι χωρὶς δύναμιν. Ἐ. Διότι καὶ ἡ διατάξῃ καποῖος ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ δικαστοῦ, καὶ ὁ ὑπάλληλος δὲν ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν, τότε ἡ προσταγὴ του δὲν φθάει, εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁμῶς δὲν νοεῖται ὡς ὑπερέτας. Ἀλλὰ μόνον εἶπε καὶ ὁμῶς ἡ διαταγὴ ἐγένετο ἔργον. Εἶδες τὸ δεσποτήριον αὐτῶν τὸ ὅποιον καθίσταται σύμβολον τῆς ἐξουσίας. Εἶδες μὲ ποίαν τρόπον συγγωροῦν τὰ ἁμαρτήματα, πῶς ἀπαλλάσσουσιν ἀπὸ τοῦ θάνατον καὶ πῶς ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν ζωὴν.

Ἐπιθυμοῦμε τώρα νὰ μάθῃς καὶ τὴν ζωὴν τοῦ δι' ὅτι πραγματικὰ ἐξωσμένους τοὺς ἀπέστελεν ὁ Χριστός,

²¹ Ἰωάν. 8, 8.
²² Ἰωάν. 8, 11.

ὅχι ὅμως μὲ δερματίνην ζώνην, ἀλλὰ μὲ τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας. Αὐτὴ ἡ ζώνη εἶναι ἄγια καὶ πνευματικὴ καὶ δι' αὐτὸ λέγει «Ἰνὰ ζώσετε τὴν μέσιν σας, σὺν ζωῇ, τὴν ἀληθείᾳ»²³ Ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία εἶναι πνευματικὴ, δι' αὐτὸ νὰ μὴ ἐπιδικῆς τίποτε τὸ υλικόν. Ὡς ὅτι ὅλη γενικά ἡ δοξὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως πηγαίνει ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ὡραότητα τῆς ἀρετῆς.²⁴

Τὶ ὁμῶς ἠήπως θέλεις νὰ γνωρίσῃς καὶ τοὺς δημιούς. Διημιού, ὡς γνωστὸν, εἶναι αὐτοὶ ποὺ μαστῶνουν τοὺς ἐνόχους, τοὺς προσδένουν εἰς τὰ ἔργα τοῦ βασανισμοῦ, σκίζουν τὰς σάρκας τῶν πλεονῶντων, τοὺς βασανίζουν καὶ τοὺς τιμωροῦν. Ἐπιθυμοῦμε, λοιπόν, νὰ γνωρίσῃς καὶ τοὺς δημιούς τῶν ἀποστόλων. Δὲν ἔχουν ἀνθρώπους διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ ἀλλὰ τὸν ἰδίον τὸν διάβολον καὶ τοὺς δαίμονας. Αὐτοὶ, ποὺ εἶχαν σῶμα καὶ σάρκα, εἶχαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεις. Ἀκουσε, λοιπόν, μὲ πόσῃ αὐθεντίᾳ διέτασεν ὁ Παῦλος ἐκείνους. Ὅταν δηλαδὴ ἔγραφε διὰ τὸν πάρυσιν τῆς Κορινθίων, ἔλεγεν «Νὰ παραδώσατε αὐτὸν εἰς τὸν σατανάν, διὰ νὰ τιμωρηθῇ καὶ καλασθῇ σκληρὰ τὸ σῶμά του»²⁵ Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔκανε ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐδολοφονοῦσαν. Ἐ. καὶ ὅτι παρέδωκε αὐτοὺς λέγει, εἰς τὸν σατανάν, διὰ νὰ σωφρονισθῶν μὲ τὴν παιδαγωγίαν αὐτῆν καὶ νὰ παύσων νὰ δολοφονοῦν.²⁶ Τὶ παραμένει, λοιπόν, νὰ ἀποδείξω, ὅτι ἔχουν καὶ ὀχήματα, Ἀλλὰ καὶ ἐν προκειμένῳ δὲν θὰ συναντήσωμεν δυσκολίαν διὰ νὰ φέρωμεν τὴν ἀποδείξιν. Πραγματικὰ, τὸν φιλιππον τὸν ἄρπαξε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὴν ἐρημὸν ἐνέρεθκεν εἰς τὴν Ἀζύον, ἀφοῦ ἐδάπτισε τὸν εὐνοῦχον καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς ἱερὰν μυσταγωγίαν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ βλέπειν ὀχῆμα νὰ περᾷ σὺν τῷ ἔχρηπτερά, βλέπειν ἄλλα ταχύτερα καὶ ἀπὸ τὸν ἀνεμὸν. Ἐξ ἄλλου, ἔπρεπε ὁ Παῦλος νὰ ἀνεβῇ εἰς τὸν παραδεδωκένον, δηλαδὴ νὰ διανύσῃ τὸσον μέγαλον μῆκος καὶ ἀνυπολόγιστον δόσημα. Καὶ αὐτὸς πάλιν, ἀφοῦ ἐγένετο ἀνθρώπος αἰὲν διαστικτὸς, μεταφέρετο ἐκεῖ χωρὶς κόπον καὶ

²³ Ἰωάν. 8, 11.

²⁴ Ἰωάν. 8, 11. Ὁ διάβολος, ἀλλοτριώτης, καὶ ἀνέναντος ἐναγίζεταί, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γῆν, δι' ἡμετέρας φωνῆς.

²⁵ Α. Κορ. 2, 8.

²⁶ Α. 1, 1, 20.

²⁷ Ἰωάν. 8, 30.

εις μίαν στιγμήν τοῦ χρόνου.³⁰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος ἐπίσης εἶνα ἀνταξία τῆς ἐξουσίας. Διότι δὲν προετορευέτο τῶν ἀποστόλων, διὰ τὴν φωνάξιν, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἀποδείξις τῆς δυνάμεώς των μετὰ τὰ θαύματα, ἔφινε πολλὰ ἰσχυράν φωνήν ἀπὸ ὅ,τι ἄφινε ἡ σάλπιγγα. Ἔτσι, εἰς κάθε περίπτωσιν προετοιμάζεται ὁ δρόμος πρὸς χάριν των. Καὶ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ κοσμικοὶ ἀρχόντες καθόντα μετὰ μεγάλην λαμπρότητα, χωρὶς νὰ ἔρχονται ἀπὸ ἀπλοῖ ἀνθρώπων, τὴν τολμήν νὰ τοὺς πλησιάσουν, καὶ τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους. «Διότι ἀπὸ τοὺς ὑποταγένους», λέγει, «κανένας δὲν ἐτοίμασε νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ἀλλὰ ὁ λαὸς τοὺς ἐδόξαζεν».³¹

Εἶδες τὴν δύναμιν των σχετ. καὶ μετὰ τὰ θεωρητήριον, τὴν συχνὴν ἀναφορὰν καὶ μετὰ τὴν συγχωρησὶν τῶν ἁμαρτημάτων. Β (ἐγνωρίζεις) διὸ διαθέτου ξίφος, διὸ φέρουν ζώνην, διὸ κινούντα ἔπαινον εἰς ἔκκλησιαν, διὸ προηγείται αὐτῶν φωνὴ λαμπρότερα ἀπὸ τὴν φωνὴν κάθε εἰδους σάλπιγγος καὶ διὸ εὐρασκοντα μετὰ εἰς μεγάλην δόξαν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, λοιπόν, θὰ ἐμφανίσω καὶ τὰ καταρωμένα τοὺς καὶ θὰ ἀποδείξω τὸ πόσον ωφέλησαν τὴν οἰκουμένην. Διότι καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ γνωρισμὰ τῶν ἀρχόντων, νὰ μὴ ἀπολαμβάνουν μόνον τὴν τιμὴν ἀλλὰ νὰ καταβάλλουν μεγάλας φροντίδας καὶ νὰ προστατεύουν τοὺς ὑπηκόους των. Ἀλλὰ, βασιλεῖς ἐλέχθησαν, εἶναι περισσσότερα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα. Δ' αὐτὸ ἀφ' οὗ τὰ ἀφήσω δὲ ἄλλην ὁμιλίαν, θὰ προσπαθῶ νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς συμβουλὰς πρὸς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Γ' Κανένας ἀπὸ σᾶς δὲ μὴ θεωρῇ ἄκαρον τὴν συμβουλὴν. Διότι καὶ ἄλλην φωνὴν ἀνέφερα, διὸ ὅχι μόνον ὑστερεῖ ἀπὸ δέκα καὶ εἰκοσὶν ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ δέκα καὶ εἰκοσὶν ἔτη ἤμπορε κανένας νὰ ὀνομάσῃ νεοφωτιστοὺς τοὺς πιστευσαντας, ἐάν εἶναι ἀγνοῦντο καὶ θερμὰ εἰς τὴν πίστιν. Λοιπόν, ποῖς συμβουλὴ θὰ ἦταν καλυτέρα δι' αὐτοὺς. Μὰ, ἐάν τοὺς ὑπευθυνομένην τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, καὶ τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον, δηλαδὴ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν τῶν γεννήσεων καὶ τοὺς ὑποδεξάμεν τὴν διαφοράν που ὑπάρχει μετὰ αὐτῶν. Μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ τὰ διαχωδῶν αὐτὰ ἀπὸ ἡμᾶς. Θὰ τοὺς ὁμιλήσῃ δι' αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ υἱὸς τῆς δρομήτης, δηλαδὴ ὁ ἡγαπήμενος μαθη-

³⁰ Π Κομ. 13, 2
³¹ Π. 18

τῆς τοῦ Χριστοῦ. Τί λέγει λοιπόν, ἐκεῖνος. Δ' ὅσο θ' ὡς μετὰ τὴν ἐδεχθῆσαν τὸν Χριστόν, τοὺς ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταστῶν τέκνα τοῦ Θεοῦ.³² Καὶ ἐν αὐτῇ χεῖρι ὑπευθυμίζων εἰς αὐτοὺς τὴν προηγουμένην γέννησιν καὶ διὰ συγκρίσεως ἀποδεικνύων τὴν ἀνωτερότητα τῆς παρουσίας χάριτος, ὁμιλεῖ ὡς ἐξῆς. «Αὐτοὶ δὲν ἐγεννήθησαν ἀπὸ αἵματα ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ τοῦ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν».³³ Δηλαδὴ, μετὰ τὴν λόγον τοὺς παρουσίασε τὴν εὐγενικὴν των καταγωγὴν. «Ὁ καθαρὸς ὧδινες! Ὁ πνευματικοὶ τοκετοὶ! Ὁ παρὰ δέξαι γεννήσεις. Συλλήψαι, που γίνετα χωρὶς μήτραν, γέννησις, που πραγματοποιεῖται χωρὶς κοιλίαν τοκετός, χωρὶς σάρκα, πνευματικὴ γέννησις, γέννησις, που προέρχεται ἀπὸ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, γέννησις γεμάτη εὐφρασύνη καὶ χαρὰ. Ε' Ἀλλὰ ἡ πρώτη γέννησις³⁴ δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἰδους ἀφ' οὗ ἀρχίζει μετὰ κλάματα. Πραγματικά, τὸ παιδί, ὅπως γλίστρᾳ ἀπὸ τὴν μήτραν καὶ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του, θγάζει τὴν πρῶτην του φωνὴν μαζί με δάκρυα, ὅπως ἀκριβῶς λέγει κάποιος. «Τὴν πρῶτην μου φωνὴν που ἰσοδυναμεῖ μετὰ κλάματα καὶ εἶναι ὁμοία εἰς ὅλους, ἄφησα καὶ ἐγώ».³⁵ Διότι μετὰ τὴν εἰσέρχεται ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν ζωὴν, μετὰ δάκρυα ἐγκαινάζει τὸν βίον καὶ ἡ φωνὴ ἐστὶν ἐπιβυθίων προαναγγέλλει τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο λόγοι κλαίει τὸ παιδί, ὅταν ἀντ' κρυφτὴ το φῶς. Διὰ τὸν ἀκόλουθον θάνατον. Πρὶν ἁμαρτήσωμεν, ἔλεγεν ὁ Θεός. «Αὐξάνεσθε καὶ πληθυνεσθε».³⁶ πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι εὐλογία. Τὸ «Μὲ λυπας θὰ γεννᾷς τὰ παῖδά σου»³⁷ ἐλέχθη μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἶναι τ' ἐμάρτυρα. Α' Καὶ δὲν ὑπάρχουν μόνον δάκρυα κατὰ τὴν γέννησιν, ἀλλὰ καὶ σπέρματα καὶ δεινὰ δάκρυα εἰς τὴν γέννησιν δάκρυα εἰς τὸν θάνατον. Σπέρματα εἰς τὴν γέννησιν σπέρματα εἰς τὸν θάνατον. Διὰ τὴν διδασχὴν διὸ ἡ ζωὴ αὐτὴ κατευθύνεται πρὸς τὸν θάνατον καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος κατευθύνεται. Ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ γέννησις δὲν εἶναι παρομοία. Εἰς καμμίαν περίπτωσην δὲν ἔχομεν ἐδῶ δάκρυα καὶ σπέρματα ἀλλὰ ὁ ἀνανεννημένος εἶναι ἐλευθερὸς καὶ ἐτοιμασμένος διὰ τῆς ἀγῶ-

³² Ιωάν. 1, 12
³³ ἰδ. 1, 13
³⁴ ἡ πρώτη γεννιά
³⁵ Σαμ. 20, 7
³⁶ ἰδ. 1, 28
³⁷ Γεν. 3, 10

νας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐλευθερά τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια τοῦ διὰ νὰ τρέχῃ καὶ νὰ πυγμαχῇ. Πουθενὰ θρήνος, πουθενὰ δάκρυα ἐδῶ ἀλλὰ φιλήματα καὶ φιλία, καὶ ἐσαγκαλισμοὶ τῶν ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν τὸ ἰδικόν των μέλος καὶ δοκιμάζουν χαρὰν σὰν νὰ τὸ ἐπανευρίσκουν ὕστερα ἀπὸ μεγάλον ἀποχωρσμόν. Χαιρόμεθα ὅλοι ἐπειδὴ πρὶν δεπτὴ σὴν ἦταν ἐχθρὸς μας. Μετὰ τὸ θάπτισμα ἡ δὲ μὴς ἔγινε φίλος τοῦ κοινῆς μας Κυρίου. Δ' αὐτοῦ τοῦ λόγου, καὶ τὸ φίλημα ὀνομάζεται εἰρήνη, διὰ νὰ διδαχθῶμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔθεσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον καὶ μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸν δρόμον τῆς συμφιλίωσης μαζί τοῦ Συνεπῶς, αὐτὴν τὴν εἰρήνην δις τηροῦμε καὶ δις προστατεύομεν συνεχῶς, αὐτὴν τὴν φιλίαν δις αὐξάνομεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰς αἰωνίας σκηνάς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τὸν ὅποιον δις εἶναι ἡ δοξά, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί μετὰ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΑΣ «ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»

ΟΜ Λ. Α ΤΕΤΑΡΤΗ

ΒΙΣ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΝΑ ΑΚΙΝΔΥΝΟΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΚΡΟΑΤΑΣ ΤΟ ΝΑ ΑΠΟΣΠΟΥΝ ΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑ ΔΑ ΠΟΙΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΝΑΠΙΓΝΩΣΚΟΝΤΑΙ ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΚΑ ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΔΩΣΕ ΣΑΦΕΣΤΕΡΑΝ ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΑΠΟ ΟΤΙ ΕΔΩΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΝ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χρόνου ποὺ μᾶς ἐπέβαλεν ἡ ἐπιγραφή των Πρόξεων των ἀποστόλων τὸ ἐξεπλήρωσα κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας. Δ' Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέμεινε κάποιον μικρόν ὑπόλοιπον, ἀνέβηκα εἰς τὸν δώδωνα διὰ νὰ σᾶς τὸ καταθεῶ σήμερον. Ἄν κρατῆτε με ἀκριβεῖαν εἰς τὴν μνήμην σας δοῦν ἐλέγχθησαν καὶ τὰ φυλάσσετε μετὰ πολλὴν φροντίδα, θὰ γνωρίζετε ἑαυτοὺς ποὺ ἐδεχθῆκατε τὸ ἀργύριον καὶ πρόκειται νὰ δώσετε λόγον εἰς τὸν Θεόν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν, δοῦν ἐπιστεθῇσαν τὰ τάλαντα, θὰ κληθῶν καὶ θὰ ἀποδώσουν λογαριασμόν συμφωνοῦ μετὰ τὰς εὐθύναις των καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοὺς κατέχοντας τὸ ἀργύριον ταῦτα μετὰ τὸν «Ἐπρεπε συ,» λέγει, ἔ «νὰ καταβάλλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας καὶ ὅταν θὰ ἔλθω ἐγὼ νὰ τὸ ἀπαιτήσω μετὰ τὸν.» Πόσον μεγάλη καὶ ἀνέκφραστος εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου! Ἐνῶ ἐμπόδιζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπαιτῶν τόκους, ὅταν τε τόκους ὁ ἴδιος Δατὶ, διότι ὁ τόκος εἶναι διαβεβλημένος καὶ ἀξίος κατηγορίας. Ἐνῶ ὁ τόκος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπαινετός καὶ ἀξίος πολ-

λῆς ἀποδοχῆς ὁ τοκοῦς ἐκεῖνος, ἐννοῶ τῶν χρημάτων, ζημώνει καὶ τὸν λαμβάνοντα καὶ τὸν δίδοντα. Καὶ τοῦ μὲν λαμβάνοντος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν τὴν ψυχὴν του, ἐνῷ τοῦ δίδοντος αὐτῷ εἰς τὴν φτωχείαν του.⁸¹ Ἀ. Τ. χειρότερον ἢ μπορεῖ νὰ συμβῇ ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπορευέται κανένας τὴν φτωχείαν τοῦ πλησίον του καὶ νὰ βγάλῃ εἰς τὸ πλεῖον τὰς συμφορὰς τῶν ἀδελφῶν του. Ὅταν κανένας φορῇ προσωπειὸν φιλοφροσύνης καὶ ἐπιδεικνύῃ κάθε εἰδους ἀπανθρωπείαν, αὐτὸ νὰ προσφέρῃ χεῖρ βοηθείας, σπρωχνεῖ εἰς τὸ θάνατον τὸν ἔχοντα ἀνάγκην. Τὶ κάμνεις, ἄνθρωπε; Ὁ πτωχὸς δὲν ἤθελε δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἰς τὴν πόρταν σου διὰ ν' αὐξήσῃ θηλασθῇ τὴν φτωχείαν του, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ αὐτὴν. Σ. ὁμως κάμνεις ὅ,τι κάμνουν αὐτοὶ ποὺ ποτίζουσιν ἀληγῆτῃρα τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἀνακατευσὺν εἰς τὴν καθημερινὴν τροφὴν τὸ ἀληγῆτῆριον κάμνοντας ἀνεπαίσθητον τὴν ἐπιβουλὴν. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ, ἀφοῦ σκεπάζουσιν μὲ τὸ πρόσχημα τῆς φιλοφροσύνης τὴν καταστροφὴν τῶν τῶκων, δὲν ἀρνοῦν εἰς τοὺς Β' ἄλλους νὰ ἀντιληφθῶν τὴν ἐλασθερότητα τοῦ θανάτου τοῦ φαρμάκου ποὺ πρόκειται νὰ πρὶν διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶνα ἐπίκαιρον αὐτό ποὺ ἐλέχθη περὶ τῆς ἀμαρτίας. Τὶ ἐλέχθη περὶ τῆς ἀμαρτίας «Πρὸς πρῶτον» λέγουσιν «γλυκαίνει τὸν λάρυγγα ἀλλὰ κατόπιν θά τὴν αἰσθανθῇς πικρότερον ἀπὸ τὴν χαλὴν καὶ πῖο κοφτερόν καὶ ἀπὸ τὸ ἀμφιστάμον μαχαρ».⁸² Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς δανειζομένους. Ὅταν δηλαδὴ ὁ ἔχων ἀνάγκην λαμβάνῃ τὰ χρήματα, αἰσθάνεται μίαν μικρόν καὶ πρόσκαιρον ἀνακουφίσιν. Κατόπιν, ὅταν οἱ τόκοι αὐξάνουσιν καὶ τὸ φάρμακον καθίσταται δυσβάστακτον, ἔκτε νὰ τὸ γλυκὺ ποῦ ἔτερψε τὸν λάρυγγα, θὰ φανῇ πῖο πικρὸν ἀπὸ τὴν χαλὴν C καὶ πῖο ἀκονισμένον καὶ ἀπὸ τὸ ἀκοπὸν μαχαρ, ὅπως θὰ υποχρεωθεῖ νὰ χάσῃ διαμῆρι βλῆν τὴν πενιτρικὴν κληρονομίαν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀσθητὰ ἃς ἐλθῶμεν εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ «Ἐπρεπε», λέγει, ὁ Θεὸς «νὰ καταβάλῃς τὸ ἀργυρίον μου εἰς τοὺς τραπεζίτας» καὶ αὐτὸς ἀναμάρτη τραπεζίτης τοῦ ἀργυρίου ἔκτε νὰ σὰς ἀκροατῇ τῶν λόγων του. Καὶ ὁ αὐτοῦ λόγος ὁ Θεὸς οὐκ ἀνόμισσε τραπεζίτας, D διὰ νὰ σὰς ἐκπαιδεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχετε ἄλιν τὴν ἰδίαν πρᾶξιν μίαν εἰς τὸν ἑλεγχον τῶν λεγομένων, ὅσῃν ἔκτε νὰ ἔχουν

⁸¹ Ἐκ
Μ. 1

εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῶν νομισμάτων. Ὅπως οἱ τραπεζίται δὲν δέχοντα τὸ κιβδηλὸν καὶ κἀπικὸν νόμισμα, ἀλλὰ δέχοντα τὸ δοκιμασμένον καὶ τὸ ὑγιὲς, διακρίνοντας τὸ νόθον ἀπὸ τὸ γνήσιον, ἔτσι νὰ κάνῃς καὶ σὺ καὶ νὰ μὴ δέχεσθαι κάθε λόγον, ἀλλὰ τὸν κιβδηλὸν καὶ τὸν δεσφαιμένον νὰ τὸν ἀπομακρύνῃς ἀπὸ κοντὰ σου, ἐνῷ τὸν ὑγιὲ καὶ τὸν ὁδηγῶντα εἰς τὴν σωτηρίαν νὰ τὸν συγκρατῇς εἰς τὸ μυστὸ σου. Διότι καὶ σὺ ἔχεις μέτρα καὶ σταθμὰ κατὰσκευασμένα οὐκ ἀπὸ χαλκὸν καὶ Ἐσθήρον, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγνόητα καὶ πίστιν καὶ μὲ αὐτὰ νὰ υποβάλλῃς ὅ,τι λόγον ὑπὸ δοκιμασίαν. Διὰ τοῦτο ἀλλώστε, ἐλέχθη, ὅτι γίνεσθε ἱκανοὶ τραπεζίται, ὅχι, θέβαια διὰ νὰ ἱστασθε εἰς τὴν ἀγοράν καὶ νὰ μετράτε τὰ νομίσματα ἀλλὰ διὰ νὰ σταθμίζετε τοὺς λόγους μὲ κάθε ἀκροατῆν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος λέγει «Νὰ δοκίμαζετε τὰ πάντα, ἀλλὰ νὰ κρατῆτε μόνον τὸ καλόν».⁸³ Καὶ δὲν σὰς ἀνόμισσε τραπεζίτας μόνον διὰ τὴν δοκιμασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διανομήν τῶν καταβαλλομένων.⁸⁴ Ἀ. Διότι ὅταν οἱ τραπεζίται λαμβάνουν τὰ χρήματα καὶ τὰ ἀσφαλίζουν εἰς τὸ σπῆι των καὶ δὲν τὰ διανέμουν εἰς ἄλλους τότε θὰ χάβῃ βλῶν τὸ νόημα τοῦ ἐμπορίου. Καὶ μὲ τοὺς ἀκροατὰς συμβαίνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Ἐάν, δηλαδὴ, ὅταν δεχθῇς τὴν διδασκαλίαν τὴν κρατήσῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ δὲν τὴν μεταδώσῃς καὶ εἰς ἄλλους, βλῶν σου ἡ προσπάθεια θὰ ἐξανημασθῇ. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ἐργαστήρια ἐκεῖνα ἐλέπομεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν νὰ μπαίνουν καὶ νὰ δογάζουν. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διδασκαλίας. Εἰς τοὺς τραπεζίτας ἐλέπομεν ἄλλους νὰ καταβάλουν χρήματα, ἄλλους νὰ παίρνουν αὐτοστιγμὴ καὶ νὰ φεύγουν καὶ αὐτὸ γίνεται ὅπως τὸ ἐλέπομεν, ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὰ χρήματα δὲν εἶναι ἰδικὰ των, B ἐπειδὴ ὁμως τὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας των, μαζεύουν πολὺν πλοῦτον διὰ τὸν ἑαυτὸν των μίαν τῶν ξένων χρημάτων. Κάμε καὶ σὺ τὸ ἴδιον. Δὲν εἶναι ἰδικὰ σου τὰ λόγια σου ἀπεθουράσῃς, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ὡστόσον ὁμως ἔάν ἐτιδεῖς ἁριστὴν χρῆσιν αὐτῶν, θὰ σὺνᾶξῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου πολὺν πνευματικὸν πλοῦτον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἀνόμισσε τραπεζίτας. Καὶ διὰ ταῦτα οἱ νομίσματα, ἔχῃ χαραγμένην τὴν προσωπογραφίαν τοῦ βασιλέως, ἰδιότι αὐτὸν δὲν τὴν ἔχῃ δὲν εἶνα νόμισμα γνήσιον, ἀλλὰ

⁸³ Ἐκ
Μ. 1

ονομάζεται κιδδηλόν) έτσι και εις τὴν διδασκαλίαν τῆς πειστικῆς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐγκύριος ὁ λόγος. C Ἐπίσης ἡ χρῆσις τῶν ἀργυρίων συγκροτεῖ ὁλοκληρὸν τὴν ζωὴν μας καὶ γίνεται τὸ κέντρον ὧν τῶν συναλλαγῶν μας, εἴτε πράττειται ν' ἀγοράσωμεν κατὰ ἢ νὰ πωλήσωμεν. Τὰ πάντα γίνονται διὰ τοῦ χρήματος. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας. Δὲν εἰς τὰς πνευματικὰς συναλλαγὰς ἀφετηρία καὶ προπρόθεσις εἶναι τὸ ἀργύριον αὐτὸ τὸ πνευματικόν. Ἐπομένως, εἰς τὴν διδασκαλίαν ν' ἀγοράσωμεν κατὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καταβάλλομεν ἀρχικῶς τὸ τίμημα τῆς προσευχῆς καὶ ἐτοῦ λαμβάνομεν δὲ τὴν ζητούμεν. Κ. ὅταν ἴδωμε ἓνα ἀδελφὸν μας ἀδιάφορον καὶ παραπλανημένον, θὰ κερδίσωμεν τὴν σωτηρίαν του καὶ θ' ἀγοράσωμεν τὴν ζωὴν του καταβάλλοντες τὸ τίμημα τῆς διδασκαλίας δὲ τοῦ λόγου. D Δ' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάττωμεν καὶ νὰ κατέχωμεν τὰ πάντα, διὰ νὰ τὰ δανείωμεν καὶ εἰς ἄλλους. Διότι θὰ μᾶς ζητήσῃ καὶ τότε καὶ τὰ χρήματα αὐτά. Συνεπῶς δὲ προσεχόμεν, ὅταν τὰ δεχώμεθα, διὰ νὰ ἡμπορέωμεν νὰ τὰ διανεμήσωμεν καὶ εἰς ἄλλους. Ὁ καθένας ἂν τὸ θέλῃ, ἔχει δυνάμιν διδασκαλίας. Βεβαίως, δὲν ἡμπορεῖς νὰ διδασκῇ μίαν τὴν ὅσον μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ νοθεύῃς τὴν γυναῖκα σου. Δὲν ἡμπορεῖς νὰ συναλεχθῇς πρὸς τὸσον πλῆθος, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ σωφρονίσῃς τὸν υἱόν σου. Δὲν δύνασαι εἰς τὸσον μεγάλον πλῆθος νὰ ἀπευθύνῃς τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ δεικνύῃς τὸν ὑπὲρ τὴν σε. E Δὲν ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις σου ἐκείνη ἡ συγκέντρωσις τῶν μαθητῶν. Δὲν εἶναι βαρύτερον ἀπὸ τὴν συνείδησίν σου τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ σὲς ἀκούωτερον ἀπὸ δὲ, τι ἡμεῖς, ἡμπορεῖτε νὰ ρυθμίσωτε τὴν ζωὴν ὧν ἐκείνων. Ἐγὼ ἐπικοινωνῶ μὲς σας μίαν φοράν τὴν ἐβδομάδα ἢ καὶ πολλὰς φορές, δὲν ἔνδ' ἔχεις διαρκῶς μέσα εἰς τὸ σπῆτι σου τοὺς μαθητάς, τὴν γυναῖκα, τὰ παῖδά σου, τοὺς ὑπηφύτας, καὶ τὸ θρόνον καὶ εἰς τὸν τραπέζιν καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἡμπορεῖς νὰ τοὺς ἐκπαιδεύῃς. Καὶ ἀπὸ ἄλλων πλευρῶν καθίσταται εὐκολωτέρα ἡ θεραπεία αὐτῇ. Ἐγὼ, ἐπειδὴ ἀπεβύναμι πρὸς τὸσον πλῆθος, ⁸⁴ Α δὲν γνωρίζω τὸ εἰδικὸν πάθος τῆς ψυχῆς που βασανίζει τὸν καθένα σας, δι' αὐτὸ καὶ σὲ κάθε διδασκαλίαν ἀναγκάζομαι νὰ χρησιμοποιοῦ ὅλα τὰ φάρμακα. Ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ κάνετε ἔτο, ἀλλὰ ἔχετε τὴν εὐχέρειαν μὲ μικρότερον κόπον νὰ καρπυνώσθε περισσώτερα κατὰ τὴν διάρκειαν, διότι γνωρίζετε σαφῶς τὰ ἀμάρτηματα τῶν συγκατοικῶν σας καὶ

ἡμπορεῖτε νὰ ἐπιτελεῖτε ταχύτεραν τὴν θεραπείαν. Ἀγαπήτοι μου, ὅς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τοὺς συγκατοίκους μας, B διότι μεγάλη κόλασις καὶ τιμωρία ἀνέκφραστος ὑπάρχει δι' ἐκείνους που παραμελοῦν τοὺς συγγενεῖς τῶν «Ἀυ κατὰς», λέγει ὁ Παῦλος, κενὸν φροντίζῃ διὰ τὸ περιβάλλον του καὶ ἰδιαίτερώς διὰ τοὺς οἰκέλους του, ἀρνεῖται τὴν πίστιν του καὶ εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν ἀπίστον. ⁸⁵ Βλέπετε τοῦ ἐπληξῆς ὁ Παῦλος τοὺς ἀμελοῦντας τοὺς οἰκέλους τῶν, καὶ πολὺ εὐστόχως. Αὐτὸς τοῦ παραμελῆ, λέγει, τοὺς οἰκέλους του πῶς θὰ φροντίσῃ διὰ τοὺς ξένους. Γνωρίζω δὲ πολλὰς φορές σὰς τὰ εἶπα αὐτά, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσω νὰ σὰς συμβουλεύω, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι, ἐγὼ εἶμαι τοῦ λο τοῦ ἀνεύθυνος διὰ τὴν ἀσφαρίαν τῶν ἄλλων. «Ἐπρεπε», λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, «νὰ καταβάλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπέζιτας», ⁸⁶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ τ' ὅτε περισσώτερον ἔγω ὅμως κατέβαλα καὶ τὰ χρήματα καὶ δὲν ὑπαχρεώμα νὰ δώσω κανένα λόγον. Παρὰ τὸ γεγονός ὅμως ὅτι εἶμαι C ἀνεύθυνος καὶ ἀπληλάνητος τῆς τιμωρίας δ' ὅλα αὐτά, ἐν τούτοις τρέμω καὶ φοβοῦμαι διὰ τὴν σωτηρίαν σας σὺν νὰ ἡμῶν ὑπεύθυνος διὰ τὸν κολασμὸν καὶ τὴν τιμωρίαν κανέναν λοιπὸν ὅς μὴ ἀκούῃ μὲ ἀδιαφορίαν καὶ ἀμέλειαν τοὺς πνευματικούς λόγους. Δὲν κάνω τυχαῖα καὶ ἀσκοπα τὴν μακρὰν αὐτὴν εἰσαγωγὴν, ἀλλὰ τὴν κάνω διὰ νὰ γινῇ ἀσφαλεστέρα ἡ ἀποθησαύρισις τῶν καταβαλλομένων ὥστε νὰ μὴ γυρίσῃτε εἰς τὰ σπῆτια σας, ἀφοῦ ἐχερροκροτήσατε καὶ ἐθρομβήσατε τυχαῖα καὶ ἐπιπόλαια. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν οἱ ἔπαινοι σας, ἀλλὰ φροντίζω διὰ τὴν σωτηρίαν σας. ⁸⁷ Ὅσοι ἀγωνίζονται ἀπὸ τὴν σκητὴν λαμβάνουν ἀπὸ τὸν λαόν ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν τῶν ἔπαινων. D Ἐνὶ ἐγὼ ἀγωνίζομαι ὅχι δ' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἀλλὰ διὰ νὰ λάβω τὸν μισθὸν που ἔχει ὁ Κύριος δι' αὐτὸ διὰ τοῦτο καὶ σὰς προτρέπω συνεχῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὥστε δὲ λέγω νὰ φθάσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ μυαλοῦ σας. ⁸⁸ Ὅπως συμβαίνει, εἰς τὰ φυτά, δὲν δηλαδὴ στελεχὸν τὰς ρίζας τῶν εἰς μεγάλο βάθος καθίστανται ἀπαρασάλευτα ἀπὸ προσβολὰς τῶν ἀνέμων ἔτο καὶ τὰ πνευματικὰ θέματα ὅσον θαυτερα παραμένουν εἰς τὴν ἀνοσίαν, τὸσον δυσκολωτέρα ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰς δυσκόλους περιστάσεις. E Πές μου, ἀναπητέ, εἰς ἐβλεπὲς ποτὲ τὸ παιδί σου νὰ λειώνῃ ἀπὸ

⁸⁴ 4 Τιμ. 5, 8
⁸⁵ 1 Κορ. 9, 12

τὴν πέναν, θὰ ἔντεχες νὰ τὸ βλέπης καὶ δὲν θὰ ἔκαμες τὸ πᾶν νὰ τὸ ἀπαλλάξης ἀπὸ τὸν λυμόν. Καὶ ἐνῶ δὲν ἀντέχεις νὰ τὸ βλέπης νὰ φέρεται ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν τοῦ ψωμοῦ πῶς θὰ ἀντίξῃς νὰ τὸ ἴδῃς νὰ χάνετα ἀπὸ ἑλλειψίν θείας διδασκαλίας. Καὶ πῶς θὰ εἶσαι ἀξιὸς νὰ ἀνομιάζεσαι πατέρας. Διότι αὐτὴ ἡ πείρα εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴν πρῶτην, ἀφοῦ καταλήγῃ εἰς χειρότερον θάνατον καὶ ἐπομένως ἐν προκειμένῳ ἀπαιτᾶται μεγαλύτερη φροντίς. ⁸⁵ Α Διότι. «Ἀνατρέφετε» λέγει, «τὰ παῖδιά σας μὲ τὰ δ-δάγματα καὶ τὰς νοθεσίας τοῦ Κυρίου». Αὕτη εἶναι ἡ καλύτερη φροντίς διὰ τοὺς πατέρας, ἡ πλέον γνησιὰ κηδεμονία τῶν γονέων. Ἐγὼ τότε ἐκτιμῶ τὴν φυσικὴν συγγένειαν, ὅταν ἐπιδεκνύεται περισσσότερα φροντίς εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα. Ἀλλὰ ἀρκετὰ ἀσχοληθίκαμεν μὲ τοὺς προλόγους. Τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβληθῇ καὶ τὸ χρέος. Διὰ τοῦτο τὸν πολὺν καὶ μακροσκελῆ τοῦτον λόγον τὸν ἐπεμήκυνα περισσότερον δ' αὖ νὰ ὑποδεχθῆτε μὲ κάθε φροντίδα διαφυλάξεως τὸ καταβαλλόμενον. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος τὸ ὁποῖον ὠφείλαμεν εἰς τὸ παρελθόν, ὅταν ἐφύγαμεν, μήπως τὸ ἐληφρονήσατε καὶ αὐτὸ. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ σὰς ὑπευθύνω νὰ διαβάσετε πρῶτα τὰ συμβολαῖόν μας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῖου ἐκάμαμε καὶ τὴν πρωτὴν καταβολὴν καὶ νὰ εἰπωμεν ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα διὰ τὰ ὑπολογισμῶν τὰ ὑπολοιπὰ ἐκ τῶν καταβληθέντων. Β Ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα ἀρχικῶς. Εἶπα τότε ποιοὶ εἶναι, ὁ γράψας τὸ διβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ ποιοὶ δὲ πατέρες τοῦ λόγου τούτου. Ἦ καλύτερα ὅχι ὁ πατέρας τοῦ λόγου, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ τοῦ διακονεῖ, διότι δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ συνέλαβε τὰ λεχθέντα ἀλλὰ ἀπλῶς ὑπηρέτησε τὰ λεχθέντα. Ἰμῶντος, λοιπὸν, διὰ τὰς πράξεις καθὼς καὶ διὰ τὸ τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ τίτλος «Πράξεις». Ἐκανα ἐπίσης λόγον καὶ δ' αὖ τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ εἰπω δ' αὖ ποῖον λόγον οἱ πατέρες μας ἐνομοθέτησαν νὰ ἀναγινωσκται. Γ τὸ διβλίον τῶν πράξεων κατὰ τὴν Πεντηκοστήν. Ἰσως ἐνθυμήσθε ὅτι καὶ τοῦτο τότε ὑπεσχέθημεν νὰ τὸ ἀναπτύξωμεν βέβαια, ὅτε τυχαῖα αὐτὲ χωρὶς λόγον οἱ πατέρες ἐνομοθέτησαν τὰς περὶστάσεις αὐτάς, ἀλλὰ τὸ ἔκαμαν μὲ κάποιαν σοφὴν σκέψιν. Ὅχι λόγῳ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου διὰ νὰ μᾶς ἀπαγορεύσουν τὴν ἐλευθερίαν ἀλλὰ

† Ἐφεσ. 6, 4.

ἀπὸ συγκατάθεσιν πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἀσθενεστέρους, διὰ νὰ τοὺς ἀνυμῶσαν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων. Καὶ ὅτι δ' αὐτὸν τὸν λόγον προσέχουν τὰς χρονολογίας, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ φανοῦν ἐπιεικεῖς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν πίστιν δηλαδὴ, καὶ ὅχι διὰ νὰ καταστήσουν τὸν ἑαυτὸν δοῦλον τῆς παρατηρήσεως, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος. «Λογαριάζετε τὰς ἡμέρας, τοὺς μῆνας, τοὺς καιροὺς, τὰ ἔτη. Φοβοῦμαι μήπως ἀδίκως ἔκοπῃσα διὰ σὰς». ⁹ Δ Σὺ ὅμως δὲν ἐξετάζεις ἡμέρας καὶ καιροὺς κα. ἔτη. Τί θὰ γίνῃ, λοιπὸν, ἔαν ἴδοιμε αὐτὸν ποὺ μᾶς ἐμποδίζει νὰ παρατηροῦμε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἔτη. Τὸ θὰ εἰποῦμε πῆς μου. «Ὅτι μάχεται καὶ φιλονεικεῖ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Ὅχι βέβαια. Ἀλλὰ, θέλω νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀσθένειαν τῶν ὑπολογιστῶν τοῦ χρόνου, συγκαταβαίνει μὲ τὴν παρατήρησιν, κεντὰ των. Ἔτσι κάνουν κα. οἱ ἱατροί, οἱ ὅποιοι πρὶν δώσουν τὴν τροφὴν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, τὴν δοκιμάζουν αὐτοὶ, ὅχι διότι αὐτοὶ τὴν ἔχουν ἀνάγκην, ἀλλὰ διότι, προσπαθοῦν νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς. Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἐνῶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ λογαριάζῃ τὸν χρόνον, ἔ ἐτήρησε τὴν τακτικὴν τοῦ ὑπολογιστοῦ δ' αὖ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ὑπολογίζοντας τὸν χρόνον ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν των. Πότε ἐλογάριασε τὸν καιρὸν ὁ Παῦλος, προσέξατε, πολὺ, ὅς παρακαλῶ. «Τὴν ἐπομένην ἡμέραν», λέγει «κατεπλεύσαμεν εἰς Μίλητον. Ἐκρίνεν ὁ Παῦλος ἀναγκαῖον νὰ παραπλευσῇ τὴν Ἐφεσον διὰ νὰ μὴ χρονοτριβήσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἔσπευ-δε, ὅσον τοι ἦταν δυνατόν, ὅτε νὰ εὐρίσκηται, εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς». ¹⁰ Βλέπεις, λοιπὸν, πῶς αὐτὸς ποὺ λέγει μὴ λογαριάζετε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς, λογαρίαζε τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. ⁸⁰ Α Καὶ δὲν λογάριζε μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον. Ὅχι μόνον ἔσπευδε διὰ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν χαρῇ εἰς αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα. Διὸ τὸ κάνει αὐτὸ, μακάριε Παῦλε. Γὰ Ἱεροσόλυμα κατελύθησαν, ἐρημώθηκε καὶ τὸ πῶς ἱερὸν μερὸς τοῦ Ναοῦ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἰσχύει ἡ παλαιὰ αἰετα λατρεία. Σὺ ὁμῶν πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀναφωνεῖς. «Σεῖς ποὺ ἔχετε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ δικαωθῆτε μὲ τὸν νόμον, ἐξετάσατε ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ». ¹⁰ Μὰ τότε διὰ ποιὸν λόγον μᾶς ὁδηγεῖς καὶ πάλιν εἰς τὴν δουλείαν τοῦ νόμου

8 Ἰακ. 1, 10. 11.
9 Πρὸς 21, 15. 16.
10 Γαλ. 3, 1.

Δὲν εἶναι μικρὸν τὸ ζήτημα ποῦ θίγομεν τὸ νὰ μάθῃς, διπλασθῇ, ἂν ὁ Παῦλος εὐρίσκειται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. Ὅχι μόνον τὰς ἡμέρας λογαριάζει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ φυλάττει καὶ τὰ ἄλλα παραγγέλματα τοῦ Ἰουδα καὶ νόμου καὶ φωνάζει πρὸς τοὺς Γαλάτας. **Β** «Ἰδοὺ ἐγὼ ὁ Παῦλος σὺς λέγω δι' ἐάν τηρήτε τὴν περιτομὴν ὁ Χριστὸς θὲν θὰ σὰς ὠφελῇ εἰς τίποτε». Ὁ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ποῦ λέγει «ἐάν περιτέμεσθε, ὁ Χριστὸς θὲν θὰ σὰς ὠφελῇ εἰς τίποτε», ἐμφανίζεται, ὁ ἴδιος νὰ ἐνεργῇ περ τομὴν εἰς τὸν Τιμόθεον. Ἀναγράφεται εἰς τὰς Πράξεις δι' ὁ Παῦλος, ὅταν εὗρθε εἰς τὰ Λυστρα κάποιον νεανίαν υἱὸν μᾶς π στής Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ πατέρα εἰδωλολάτρη, τοῦ ἔφηρμοσε περ τομὴν, διότι θὲν ἤθελε νὰ τὸν στείλῃ ὡς διδασκαλὸν ἀπερίτμητον. Διὰ τὸ ἔκαμεν αὐτό, μακάριε Παῦλε, ἡναιρεῖς μὲ τὰ λόγια τὴν περιτομὴν καὶ τὴν ἐπικυρώνεις ἐκ νέου μὲ τὰ ἔργα σου. Δὲν τὴν θεοαῶν, λέγει ἀλλὰ τὴν ἀναιρῶ δ' ἔργων. Ὁ Τιμόθεος ἦταν υἱὸς γυναικὸς πιστῆς Ἰουδαίας καὶ πατρὸς εἰδωλολάτρου, μὴ ὑποστάντος περ τομὴν. **Γ** Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἐσχεδίαζε νὰ τὸν στείλῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς διδασκαλὸν, θὲν ἤθελε νὰ τὸν στείλῃ ἀπερίτμητον διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ ἀφορμὴ ἐκ προοιμίου νὰ τοῦ κλείσουν τὴν πόρταν Προετοιμαζῶνται τὸ ἔδαφος μὲ τὴν περ τομὴν καὶ ἀνοίγουν ὁδὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Τιμόθεου, τοῦ ἐφήρμοσε τὴν περιτομὴν διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ τὴν καταπολεμῇ. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὁ Παῦλος «ζῶμπεριφέρθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαῖος». **Δ** ὅχι θεοαῶν διὰ νὰ ταυτισθῇ μὲ αὐτοὺς, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν νὰ παύσουν νὰ εἶναι Ἰουδαῖοι εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφήρμοσε περ τομὴν εἰς τὸν Τιμόθεον δὲ νὰ καταργήσῃ ἀκριδῶς τὴν περιτομὴν. **Ε** Δηλαδὴ ἐχρησιμοποίησε τὴν περ τομὴν ἐναντίον τῆς περιτομῆς. Ὁ Τιμόθεος ὅς ὑπέστη περ τομὴν διὰ νὰ γίνῃ παραδεκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὰς γραμμάς των, νὰ τοὺς τραβήξῃ λίγο-λίγο ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Εἶδες λοιπόν, διὰ ποίον λόγον ὁ Παῦλος ἐτήρησε καὶ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν περιτομὴν. Θέλετε νὰ σὰς ἀποδείξω δι' ἐτήρησιν καὶ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου, δώσατε προσοχὴν. Κάποτε ἀνέβηκε εἰς τὰ ἔροσόμενα καὶ μόλις τὸν εἶδαν οἱ

1. Γαλατ 5, 2
2. Πρξ 16, 1-3
18. Α Κορ 8, 20.

ἀπόστολο, τοῦ ἔλεγον «βλέπεις, ἀδελφε Παῦλε, πόσοι χι-λῶδες εἶναι οἱ πιστεύσαντες Ἰουδαῖοι. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν διδασχῇ δὲ σένα δι' διδασκίεις. Εἰ ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου. Τί θὰ γίνῃ λοιπόν, Κάμε ὅπως σοὺ λέγομεν. Ὑπάρχουν μετὰς μὰς ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ὀρίσει κάποια τάξ μου. Ἰὰ πάρη, λατὸν αὐτοὺς καὶ νὰ ἐξαγνίσθῃς μαζί των καὶ νὰ ζυρίσῃς τὴν κεφαλὴν σου, δπως αὐτοὶ, διὰ νὰ θεοαῶν δι' ἔργων ὅτι ὅσα τοὺς ἐδιδάσαν περ σοὺ εἶναι ψευδὴ καὶ ὅτι σὺ τηρεῖς τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως». **Ε** Ὑστερὸν βαμμοσαν συγκάτασαι. Λογα-ρίζεις τὰς περιστάσεις διὰ νὰ καταργήσῃ τὸν καιροσκοπι-σμόν. Κάμεν περ τομὴν διὰ νὰ τὴν καταργήσῃ, προσφέ-ρει θυσίαν διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν συνήθειαν τῶν θυσιῶν. **Ζ** Καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐσυντάξαι ἔστο, τὴν δράσιν τοῦ ἀκούσε τὸν ἴδιον, ὁ ὅποιος λέγει «Ἐξομω-θηκα μὲ τοὺς τηρητὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου διὰ νὰ τοὺς κερδίσω, καὶ ἐνῷ ἤμου ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάντα, ὑπεδού-λωσα εἰς τὰ πάντα τὸν ἑαυτὸν μου». **Η** Καὶ τὰ ἔκαμεν αὐ-τὰ ὁ Παῦλος μιμούμενος τὸν Κύριον. Διότι ὅπως αὐτὸς, ἐκλονούτ ἦταν θεὸς τέλειος θὲν ἐβεώρησε δι' ἔχει ἐξ ἀρπαγῆς τὴν ἰσότητά μὲ τὸν Θεόν ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρό-πον ἐκέλευσε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ νὰ λάβῃ μορ-φὴν δούλου καὶ ἐνῷ ἦταν ἐλεύθερος ἐγίνε δούλος, **Θ** ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ἐνῷ ἦταν ἐλεύθερος ἀπὸ πάσης ἀπό-ψεως ἐδούλωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς πάντας, ὥστε νὰ τοὺς κερδίσῃ ὅλους. Δούλος ἐγίνε ὁ θεὸς λαμβάνων τὴν ἀν-θρωπίνην μορφήν διὰ νὰ ἀπελευθέρωσιν τοὺς δούλους. **Ι** Ἐχαμήλωσε τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. **Κ** Ἐχαμήλωσε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηκε, ἀλλὰ «ἐχαμήλωσεν», διὰ νὰ καταστήσῃ εὐ-κολωτέραν τὴν ὁδὸν σου ἀνάβασιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Αὐτὸν ἐμίμηθῃ κατὰ δυναμιν καὶ ὁ Παῦλος δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε. **Λ** Γίνετε μιμηταὶ μου ὅπως καὶ ἐγὼ γίνομαι μιμη-τῆς τοῦ Χριστοῦ. **Μ** Καὶ πῶς μακάριε Παῦλε, ἐγίνε μιμη-τῆς τοῦ Χριστοῦ. Πῶς Ἐπειδὴ τοῦθεν δὲν ἀναζητῶ τὸ συμφέρον μου, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν διὰ νὰ σω-θῶν καὶ ἐπειδὴ ἐνῷ εἶμαι κατὰ πάντα ἐλεύθερος ἐδούλω

14. Πρξ 21, 20-24
15. Α Κορ 9, 21 α καὶ β
17. Φιλιπ 2, 6-7
18. Εφ 1, 10
19. Α Κορ 11, 1

σα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τοὺς πάντας. Δὲν ὑπάρχει τίποτε καλύτερον ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν θουλειαν, διότι γίνεται αἰτία ἐλευθερίας δι' ἄλλους. Ὁ Παῦλος εἶναι πνευματικὸς ἄλιος. «Θά σᾶς κάμω», λέγει ὁ Χριστός, «ἀλλεῖς ἀνθρώπων»,¹⁹ καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔκαμε ὅλα αὐτά. Ὁ καὶ οἱ ἄλλοις ὅταν ἰδοῦν ὅτι τὸ φάρι ἐτίσθησε τὸ ἀγκίστρον, δὲν τραβοῦν ἀμέσως τὴν πετονιάν, ἀλλὰ τὴν χαλαρῶνουν ὥστε ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ καρφωθῇ καλὰ τὸ ἀγκίστρο καὶ ἔτσι νὰ ἐκλύσουν μὲ ἀσφάλειαν τὸ θῆραμα τῶν Ἑτα. ἔκαμαν τότε καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ἐρρίπτον τὸ ἀγκίστρον τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου εἰς τὴν ψυχὴν τὴν Ἰουδαϊκὴν καὶ ἐκεῖνο ματαίᾳ ἀντιδραῖσαν, ὑποβάλλοντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τὴν περιτομὴν, τηροῦντες τὰς ἐσπέρους παρατηροῦντες τὰς ἐποχάς, θυσιάζοντες, θυσιάζοντες τὸ κεφάλαιον καὶ ἄλλα παρόμοια ἐκτελοῦντες, οἱ ἀπόστολοι ὁμοῦς τοὺς παρηκολοῦσαν εἰς ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ τοὺς φέρουσι ἀντίρρησην. Ὁ Συμεὼν, καὶ ἄνθρωπος, λέγει, περιτομὴν, δὲν ἀντιδρῶ, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ. Ἄνθρωπος ζητήσης θύσαν θὰ θυσιάσω ἀνὰ θέλησιν νὰ μὲ ξυρισθῇ ἐμὲ πού ἀπορνήθηκα τὸν τρόπον τῆς ζωῆς σου, θὰ τὸ ὑποστῶ καὶ θὰ κάμω ὅ,τι με προστάζει. Ἄνθρωπος μὲ προστάζει νὰ τηρήσω τὴν Πεντηκοστήν,²⁰ δὲν θὰ φλουεῖ καὶ μαζί σου. Ὁπου καὶ ἂν με περιφύρῃς θὰ σε ἀκολουθήσω καὶ θὰ ἐνδύσω, περιμένοντας νὰ σε καρφώσῃ τὸ ἀγκίστρον τοῦ λόγου, ὥστε νὰ ἡμπορέσω μὲ ἀσφάλειαν νὰ ἀπομακρυνῶ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν παλαιὰν λατρείαν καὶ τὸν τρόπον ζωῆς διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἦλθα καὶ ἀπὸ τὴν Ἐφεσον εἰς τὰ Ἐρσολύμια θιλεῖς πόσον ὁ Παῦλος ἐμίμηθη τὴν ἀλειαν τῶν ἰχθύων, ἐνδίδων εἰς τὸν λόγον θιλεῖς ὅτι ἡ παρατήρησις τῶν ἐσπέρων ἡ ἀποδοχὴ τῆς περιτομῆς ἔστι καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς θυσίας ἔστιν ἐν αὐτῷ καὶ μόνον, οὐκ ἔστι λαθεῖν διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅσοι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τοὺς τυφούς. Ὅτι, ἐκείνος πού εὐρίσκειται ὑψηλὰ ἐάν μείνῃ ὁπταντὸς εἰς τὸ ὕψος, οὐδέποτε θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀνεβάσῃ αὐτὸν πού εὐρίσκειται χαμηλά, ἀλλὰ χρειάζεται πραγματικῶς νὰ ταπεινωθῇ ἐκεῖνος καὶ τότε νὰ ὑψωθῇ αὐτός. Διὰ τοῦτο οἱ ἀπόστολοι κατέβηκαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, δὲ νὰ ἀνυψώσουν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ ἐπίπεδον ἐκεῖνο, ἀπὸ τὴν

¹⁹ Ματθ. 4, 19.

²⁰ Τὴν πεντηκοστήν ἡμερᾶν.

ταπεινότητα τῆς οὐδαϊκῆς πολιτείας.

11 Α Ὅμως τὸ γεγονός ὅτι ἡ παρατήρησις τῶν καιρῶν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐγένοντο διὰ τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ συμφέρον (τῶν Ἰουδαίων), εἶναι φανερόν, ἀπὸ ὧν εἶπαμε. Ἄς ἰδοῦμε, λοιπὸν, διὰ ποίαν αἰτίαν τὸ διδόν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἀναγινώσκεται, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς. Διὰ τοῦτο ἀνεκινήσονται ὅλα αὐτά, δὲ νὰ μὴ νομίσετε, ὅταν ἴδῃτε νὰ προσέχωνται αἱ ἐσπέραι, ὅτι οἱ ἀπόστολοι κατέχοντα, ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπον ζωῆς. Σὺς παρακαλῶ νὰ προσέξετε μὲ ἀκρίβειαν, διότι ὅ,τι πρόκειται νὰ εἰπωθῇ δὲν εἶναι μικρὸν πρόβλημα. Τὴν ἡμέραν τῆς Σταυρώσεως διαβάσκειν πάντα τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν σταύρωσιν. Β Τὸ Μέγα Σάββατον πάλιν διὰ βάσειν ὅτι ὁ Κύριος παρεδόθη, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἀπέθανε κατὰ σάρκα καὶ ὅτι ἐτάφη. Διὰ ποῖον λόγον οὖν νὰ μὴ διαβάσκειν καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὅταν καὶ ἔγνων καὶ ἤρχισαν. Γνωρίζω δεῖν ὅτι πολλοὶ τὸ ἀγνοοῦν αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο χρὴ ἀεὶ νὰ διαπιστωθῇ ἀπὸ τὸ διδόν τῶν Πράξεων, διὰ νὰ γινῇ γνωστὸν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων δὲν ἐσημειώθη κατὰ τὴν Πεντηκοστήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν περίοδον. Διὰ τοῦτο καὶ δίκαια θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, διότι βέβαια ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν σταύρωσιν ἔχει καθορισθῇ καὶ διαβάζονται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ πάθους. Ὁ τὰς Πράξεις δὲ μὲν τῶν Ἀποστόλων δὲν τὰς διαβάσκουν τὴν ἀνάλογον ἐποχὴν, οὔτε τὴν ἐποχὴν πού ἐπράχθησαν, ἀλλὰ προηγήτερα. Διότι οὐτε ἀμέσως μόλις ἀνεστήθη ὁ Χριστός ἔκαμαν βουματα οἱ ἀπόστολοι ἀλλὰ ἐπὶ σαράντα ἡμέρας εὐρίσκειτο μαζί των ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ διὰ ποῖον λόγον τὰς σαράντα αὐτὰς ἡμέρας εὐρίσκειτο μαζί των θὰ τὸ ἐξηγήσωμεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Τώρα δὲ προχωρήσωμεν εἰς τὸ προκειμένον, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ Χριστός δὲν ἀνέβηκεν ἀμέσως εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἔμεινεν εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας μαζί με τοὺς μαθητάς του καὶ δὲν ἔμεινε μόνον ἀλλὰ συναναστρέφετο μαζί των καὶ ἔπαιρνε μέρος εἰς τὸ ταπεῖν τῶν. Διὰ αὐτῶν καὶ αὐτοὺς καὶ ὅσους ἀπὸ σαράντα ἡμέρας ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατέρα του εἰς τὸν οὐρανόν. Μὰ ὅτι καὶ τότε ἐβαιματούργουν ἀλλὰ ἐπέρασαν ἀκούη δέκα ἡμέραι καὶ ὅταν συνελθόντες ἡ Πεντηκοστή ἡμέρα ἀπεστάλη εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τότε, ἀφ' οὗ ἐδέχθησαν τὰς πυρρινὰς γλώσσας, ἤρχισαν νὰ θαύμα

τουρῶν. Ὅλα αὐτὰ ἀγαπῆτοί, θὰ μᾶς τὰ ἐπιθεβαιώ-
σουν αἱ Γραφαὶ ὅπως τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εὐρίσκετο ἐπὶ σα-
ράντα ἡμέρας μετὰ τῶν μαθητῶν, ὅτι μετὰ τὴν Πεντη-
κοστὴν κατήλθε τὸ πνεῦμα τὸ ὅγιον, ὅτι τότε ἔλαβον
τὰς γλώσσας, τὰς πυρίνας καὶ ὅτι τότε ἄρχισαν τὰ θαύ-
ματα. Ποῖος, λοιπόν, τὰ λέγει ὅλα αὐτά. Ὁ μαθητὴς τοῦ
Παύλου, ὁ τιμὸς καὶ μέγας Λουκάς, Εὐ ὁ ὁποῖος ἀρχίζει.
ἔτσι καὶ λέγει «Θεοφίλε, εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον»²¹ που ἔ-
γραψα, ἀμίλητα δ' ὅσα ὁ Ἰησοῦς ἐπραξε καὶ εἰδὼς, ἔ-
ως τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς
ἀποστόλους, ποῦ ἐξέλεξε μέσω τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ
ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἰς αὐτοὺς ἐνεφανίσθη ζῶν,
μετὰ τὴν σταυρώσειν του, διὰ πολλῶν ἀποδεικτικῶν στοι-
χείων καὶ ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ἦταν ὁρατός ὅπ' αὐτῶν
καὶ ὡμίλε, διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ²² ἢ Ἀ Κα κατὰ τὴν
συναναστροφὴν μαζί των, τοὺς ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ
ἐγκαταλείψουν τὰ ἱεροσόλυμα²³. Βλέπεις ὅτι μετὰ τὴν
ἀνάστασιν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας, ὁ Κύριος εὐρίσκετο ἐπὶ
τῆς γῆς, ὡμίλων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ συνα-
ναστροφόμενος τοὺς ἀποστόλους, βλέπεις ὅτι ἐλάμβανε
μέρος καὶ εἰς τὸ τραπέζι των «καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐ-
τούς», λέγει, «νὰ μὴ ἀπομακρυνῶνται ἀπὸ τὰ ἱεροσόλυμα
ἀλλὰ νὰ περμένουν τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὑποσχέσεως
τοῦ πατρός, περὶ τῆς ὁποίας με ἠκούσατε νὰ σᾶς δι-
λῶ, ὅτι δηλαδὴ, ὁ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε με ὕδατος, ἐγὼ οὖν
ἐβαπτίστην ὑμεῖς ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
μα»²⁴. Αὐτὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ σαράντα ἡμέρας. Αὐτοὶ
τότε συνεκεντρώθησαν καὶ τὸν Β ἑρωτοῦσαν λέγοντες
Κυριε κατὰ τὸν χρόνον ταῦτον θὰ ἀποκαταστήσῃς τὴν
βασιλείαν τοῦ ἱσραὴλ. Ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπηντήσεν
Δὲν ἦνκε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν σου νὰ γνωρίζετε χρόνους
ἢ καιροὺς, τοὺς ὁποίους ὁ Πατὴρ ἔχει, ὅπῃ τὴν ἐξουσίαν
του, ἀλλὰ θὰ λάβετε δύναμιν, ὅταν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ
κατέλθῃ σὲ σᾶς καὶ θὰ γίνετε μάρτυρές μου εἰς τὴν Ἱε-
ρουσαλὴμ καὶ εἰς δὴν τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Σαμαρείαν
καὶ ἕως τὰ πέρατα τῆς γῆς. Καὶ μόλις εἶπε αὐτὰ καὶ ἔνῃ
τὸν ἔβλεπαν ἐκεῖνοι, ἀνέθηκε ὕψηλὰ καὶ ἔνα νέφος τὸν ἀ-
πέκρυψε ἀπὸ τὰ μάτια των²⁵. Εἶδες, λοιπόν, ὅτι ἐπὶ σα-

21 Πρὸς Τιμ. 2: 8 κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελιστήν
22 Πρὸς 1: 4
23 Πρὸς 1: 4-5
24 Ἀρσ. 1: 9

ράντα ἡμέρας εὐρίσκετο μαζί των ὁ Χριστὸς καὶ, τότε ἀ-
νελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅταν ἐπέρασαν αἱ σαράντα ἡ-
μέραι. Ἀλλ' ὅς ἰδοῦμε ἔν κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐστάλη
τὸ πνεῦμα τὸ ὅγιον Ὁ «Ὅταν συνεπληρῶνται αἱ ἡμέραι
τῆς Πεντηκοστῆς, ἤκουσθη ἔξαφνα ἡχος ἀπὸ τὸν οὐρανόν,
ὡσάν τις βία πνοῆς ἀνέμου καὶ ἐφάνησαν νὰ διαμερι-
ζῶνται γλώσσαι, ὡσάν ἀπὸ φωτὸς καὶ καθὲν ἑκάστηρεν
ἐπάνω εἰς καθὲν ἀπόστολον»²⁶. Εἶδατε πόσον φανερά ἐγ-
γὴν ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ἦταν ἐπὶ τῆς
γῆς ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐθαυματούργουν.
Πραγματικά, πῶς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ θαυματούργουν, ὅ-
που δὲν εἶχαν ἀκόμη λάβῃ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου καὶ ζωο-
ποιοῦ Πνεύματος. Εἶδατε ὅτι, μετὰ σαράντα ἡμέρας ἀνε-
λήφθη ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἶδατε ἐπίσης ὅτι, με-
τὰ δέκα ἡμέρας ἐθαυματούργουν οἱ ἀπόστολοι. Ὁ Ὅταν
συνεπληρώθη ἡ Πεντηκοστὴ ἡμέρα κατεπέμφθη τὸ πνεῦ-
μα τὸ ὅγιον. Αὐτὰ, λοιπόν, εἶναι που πρέπει νὰ ἐρευνή-
σωμεν διὰ ποῖον λόγον δηλαδὴ, αἱ Πράξεις ἀναγνώ-
σκοντα κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν. Ἄν τότε ἄρχισαν νὰ κά-
νουν τὰ θαύματα οἱ ἀπόστολοι, δηλαδὴ, μετὰ τὴν ἀνά-
στασιν τοῦ Κυρίου, τότε ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσκέται καὶ
τὸ βιβλίον τοῦτο Ὅπως τὰ σχετίζοντα μετὰ τὴν σταυ-
ρώσειν τὰ διαβάζομεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως
καὶ τὰ τῆς ἀναστάσεως παρομοίως καὶ τὰ γενόμενα κά-
θε ἑορτῆς τὰ ἀναγνωσκοίμεν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς
ἐπο, πρέπει καὶ τὰ θαύματα τῶν ἀποστόλων νὰ διαβάζω-
νται κατὰ τὰς ἡμέρας ποὺ συνετελέσθησαν.

Εὐ διὰ ποῖον λόγον ὁμως δὲν τὰ διαβάζομεν τότε ἀλ-
λά ἀμέσως μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀκού-
σατε προσεκτικὰ δὴν τὴν αἰτίαν. Μετὰ τὴν σταύρωσιν
ἀναγγέλλομεν εὐθὺς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τῆς
δὲ ἀναστάσεως ἀποδείξεις εἶναι τὰ ἀποστολικά θαύματα
τῶν δὲ ἀποστολικῶν θαυμάτων διδασκαλὸς εἶναι τὸ βιβλί-
ον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ὅπ, 18 αἰτέρως ἀπο-
δεικνύει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, οἱ πατέρες καθώρισαν
νὰ διαβάσῃται, μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ζωοφόρον ἀνά-
στασιν.²⁷ Ἀ Διὰ τοῦτο ἀναπνέομαι μετὰ τὴν σταύρω-
σιν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀμέσως διαβάζομεν τὰ θαύματα
τῶν ἀποστόλων διὰ νὰ ἔχωμεν σαφὴ καὶ ἀναμφισβήτη-
τον τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως. Δὲν εἶδες τὸν Κύριον
ἀναστάντα μετὰ τὸ μᾶτα τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸν εἶδες νῦν

ἀνίσταται με τὰ μάτια τῆς πίστεως. Δὲν τὸν εἶδες ν' ἀνίσταται μετὰ τὰ μάτια, ἀλλὰ θὰ τὸν εἶδῃς ν' ἀνίσταται μέσα τῶν θαυμάτων τῶν ἀποστόλων. Διότι ἡ γνωστοποίησις τῶν θαυμάτων οὐ χειραγωγεῖ πρὸς τὴν γνώσιν τῆς πίστεως. Ἔτσι ἀπὸ τὸ νὰ τὸν εἶδῃς ν' ἀνίσταται εἶναι πολὺ σημαντικώτερον καὶ πολὺ πρὸ σκοπῆς ἀπὸδεξις τὰ θαύματα, ποὺ γίνονται ἐν ὀνόματι τοῦ Β. Θεοῦ. εἰς τὴν πίστιν αὐτὸ ἐπιθεσθῶνε καλῶτερον τὴν ἀνάστασιν. ἀπὸ τὸ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὰ μάτια ὧν τῶν ἀνθρώπων. Ἀκούσατε με κάθε προσοχήν. Πολλοὶ υποβάλλουν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν καὶ λέγουσι. Διὰ τί ἐν ἀνέστηθι δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ὁσδομοὺς. Ὁ λόγος αὗτος εἶναι περιττός καὶ μάταιος. Ἐὐὸν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἐλκύσῃ πρὸς τὴν πίστιν. δὲν θὰ παρέλεγε μετὰ τὴν ἀνάστασιν νὰ φανερωθῇ εἰς τοὺς πάντας. Τὸ γεγονός δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς προσελκύσῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποδεκνύει διὰ τοῦ Λαζάρου. Αὐτὸν, νεκρὸν ἀπὸ τέτρα ἡμέρας, σπασμένον καὶ δεσνῶτα καὶ δεμένον μετὰ νίαν, τὸν ἀνέστησε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν τάφον, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια ὧν Ἦ καὶ οὐ μόνον δὲν τοὺς προσήλκυσε πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφάνηκε. Διότι, ὅταν ἐφάνηκε (εἰς τὸν τόπον τοῦ θαύματος), ἤθελον νὰ φωνεύσῃ καὶ τὸν Λάζαρον δι' αὐτό.²⁶ Ἀφοῦ λοιπὸν ἄλλον ἀνέστησε καὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἐὰν ἐφάνηκεν τὸν ἐαυτὸν τοῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, δὲν θὰ παραινέζοντο καὶ πάλιν ἐναντίον τοῦ. Ἄν καὶ δὲν ἐπρόκειτο τότε νὰ ἐπιτελεσθῇ ἐν τούτῳ μετὰ τὴν ἐπιχειρήσιν θὰ ἐπράττειν ἀσέβειαν. Ὡστε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς ἀπολλάξῃ ἀπὸ περιττὴν ἀργίαν, ἐκρυψε τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Διότι, θὰ τοὺς καθιστοῦσιν ὑπευθύνους μεγαλυτέρας τιμωρίας, ἐὰν ἐνεφανίστο μετὰ τὴν σταύρωσιν. Δ' αὐτό, ἐπειδὴ τοὺς ἐλυπήθηκεν ἐκράτησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μακριὰ ἀπὸ τὰ μάτια τῶν, ἀλλὰ τὸ ἐφανερώσει. Δ' μετὰ τὴν ἀπόδιν τῶν θαυμάτων. Τὸ νὰ τὸν ἴδωσι ἀναστάντα δὲν εἶναι ὀλιγωτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀκούσῃ τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ. «Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σὶκκα καὶ περιπάτησε»²⁷. Καὶ, τὸ ὅτι, τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μενίστη ἀπὸδεξις τῆς ἀναστάσεως καὶ ἡμπαρῶσεν εὐκολωτέρα νὰ γίνῃ πιστευτὸν παρὰ ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, καὶ ὅτι εἶχε περισσοτέραν τιμὴν κατὰ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὅτι, ἐγίνοντο θαύ-

26 Ἰωάν. 11:21
27 Ἰωάν. 11:3

ματα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν εἶδῃ τὸν ἀναστῆντα, εἶναι φανερόν ἀπὸ αὐτὸ. Ἀνέστη, λοιπόν, καὶ ἐφανερώθη ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ, ἀλλὰ εὐρέθη καὶ μετὰ τῶν κάποιος ἀπίστος, ὁ Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Διδυμὸς καὶ ἠθέλησε νὰ θάλῃ τὰ χεῖρα τοῦ εἰς τὰ σημάδια ποὺ ἤφθον. τὰ κορφα καὶ νὰ ψηλαφήσῃ καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ.²⁸ Ἐ. Ἄν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦταν τρία χρόνια κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ποὺ παρεκάθησεν εἰς τὸ Δεσποτικὸν τραπέζι,²⁹ ποὺ εἶδε μενίστα σημεῖα καὶ τέρατα, αὐτὸς ποὺ ἀκούσε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου τοῦ, καὶ βλέπων αὐτὸν ἀναστῆντα, δὲν τὸ ἐπίστευσεν ἀμέσως. Ἔως ὅτου εἶδε τὰ σημάδια τῶν κορφῶν καὶ τὰ τραύματα τῆς λαγχῆς πρὸς μου. πῶς ἦταν δυνατόν νὰ πιστευσῇ εἰς αὐτὸν ἡ οἰκουμένη, ἐὰν τὸν εἶδε πρὸς ἀνέστηντα.³⁰ Ἀ. Μά, ποῖος ἡμπαρῶε νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὰς τὰς ἀκρίβειας. Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλων θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι καλῶτερον θὰ ἔπεθε μετὰ τὴν θέαν τῶν θαυμάτων παρὰ μετὰ τὴν φανερωθῇ ὁ Ἰσος. Ἀσφαλῶς θὰν τὰ πλήθῃ ἤκουσαν τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ εἰς τὸν χωλόν. «Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ σὶκκα καὶ περιπάτησε»³¹ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τρεῖς καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώποι, ἐνῶ ὁ μαθητὴς, βλέπων αὐτὸν ἀναστῆντα, ἐγίνεν ἀπίστος. Βλέπετε λοιπόν, πόσον εἶναι εὐκολωτερον τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν. Ὅταν τὸν εἶδεν ἀναστῆντα δὲν τὸ ἐπίστευσεν, οὕτε ὁ μαθητὴς τοῦ ἐν τὰ θαύματα τὰ ἐπίστευσαν καὶ οἱ ἐχθροὶ μολὶς τὰ εἶδαν. Ἔτσι τὸ πρῶτον εἶναι μεγαλυτερον ἀπὸ τὸ δευτερον καὶ πλέον σαφές καὶ ἤλκυσε περισσότερον αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀνάστασιν. Β. Καὶ ἀπὸ ἀναφέρει τὸν Θωμᾶ. Τὸ ὅτι οὕτε καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ τὸν ἐπίστευσαν ἐκ πρωτῆς ὀφείκει, ἀκούσε το προσεκτικὰ. Ἀλλὰ μὴ τοὺς κατηγορήσῃς, ἀγαπήτε μου. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς κατηγορήσῃ, μὴ τοὺς κατηγορήσῃ καὶ ἐμεῖς. Διότι, οἱ μαθηταὶ εἶδαν παρόξενον καὶ παρὰδοξον πρᾶγμα, ἀφοῦ πρῶτος ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὰ τὰ μενίστα θαύματα συμβαίνει ἐκ πρωτῆς ὀφείκει νὰ ἐκπληθύνῃ, ἔως ὅτου μετὰ τὴν πάσχα τῶν χρόνων γὰρ μόνον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ὁ Χριστὸς ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, τοὺς εἶπε. C. «Εἰ

28 Ἰωάν. 20:27

29 Ἰωάν. 13:26 ὅτι συνέτραπετο εἰς τὸν Πέτρον ἀλλὰ ἀναγέρει καὶ ὁ μαθητὴς εἰς τὴν αἰτίαν τοῦ Μωυσῆ καὶ τοῦ Μαρτίνου ἀπὸ τὸν

30 Ἰωάν. 20:28

ρήνη ἑμὴν καὶ ἐκείνοι λέγει, πτοηθέντες καὶ γεμάτοι φό-
βου, ἐνόμιζαν ὅτι βλέπουν φάντασμα. Καὶ εἶπεν εἰς αὐ-
τοὺς ὁ ἰησοῦς· Δίστε, εἰσθε παραγμένοι.⁸¹ Καὶ μετὰ ταῦ-
τα, ἀφ' οὗ τοὺς ἐπέδειξε τὰ χεῖρα καὶ τὰ πόδια του καὶ ἔ-
νῳ αὐτοὺς ὅτι τὴν χαρὰν τῶν δέον τὸ ἐπίστευαν, τοὺς λέ-
γει· Ἐχετε ἐδῶ τίποτε νὰ φάγω;⁸² Με αὐτὰ ἤθελε νὰ
τοὺς θεβαιώσει διὰ τὴν ἀνάστασιν του· δὲν αὖ πείθει, λέ-
γει ἡ πλευρὰ ὅτε τὰ θαύματα· Ἄς αὖ πείσῃ τοὺς ἁ-
λίστου· ἡ πρᾶξις.⁸³

Καὶ διὰ τὰ πληροφόρησις ἀκρὸς ὅς· δι' αὐτὸ εἶπεν·
«Ἐχετε τίποτε πρόφωρα ἐδῶ διὰ νὰ φάγωμεν», ὥστε νὰ
μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι ὀφθαλμαπάτη ἢ πνεῦμα, ὅτε γέν-
νημα φαντασίας, ὁ δὲ ἀλλὰ ἀληθὴ καὶ πραγματικὴ ἀνά-
στασις. ἤκουσε πῶς ὁ Πέτρος πιστοποιεῖ τὴν ἀνάστασιν
ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ· Διότι· «Ἀφ' οὗ εἶπεν ὅτι τὸν ἀνέ-
στησεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔθηκε νὰ φανερωθῇ εἰς τοὺς μάρ-
τυρας, οἱ ὅτι οὗτοι εἶχαν ἐπὶ λεγῆ ἀπὸ προσηύμενα, δηλαδὴ,
εἰς ἡμᾶς»· ἐν συνεχείᾳ, παρουσιάζων καὶ τὴν ἀπόδειξιν
τῆς ἀναστάσεως, συνέχισε· καὶ ὅσοι ἐφάγαμε καὶ ἤπα-
με μαζί με αὐτόν· Δ' αὐτὸ καὶ ὁ ἰησοῦς, ὅταν εἰς ἁλ-
λὴν περιπτώσειν ἀνέστησε νεκράν,⁸⁴ διὰ τὰ διαβεβαιώσει
τὴν ἀνάστασιν εἶπεν· «Δωσάτε τῆς νὰ φάγω»· ὅταν,
λοιπόν, ἀκούσῃς ὅτι παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐπὶ σα-
ράντα ἡμέρας ζῶντα καὶ ὁρατοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ συνε-
στρέφετο μαζί των, μάθε καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τραπέζιου· Ἐ-
στὶ δηλαδὴ δὲν ἔτρωγε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην φαγητοῦ·
ἀλλὰ ἔπε δὴ ἤθελε νὰ διορθώσει τὴν ἀσθένειαν τῶν μαθη-
τῶν· Ὅστε εἶναι φανερόν ὅτι, τὰ τέρατα καὶ τὰ σημεῖα
τῶν ἀποστόλων εἶναι ἡ μενίσθη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσε-
ως· διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὁ ἰδὸς· «Σὺς διαβεβαίω ὅτι, ἐκεῖ-
νος που πιστεύει εἰς ἐμὲ καὶ τὰ ἔργα ποὺ ἐνὶ κἀμὲ κάμω, θὰ
καίῃ καὶ ἀκόμη μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰν»·⁸⁵ Ἐπειδὴ ἔμεσο-
λάβησεν ἡ σταύρωσις καὶ ἐσκουδάλισε πολλοὺς διὰ τοῦ-
το ἐκρηκίσθησαν μετέπειτα περισσότερα θαύματα· Ἄν ὁ
μὲν ὁ Χριστὸς ἀπέθνησκε καὶ παρέμεινε ὀριστὸν νεκρὸς
εἰς τὸν τάφον καὶ δὲν ἀνίστατο, ὅπως λέγουσιν·⁸⁶ Αἱ οἱ· οὐ-

81. Ἰωάν. 20· 16· 20·

82. Ἀποκ. 21· 4·

83. 7· 6· ἔφαγε· δηλαδὴ· ὅτι· οἱ ζῶντες, ἀνέστησαν·

84. Ματθ. 10· 14—15·

85. Ματθ. 23· 35·

86. Ἀποκ. 20· 5·

87. Ἰωάν. 14· 12·

δαίμοι· οὔτε ἀνέβαιναν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οὐκ ἔμενον δὲν
ἔπρεπε νὰ γένωνται μεγαλύτερα τὰ μετὰ ταῦτα θαύματα, τὰ
μετὰ τὴν σταύρωσιν, δηλαδὴ, ἀλλὰ καὶ, ὅσα εἶχαν γίνε-
ται προηγουμένως, ἔπρεπε νὰ ἀποσβεσθοῦν· Προέβλεπε
πολλὰ ἐδῶ· Τὰ λεγόμενα εἶναι ἀναμφισβήτητοι ἀποδείξεις
τῆς ἀναστάσεως, δι' αὐτὸ θὰ εἰπῶ καὶ, πάλιν τὰ ἴδια· Ὁ
Χριστὸς ἔκαμε πρὶν θάνατον, ἀνέστησε νεκρούς, καθάρ-
σε λεπρούς, ἔδωκε δαιμόνια, κατόπιν ἐσταυρώθη καὶ, ὁ-
πως· ὡς· οὐκ ἔμενον οἱ ἀνομοί· οὐδαίμοι, δὲν ἀνέστηθη ἔκ-
νεκρῶν· Τὶ νὰ ἀπαντήσωμεν, λοιπόν, πρὸς αὐτοὺς, ὅτι·
ὅτι δὲν ἀνέστηθη, πῶς ἐν ὀνόματι τοῦ μετὰ ταῦτα ἐγεν-
νηται μεγαλύτερα θαύματα· Διότι κανένας ἀπὸ τοὺς ζῶντας, ὅταν
ἀπέθανεν, δὲν ἔκαμε μεγαλύτερα θαύματα μετὰ τὸν θάνα-
τόν του, ὅτι ἐνὶ ἐδῶ εἶναι μεγαλύτερα καὶ κατὰ τὸν τρόπον,
καὶ κατὰ τὴν φύσιν τὰ θαύματα (μετὰ τὸν θάνατον καὶ
τὴν ἀνάστασιν)· Βέβαια, εἶναι φύσει μεγαλύτερα, διότι·
οὐδέποτε αἱ σκῆαι τοῦ Ἰησοῦ ἀνέστησαν νεκροὺς, ἐνὶ τῶν
ἀποστόλων αἱ σκῆαι ἔκαμαν πολλὰ θαύματα· Καὶ κατὰ
τὸν τρόπον ἐγένοντο μεγαλύτερα θαύματα, διότι τότε ὁ Χρι-
στὸς ἐθαυματούργει μετὰ τὴν προσταγὴν του· Μετὰ τὴν
σταύρωσιν, οἱ μαθηταὶ του, χρησιμοποιοῦντες τὸ σέβασμι-
ον καὶ ἁγιον ὄνομα του, ἔκαμαν μεγαλύτερα καὶ ὀψηλότε-
ρα θαύματα, ὥστε νὰ διαλάβῃ ἡ ἰσχὺς του περισσότερον
καὶ μετὰ τὴν σταύρωσιν· Διότι ἀπὸ τῶν ἐπιτάσεων αὐ-
τοῦ, εἶναι πολὺ μεγαλύτερον νὰ θαυματούργουν ἄλλοι,
χρησιμοποιοῦντες τὸ ὄνομα του· Εἶδες, ἀγαπητέ μου, ὅτι·
καὶ κατὰ τὴν φύσιν τῶν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τὰ θαυ-
ματα τῶν ἀποστόλων εἶναι μεγαλύτερα μετὰ τὴν ἀνάστα-
σιν τοῦ Χριστοῦ, λοιπόν, ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ ἀπό-
δειξις τῆς ἀναστάσεως· Αὐτὸ που ἔλεγα θὰ τὸ ἐπαναλαβ-
ῶ· ἂν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ δὲν ἀνέστηθη, ἔπρεπε νὰ
ἀποθάνουν καὶ νὰ σβήσουν καὶ τὰ θαύματα· Ἦναι ὅχι μόνον
δὲν ἀπεσβέσθησαν, ἀλλὰ ἐγενήθησαν συνεχεῖς λαμπρό-
τερα καὶ ἐνδοξότερα· Ἐάν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέστηθη, δὲν
θὰ ἔκαμαν τέτοια θαύματα οἱ ἄλλοι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰ-
δῶ· ὁ δὲν ἔθαυματούργει καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν σταυ-
ρωσιν· Καὶ ἀρχικῶς μὲν προαγωγικῶς, κατόπιν δὲ διὰ τῶν
μαθητῶν· Καὶ διὰ τὰ γίνῃ πλέον σαφὴς καὶ πλέον ἐνδο-
ξος· Ὁ δὲ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, ἐγένοντο μεγαλύτερα
καὶ ὀψηλότερα τὰ θαύματα μετὰ τὴν σταύρωσιν· Μα, ἀπὸ
ποῦ γίνετα φανερόν ὅτι, ἐγένοντο τότε θαύματα· Θὰ ἐρωτή-
σῃ ὁ ἀπιστος· Ἀκόμη ἀπὸ ποῦ γίνετα φανερόν ὅτι ἐσταυ-
ρώθη;

ρωθη ὁ Χριστός: Ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, λέγει Ἄλλὰ καὶ οἱ, ἐγέναν θαύματα τότε καὶ, ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰς ἱερὰς Γραφάς. Ἐκεῖνοι λέγουσι καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα Ἐάν ὁμως, ὁ ἀντίπαλος λέγῃ ὅτι δὲν ἐθαυματούργησαν οἱ ἀπάσταλοι, ὁ ἴδιος τότε ἀποδεκνύει μεγαλύτεραν τὴν δύναμιν τῶν καὶ τὴν θείαν χάριν αὐτῶν ἀφοῦ, δηλαδὴ, χωρὶς θαύματα ἤλκυσαν πρὸς τὴν θεοσέβειαν τὸσον μέγα μέρος τῆς οἰκουμένης. Ἐὰν τοῦτο εἶναι, τὸ μὲν ὑπερὸν καὶ πλέον παράδοξον θαῦμα ὅταν οἱ πτωχοὶ οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ καταφρονεμένοι καὶ οἱ ἀγράμματοι καὶ οἱ ἀπλῶι ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἰδιῶται δώδεκα ὅλοι καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμὸν προσήλκυον πρὸς τὰς ἰδέας τῶν τῶσας πόλεις καὶ ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ βασιλεῖς καὶ τυράννους καὶ φιλοσόφους καὶ ῥητοράς καὶ ἄλλων, μὲ ἓνα λόγον, τὴν γῆν χωρὶς θαύματα θέλεις δεῖ καὶ, τώρα νὰ ἴδῃς τὰ θαύματα τοῦ νυνὸς. Ἐγὼ δὲ σοὶ τὰ δεῖξω καὶ μάλιστα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ προηγουμένα, ὅχι ἓνα νεκρὸν νὰ ἀνίσταται, ἀλλ' ἓνα τυφλὸν νὰ ἀναβλέπῃ ἀλλὰ ὁλόκληρον τὴν γῆν νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ σκοτάδι τῆς πλάνης.⁹³ Ἀλλ' ἓνα λαὸν νὰ καθαρίζεται, ἀλλὰ ἔθνη ὁλόκληρα ποὺ ἀποβάλλουν τὴν λέπραν τῆς ἀμαρτίας καὶ καθορίζοντα μὲ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.⁹⁴ Τὶ περισσότερα θαύματα ἐπιζητεῖς ἀπὸ αὐτῶ, ἄνθρωπε, ὅταν βλέπῃς νὰ γίνετα τὸσον ριζικὴ μεταβολὴ τῆς οἰκουμένης.

Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς ἔκομεν ὁ Χριστός τὴν οἰκουμένην νὰ ἀναβλέψῃ. Παλαιότερα⁹⁵ οἱ ἄνθρωποι οὔτε τὸ ξύλον, οὔτε τὸν λίθον ἐθεωροῦσαν ὡς ξύλον καὶ λίθον, ἀλλὰ τὰ ὠνομάζον θεοὺς, ὅτι τὸσον πολὺ ἦσαν ὅπου φλωμένο, ἐνῷ τώρα γνωρίζουν τι εἶναι ξύλον καὶ τι λίθος καὶ ἔμαθαν καὶ ἐπίστευσαν τὴν εἶναι ὁ θεός Μόνον μὲ τὴν πίστιν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνῇ ἡ ἀπαρσάλευτος καὶ αἰωνία φύσις. Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλο θαῦμα τῆς ἀναστάσεως. Βλέπῃς καὶ αὐτὸ νὰ γίνετα μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἀμπεριφορὴν τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὅλο παραδέχοντα ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀγαθὰ σχέσεις μὲ ἓνα ζῶντα ἄνθρωπον, μετὰ θάνατον ἰσως δὲν τὸν ἐνθυμεῖται. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ποὺ ἔδεξεν ἡ χάρις τὸν ἀμπεριφορᾶν εἰς ἓνα ἄνθρωπον ὅταν ἐξοῦσε καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ πολὺ περισσότερου

ρου δὲ τὸν λησμονήσῃ, ὅταν ἀποθάνῃ ἔτι, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ ὁποῖος ἔφησε τὸν φίλον καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν ἐν ζωῇ, δὲν ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερα δι' αὐτόν, ὅταν ἀποθάνῃ, καὶ μάλιστα ὅταν βλέπῃ ὅτι ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ δ' αὐτόν ἀναριθμητοὶ κινδυνοὶ δημουργοῦνται, διὰ τὸν ἴδιον Ἄλλὰ ἰδοὺ, αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει σὲ κανένα, Ἐ συνέβη εἰς τὴν περιηγησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν ἀπηρνήθησαν ζῶντα καὶ τὸν ἐγκατέλειπον καὶ τὸν ἀφῆσαν, ὅταν συνελήφθη, καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ κοντὰ τοῦ, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀμετρήτους ἐκείνους χλευασμοὺς καὶ τὴν σταύρωσιν, τὸσον πολὺ ἐφρόντισαν δι' αὐτόν, ὥστε καὶ τὰς ψυχὰς τῶν νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τοῦ καὶ τῆς πίστεως πρὸς αὐτόν. Ἄν ὁμως ἀπέθανεν ὁ Χριστός καὶ δὲν ἀνέστηθῃ, ποῖα ἐξήγησις ἡμπορεῖ νὰ δοθῇ δι' αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι, ὅταν ἐξοῦσεν, τὸν ἐγκατέλειπον διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον, ἐνῷ, ὅταν ἀπέθανεν ἔρριψαν τὸν ἑαυτῶν τὸν εἰς ἀπείρους κινδύνους χάριν αὐτοῦ. Καὶ ὅλα μὲν οἱ ἄλλοι ἐφυγον, ἐνῷ ὁ Πέτρος τὸν ἀπηρνήθη ἐνὸρκως τρεῖς φορές, ἐπειδὴ ἐφοβήθηκε μίαν δόλην τὸν νεαρόν βαύλην, ὅταν ὁμως ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς πείσῃ μὲ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, ὅτι τὸν εἶδεν ἀναστάντα, ἡλλάξεν ἐντελῶς τὰ κτήνη, ὥστε νὰ ἀψηφίσῃ ὅλον τὸ πλῆθος, καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῇ κανένα κακόν, ἐκώρμησε δημοσίᾳ καὶ εἶπεν ὅτι ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφῆς ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀπὸ τοῦ ἠντήρην αὐτὸ τὸ θάρρος, Ἄπὸ τοῦ ἄλλου παρὰ ἀπὸ τὴν θεοβότητα διὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ εἶδε τὸν Χριστόν καὶ συνωμύλησε μαζί του καὶ ἐπειδὴ ἤκουσε διὰ τὸ μέλλον, διὰ ταῦτα, σὺν νὰ ἐκινδύνευσεν διὰ ζῶντα, Ἐ τὸσον πολὺ περιεφρόνησεν ὅλα τὰ δεῖν καὶ ἀπέκτιψε περισσότεραν δύναμιν καὶ περισσότερον θάρρος, ὥστε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μὲ τὸ κεφάλι, πρὸς τὰ κάτω. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς καὶ μεγαλύτερα θαύματα νὰ γίνωνται καὶ τοὺς μαθητάς, οἱ ὅποιοι προηγουμένως τὸν ἐγκατέλειπον, νὰ κατέχωνται ἀπὸ μεγαλύτερον ἀγάπην πρὸς αὐτόν.⁹⁶ Ἀ καὶ νὰ δεικνύουν περισσότερον θάρρος καὶ γενικῶς ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων νὰ γίνετα, λαμβάνοντες ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ὅλα νὰ γίνωνται πρὸς ἡμᾶς καὶ εὐχάριστα, τότε γνωρίζε ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων, ὅτι, τὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐτελείω-

93. Μετὰ τὸ Πάσχα, ἀνελθὼν καὶ τὴν ἐν συνεστῇ συγκλητικὴν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐκείνην τὴν προσηγορίαν τὴν ἑκκλήσιαν.
94. Ἀναβλέψῃ πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τοῦ Χριστοῦ.

σαν με τον θάνατον, αλλά τον θάνατον τον δεδέχθη ή αναστασις και, ζή και μενε αναλλακτως εις τας αιωνας ο σταυρωθεος Θεός. Έάν δεν είχε συμβή ή σταυρωσις του κα, ή αναστασις και έξη και οι μαθηται. του δεν έκαμαν τα μεγαλυτερα θαυματα, μεγαλυτερα από τα πρό της σταυρωσεως, τότε θα τον έγκατέλειπαν και οι μαθηται του, ενώ τώρα ολόκληρος ή οικουμενη προστρέχει εις αυτόν, όχι μόνον ο Πέτρος, αλλά και άπειροι άλλοι και πολλοι περισσότεροι μετά τον Πέτρον, αυτοι που δεν τον είδον και άφιέρωσαν ύπέρ εκείνου τας ψυχας των και έχασαν τα κεφάλια των και έπαθαν άπειρα κακα και άπεθανον εκφράζοντες την άκεραιαν πιστιν των εις εκείνον. Πώς λοιπόν ο νεκρός, ο παραμένων εις τον τάφον, όπως λέγεις εσύ, 'Ι ουδαίε έδειξε τόσο μεγάλην δύναμιν πείθων τους μεταγενεστέρους να προσκυνούν μόνον αυτόν και να προτιμούν να υποφέρουν και να πάσχουν τα πάντα προκειμένου να χάσουν την πιστιν των εις αυτόν. βλέπεις, λοιπόν, πόσον σαφής γινεται ή απόδειξις της αναστάσεως από πάσης πλευρας, διά μέσου των θαυμάτων των τότε και των σημερινών, C διά μέσου της ευνας των μαθητών, των τότε και των σημερινών, δ α μέσου των κινδύνων που έδοκίμασαν. όσο, έπιστευσαν. θέλεις να, όξ και τους έχθρους να φοβούνται από την ισχυν και την δύναμιν και πολυ περισσότερο ν' αγωνισθώ μετά την σταυρωσιν, "Ακουσε και δι' αυτούς με προσοχήν: «βλέποντες», λέγει, «οι ουδαίοι το θάρρος του Πέτρου και του 'ι άννου και αντληφθέντες δι' ειναι άνθρωποι άγράφματοι και άπλοι, έθαυμαζαν»¹⁰ και αγωνισουσιν όχι έπειδή ήσαν άγράφματο, αλλά διότι αν και άγράφματο, υπερέδωσαν όλους τους σοφους και «βλέποντες τον άνθρωπον μεταξυ των των θεραπευμένων' D δεν είχαν τιποτε ν' αντιτάξουν»,¹¹ μολούσι προτίτερα άντέλεγον, βλέποντες να γίνωνται θαυματα. Πώς τότε δεν είχαν άντιρρησην. Τους έδουδανε την γλώσσαν ή άορατος δύναμις του σταυρωθέντος. Εκείνος τους έφραζε τα σωμα. Αιτός τους έμόρανε το θάρρος και διά ταύτα παρέμειναν δαυδοί μη έχοντες ούδεμιν άντιρρησην να προσβάλουν. Όταν ώμίλησαν, ίδες πώς ώμολόγησαν την θελιν των «θέλετε», λέγε «να πέρσῃ επάνω μας το αίμα του ανθρώπου αυτού»,¹² "Αν ειναι, ο

10) Πράξ. 4. 13.
11) Εβλ. Ιωάν. 3. 1 εβξ.
12) Πράξ. 1. 4.
13) Πράξ. 6. 28.

μως άπλος άνθρωπος διατι φοβείσαι το αίμα του. Πόσους εφώνευσας προφητας, πόσους δικαίους εσφαξες, ' ουδαίε, κα δεν εφοσηθης κανενός το αίμα, C. Διά ποιον λογον φοβείσαι εν προκειμηνω. Συνετάρταξε, πράγματι, την συνειδήσιν των ο σταυρωθείς και μη δυνάμενοι ν' αποκρούσιν την αγωνίαν που τους κατείχε, όμολογούν παρ' την θέλησιν τους εις τούς έχθρους την άσθενειαν των. Και όταν μεν τον σταυρωσαν εκραυγάζον λέγοντες "Το αίμα αυτού επάνω μας και επάνω εις τα τέκνα μας". Τόσον έπιφρονούσαν το αίμα του ανθρώπου τούτου. Μετά την σταυρωσιν, βλέποντες την δύναμιν του να διαλάμπη, φοβούνται, αγωνισθώ και λέγουν. ¹³ A «θέλετε να πέρσῃ επάνω μας το αίμα του ανθρώπου τούτου». "Αν όμως ήταν πλάγος και αντίθετος, όπως λέτε, ουδαίοι παρόνομοι, διατί φοβείσθε το αίμα του. "Επρεπε να ειναι, υπερίψαντο διά τον φόνον, αν ο σταυρωθείς ήταν βίσις του σταυρού. "Αλλ' έπειδή δεν ήτο δό ταύτο τρέμουν.

Βλέπεις από παντού τούς έχθρους αγωνισθώ και φοβισμένους. Είδες την αγωνίαν των. Μάδε και του 'Εσταυρωμένου την φιλανθρωπίαν. Εκείνο, έλεγον. "Το αίμα του επάνω μας και επάνω εις τα τέκνα μας",¹⁴ αλλά ο Χριστός δεν το έδέχθη έτσι. Καθικετιών τον Πατέρα λέγει «Πάτερ, συγχωρήσε τους. Δέν γνωρίζουν τι κάμνουν».¹⁵ B "Αν το αίμα του έππε επάνω τους και επάνω εις τα τέκνα των, δεν θα έγινοντο απόστολοι ανάμεσα από τα τέκνα των, ούτε θα έπιστευον όμαδικώς τρεις και πέντε χιλιάδες. Βλέπεις πώς ενώ αυτοί, ήσαν ώμοι και άνελέητο απέναντι των απογόνων των και ήγνώσαν και την ίδιαν την φύσιν, ο Θεός, έγινετο φιλανθρωπότερος από κάθε πατέρα και πλέον φιλοδοξώτερος από κάθε μητέρα, "Επεισε δεθαιώς το αίμα του επάνω των και επάνω εις τα τέκνα των αλλά όχι, επάνω εις όλα, αλλά μόνον εις εκείνα που έμμήθησαν την πατρικήν άσέβειαν και παρανομίαν και εις τους υίους των που δεν ήσαν παιδιά των κατά την διαδοχήν την φυσικήν, αλλά σύμφωνα με την μενισιν της διαθέσεως, και μόνον εις αυτούς κατελογίσθη ή ευθύνη C των κακών. Παρατήρησε όμως και εξ άλλης άπόψιως την αγαθότητα και την φιλανθρωπίαν του Θεού. Δέν κατελόγισεν άμέσως έναντιον των των κολασμών

14) Ματθ. 27. 35.
15) Ματθ. 27. 25.
16) Λουκ. 23. 34.

καὶ τὴν τιμωρίαν. ἀλλὰ ἐπερίμενε σαράντα ἔτη μετὰ τὴν σταύρωσιν. Ὁ Σωτὴρ ἐσταυρώθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου· ἐνῷ ἡ πόλις των, τὰ ἱεροσόλυμα, κατελήφθη ἐπὶ Βεσπασσιανῷ καὶ Τίτῳ.⁴⁸ Διὰ τοῖον λόγον καθυστέρησε τόσον πολὺ ἡ τιμωρία· θέλησε γὰρ τοὺς παράσχῃ καιρὸν μετανοίας, ὥστε νὰ ἀποκηρύξουν τὰ σφάλματά των νὰ ἀπακούσουν τὰ ἐγκλήματά των. Ἐπειδὴ, ὅμως, παρ' ὅλον τοῦ ἔλαδον προεβασίαν μετανοίας, παρέμεναν ἀνίατοι, τοὺς κατέφερε τὸν κολασμὸν καὶ τὴν τιμωρίαν. Ὡ καὶ ἀφοῦ κατέστρεψε τὴν πόλιν των, τοὺς ἐξετόπισε καὶ τοὺς διεσκόρπισε πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ τοῦτο ἀπὸ φιλανθρωπίας. Τοὺς διεσκόρπισε δὲ ἡ ἰδοὺν προσκυνουμένον τὸν ὑπ' αὐτῶν σταυρωθέντα Χριστὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ, βλέποντές των νὰ προσκυνῇται ὑπὸ πάντων καὶ μανθάνοντες τὴν δύναμιν του, νὰ καταλάβουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀσεβείας των καὶ, ἀφοῦ λάθουν ἐπίγνωσιν, νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ αἰχμαλωσία λοιπὸν ἐγένετο μάθημα δ' αὐτοῦ καὶ ἡ τιμωρία νουθεσία. Ἄν ἔμειναν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, δὲν θὰ ἐμάνθανον τὴν ἀλήθειαν τῶν προφητῶν. Καὶ τί ἔλεγον οἱ προφῆται, Ἐξήγησέ μου καὶ θὰ σοῦ δώσω ὡς κληρονομίαν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ καθυποτάξω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου ὅλην κληρὸν τὴν γῆν.⁴⁹ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ τραποῦν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἴδουν μὲ τὰ ἴδια των τὰ μάτια, ὅτι καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὰ κατέχει ὁ Χριστός. Πάλιν ἕνας ἄλλος προφήτης λέγει «Θὰ λατρεύουν αὐτὸν ὁ καθένας ἀπὸ τὸν τόπον του».⁵⁰ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ διεσκόρπισθῶν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἴδουν μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια των νὰ λατρεύῃ τὸν Ἰησοῦν ὁ καθένας ἀπὸ τὴν χώραν του. Ἐνας ἄλλος πάλιν εἶπε «Θὰ πλημμυρίσῃ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν γνωρίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ πολὺ νερὸν, ποὺ κατακαλύπτει τὴν θάλασσαν».⁵¹ Ἄ Ἐπρεπε, λοιπὸν, αὐτοὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὥστε νὰ τὴν ἴδωσιν νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν γνώσιν τοῦ Κυρίου καὶ τὰς θαλάσσας, δηλαδὴ τὰς πνευματικὰς αὐτὰς Ἐκκλησίας, νὰ εἶναι γεμάται ἀπὸ εὐσεβείων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοὺς διέσπειρεν εἰς ὅλην τὴν γῆν. Διότι ἂν ἐκάθηντο εἰς τὴν Ἰουδαίαν θὰ

47. Βασιλεὺς αὐτοκράτορ ἀπὸ 14—37 μ.Χ.

48. Βεσπασσιανὸς καὶ Τίτος κατὰ καὶ υἱός, ἀνεβαλόμενος ἀπὸ τοῦ

71 μ.Χ. Ὁ Τίτος τὸ πᾶν κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὰ ἱεροσόλυμα.

49. Ματθ. 2, 8.

50. Σαρον 2, 11.

51. Ἰερεμ. 23, 18.

τὰ ἀγνοοῦσαν ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, ὁ Θεὸς θέλει, νὰ γνωρίσωσιν μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια των καὶ τὰς ἀληθείας τῶν προφητῶν καὶ τὴν δύναμιν του. Καί, ἐάν μὲν συμβῇ νὰ κατασταῶν εὐγνωμονες, νὰ χειραγωγηθοῦν μὲ ὅλα αὐτὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐνῷ, ἂν ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀσεβείαν ὅ νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν ἀπολογίαν εἰς τὴν φοδερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διὰ τοῦτο τοὺς διέσπειρε πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, διὰ νὰ κερδαίωμεν ἀπὸ τοῦτο κατὰ καὶ ἡμεῖς, βλέποντες δηλαδὴ, ἐκείνας τὰς προφητείας, ποὺ ἐλέγχσαν περὶ τῆς διασπορᾶς, τὰς περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν ἱεροσολύμων, τὰς ὁποίας καὶ ὁ Δαν ἦλ, ὅταν ὤμλησε διὰ τὰ ὀδὲ λυγμὰ τῆς ἐρημώσεως,⁵² καὶ ὁ Μαλακίας, ὅταν εἶπεν ὅτι: «Καὶ ἐνώπιόν σας θὰ κλεισθῶν αἱ πόλεις»⁵³ καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Ἡσαΐας καὶ ἄλλοι πολλοὶ προφῆται ἐπροφῆτευσαν ὅτι αὐτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν βλέποντες ἡμεῖς ὅτι, ὅσοι, ἐδείχθησαν ἀχάριστοι πρὸς τὸν Θεόν, τοιοῦτοτρόπως τιμωροῦνται, ὅτι δηλαδὴ, νὰ ἔχουν χάσει τὴν πατρικὴν ἐλευθερίαν καὶ ὅλους τοὺς ἱδικούς των καὶ τοὺς θεσμούς καὶ τὰς παραδόσεις των, νὰ γνωρίσωμεν τὴν δύναμιν, ποὺ προεῖπεν ὅλα αὐτὰ καὶ τὸ προετοίμασε. Καὶ οἱ μὲν ἔχθροὶ μὲσω τῶν ἱδικῶν μας ἀγαθῶν θὰ ἴδωσιν τὴν ἰσχύϊν τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἡμεῖς διὰ τῶν τιμωρίων, ποὺ ὑπέστησαν ἐκεῖνοι, θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀφροσύνην καὶ τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τὴν δύναμιν τοῦ καὶ ὅ τὸν δοξάζωμεν εἰς τὸ διηνεκές, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τελικῶς τὰ αἰώνια καὶ ἀνέκφοστα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

52. Δανιὴλ 9, 27.

53. Μαλακ. 3, 10. Δι' αὐτῶν ἐννοεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν γένει, ἀλλὰ κυρίως τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ

Α ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΟΝΤΟΣ ΤΑΣ ΔΕΚΑ Χ. ΛΙΑΔΑΣ ΤΑΛΑΝΤΑ,
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΤΑ ΕΚΑΤΟΝ ΔΗΝΑΡ Α, ΚΑΙ
ΟΤΙ Η ΜΗΝΣΙΚΑΚ Α ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΧΕ ΡΟΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΟΛΑ
ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ

Σήμερον αισθάνομαι, ώσαν να έπαυηλθα πλησίον σας από μακράν αποδημίας. Διότι διά τους άγοπώντας δεν έχω καμμίαν άξίαν ή παρουσία, όταν δεν δύνανται, να αναστρέφονται με τους άγαπώμενους. **Β** Διό τοῦτο και ήμεις, καίτοι έμμένοι εν τήν πατρίδα, δεν ήσθάνομεθα καθόλου καλύτερον από τους αποδημούντας. άφού κατά τον χρόνον που επέρασε δεν ήδυνήθημεν να συζητήσωμεν μαζί σας. Άλλά συνχωρήσατέ μας, διότι ή σιγή δεν όφείλετο εις άδιαφορίαν, αλλά εις ασθένειαν. Σεις μέν λοιπόν τώρα χαίρετε, διότι απηλλαγήμεν από την ασθένειαν, εγώ δέ χαίρω διότι απήλαυσα εκ νεου την ιδιήν σας αγάπην. Διό και κατά την διάρκειαν της ασθενείας μου μου ήτο περισσότερο δυσάρεστον και από την ασθένειαν τό γεγονός, ότι δεν ήδυνάμην να μετέχω εις την αγαπητήν αυτήν συνάθροισην. **Γ** Καί τώρα που άνέρρωσα, περισσότερο ποθητόν από την υγιαν μου έχει γίνει ή δυνατότης να χαίρωμα, με άνεσιν την αγάπην σας. Διό οὔτε ο πυρετός του σώματος δεν κατέκαει συνήθως από την φύσιν του αυτούς που υποφέρουν από αὐτόν τόσον πολυ, όσον κατακαίε τās ιδιέας μας ψυχάς ο άποχωρισμός από τους αγαπημένους. Καί όπως εκείνοι επιζητοῦν φιάλας και ποτήρια και ψυχράν ύδωρ, έτσι και αὐτοί τὰ ποθητά πρόσωπα. Τό γνωρίζουν πολύ καλώς όσοι συνηθίζουν ν' αγαποῦν. **Δ** Ἐμπρός λοιπόν, αφού άνερρωσαμε, άς χορτάσωμεν ο ένας τον άλλον, αν είναι δυνατόν ποτέ να υπάρξει χορτάσμός. Διότι ή φύσις της αγάπης δεν γνωρίζει χορτάσμόν αλλά ή διαρκής απόλαυσις των αγαπημένων άνάπτει με γαλντέραν φλόγα. Καί τοῦτο γνωρίζουν ο Παῦλος, ο τρώφιμος της αγάπης, έλεγε. «Είς κανένα τίποτε δεν χρεωστείτε, παρά μόνον να αγαπήσ ο ένας τον άλλον». Διό

τοῦτο είναι τό μόνον χρέος που πάντοτε καταβάλλεται και ποτέ δεν εξοφλείται. Είς την περιπτώσει αὐτήν το να εισα διαρκώς οφειλέτης είναι πράγμα ώριον και αξιόπαινον. Είς την περιπτώσει του χρηματικού χρέους επαινούν αὐτούς που δεν χρεωστοῦν τίποτε, εις την περιπτώσει όμως της αγάπης παραδεχόμεθα και θαυμάζομεν αὐτούς οι οποίοι χρεωστοῦν διαρκώς. Καί αὐτό που εκεί είναι, άπόδειξις άχαρστίας, τό ίδιον εδω, δηλ. τό ότι δεν εξαντλείται ποτέ τό χρέος της αγάπης, είναι άπόδειξις εύγνωμοσύνης.

Β Μη δυσανασχετήσετε όμως διό την έκτασιν που θα λάβη ή δουλία μου. Διότι επιθυμώ να σας διδάξω μιαν θαυμαστήν κιθαρωδίαν, χρησιμοποῶν οὐχι νεκράν λύραν, αλλά άνακρουων άντ. χορδών τās ιστορίας των γραφών και τās έντολάς του Θεού. Καί όπως οι κιθαρωδοί λαμβάνουν τους δακτύλους των μαθητευομένων και τους φοιτητοῦν την προσοχήν ήσυχά επί των τόδων και τους διδάσκουν να τās κρούουν με διάκρισιν και από τους άφωνους τόνους και τās χορδάς τους διδάσκουν να παράγουν ήχον περισσότερο εύχάρστον και γλυκύν από κάθε φωνήν, τό ίδιον θα πράξωμεν και ήμεις. **Γ** Άντι των δακτύλων θα χρῴσιν μοποιήσωμεν την σκέψιν σας και, αφού την φέρωμεν κοντά εις τās έντολάς του Θεού, θα παρακινήσωμεν την ιδιήν σας αγάπην να τās ψαλμ με διάκρισιν, διό να διεγείρητε με την απόλαυσιν αὐτήν διχ. το θέατρον των ανθρώπων, αλλά τό πλήθος των άγγέλων. Διότι δεν άρκε' μόνον να προσεγγίζωμεν τους θείους λόγους, αλλά πρέπει τοῦτο να επιθεσάμεναι και με ανάλογα έργα. Τί συμβαίνει λοιπόν με την κιθάραν. Κρούει τās χορδάς της και ο τεχνίτης, αλλά τās κρούει και ο άτεχνος, και αὐτός μιν ένοχλε τον άκραστήν, ενώ εκείνος τον ψυχαγωγεί, και τον εύχαριστεί, αν και είναι ίδιοι οι δακτύλοι και αἱ χορδαί, δεν είναι όμως ίδια ή έμπειρία. Τό ίδιον συμβαίνει και με τās θείας γραφάς. Προσεγγίζουν πολλοί τούς θείους λόγους, αλλά δεν ώφελοῦνται. Ολοι, δεν αποκομίζουν καρπούς. **Δ** Αίτια είναι τό γεγονός, ότι οὔτε έμβαθύνουν εις τούς λόγους, αὐτούς οὔτε κρούουν με τέχνην την κιθάραν. Αὐτό που είναι ή τέχνη εις την κιθαρωδίαν εις τους νόμους του Θεού είναι ή επιθεδαίωσις με έργα. "Ἦδη εκρούσαμεν μιαν χορδήν καθ' όλην την τεσσαρακοστήν, καθ' ήν ανεγνωσκαμεν προς σας τον νόμον του Θεού διά τους όρκους και με την χάριν του Θεού πολλά στόματα των άκραστών έμαθον την με

λῶθιαν τοῦ νόμου ἔκεινον καὶ ἀφοῦ ἀπέβαλαν τὴν κακὴν συνήθειαν, ἂν νὰ ὀρκίζωνται εἰς τὸν Θεόν, φέρουν διαρκῶς εἰς τὸ στόμα τῶν τῶ «ναὶ» καὶ τὸ «ὄχι» καὶ τὸ «πῶς σπευσαν», εἰς κάθε συζήτησιν. Καὶ ἂν ἡ ἀνάγκη τοὺς πιέξῃ διὰ ἀναριθμητὰ πράγματα, δὲν ἀνέχοντα νὰ προχωρήσουν περαιτέρω.

Εἰ ἔπειδὴ δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἡ παραδοχὴ μὲς ἐντολῆς, ἅς σὰς μεταφέρωμεν σήμερον καὶ εἰς μίαν ἄλλην. Διότι, καὶ ἂν ὅλοι δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ προηγουμένου νόμου, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ αὐτοὶ ποὺ ὑπέρψαν θὰ φθάσουν ὅσους προπορεύονται. Καὶ πράγματι, ἀντέληφθον ³ Ἀ ὅτ' ἐπὶ δεικνύεται τοιοῦτον ἐνδ' ἀφ' ἑνὸς διὰ τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν τράπεζαν συναγωνίζοντα διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς αὐτῆς ἄνδρες πρὸς γυναῖκας, δούλο, πρὸς ἐλευθέρους, καὶ ἐκαλοῦχια αὐτοὺς ποὺ ὀργανώνουν τοικοῦτος ἰδούς συνεστασίας. Τί ἄγ' ὑπερὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔχει ἀπαδιωχθῇ ἡ μέθη, ἡ λαιμαργία καὶ κάθε ἀσωτία, καὶ εἰς τὴν θείαν αὐτῶν ἔχει τοποθετηθῇ ὁ θαυμαστός συναγωνισμὸς διὰ τὴν τήρησιν τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Καὶ προσέχει ὁ ὁδὸς τὴν γυναῖκα νὰ μὴ πέσῃ παρὲς εἰς τὰ βαραθρα τῆς ἐπιτοκίας, καὶ προφυλάσσει ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα καὶ μεγίστη κατὰ δίκην ἀναμένει, τὸν παραβάτην. Ὅπου ὁ οἰκοδεσπότης δὲν τὸ θεωρεῖ, ἐντροπὴν νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τοὺς δούλους οὐτὲ τοὺς δούλους τοῦ νὰ διαρβύω εἰς αὐτό. ⁴ Β Δὲν θὰ ἀσφάλῃ, ἂν ὀνομάσῃ κανεὶς μίαν τοιαύτην οἰκίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅπου δηλ. ὑπάρχει τόση σωφροσύνη ὥστε τὴν ὥρα τῆς διασκεδάσεως αἱ ἄνθρωποι νὰ φροντίζουν διὰ τοὺς θεῖους νόμους καὶ ὅλα οἱ παρόντες νὰ συναγωνίζονται ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἀμ' ἀλλώνται δι' αὐτὸ εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχει ἐκδιωχθῇ κάθε δαψινὴ καὶ κάθε πονηρὰ δύναμις καὶ ὅτι ἐκεῖ εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς χαίρων διὰ τὸν ὁρατὸν συναγωνισμὸν τῶν δούλων καὶ παρέχων εἰς αὐτοὺς ἄλῃν τοῦ τὴν εὐλογοῦν.

Διὰ τοῦτο ἀφίνω πλέον αὐτὴν τὴν ἐντολήν (διότι γνωρίζω ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ διαδοθῇ εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ἀφοῦ σεις τὴν ἐπιχειρήσατε μετὰ θερμῆς καὶ ἐκάνατε δυνατὴν ὁρμήν) καὶ μεταβαίνω εἰς ἄλλην, τὴν περιφρονήσιν τῆς ὁργῆς. ⁵ Γ Ὅπως δηλ. εἰς τὴν κιβόραν δὲν ἄσκει μόνον νὰ παραγάγῃ μελῶδία ἀπὸ μίαν χορδὴν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰς κρουώμεν ὅλας μὲ τὸν πρέποντα ρυθμὸν. Ἐπομένως, δὲν τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς δὲν ἀρκεῖ ἕνας μόνον νόμος

διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅπως εἶπα μόλις πρὸ ὀλίγου, ἀλλὰ πρέπει ὅλους αὐτοὺς νὰ τοὺς προῦμεν μὲ αὐστηρότητα. ἂν πρόκειται νὰ παραγάγῃμεν τὴν μελωδίαν ἐκείνην ποὺ εἶναι γλυκυτέρα ἀπὸ κάθε ὁρμὴν καὶ χρησιμωτέρα. Ἐμαθεῖς τὸ στόμα σου νὰ μὴ ὀρκίζεται, Ἡσκήθη ἡ γλῶσσα σου νὰ λέγῃ εἰς κάθε περίπτωσιν «ναὶ» καὶ «ὄχι». ⁶ Δ Ἄς μάθῃ λοιπὸν νὰ ἀποστρέφεται καὶ κάθε εἶδους ὕβρις καὶ νὰ ἐνδ' ἀφέρεται περισσώτερον διὰ τὴν ἐντολήν αὐτήν, διότι ὅποτε καὶ περισσώτερος κόπος. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ὅρκου ἐχρειάζετο νὰ ὑπερνηκίσωμεν μόνον μίαν συνήθειαν, ἐνῷ διὰ τὴν ὁρμήν ἀπαιτεῖται ἐντονωτέρα φροντίς. Διότι, τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι τυραννικόν, καὶ πολλὰς φορές παρασυρεῖ ὁκῶμα καὶ νηφαλιούς καὶ τοὺς κρημνίζει εἰς τὸ βαραθρον τῆς κατατροφῆς. Ὑπομεινὰτε λοιπὸν τοῦ ἐκτεταμένου λόγου μου διότι, θὰ ἦτο παράλογον νὰ τραυματίζεσθε κάθε ἡμέραν εἰς τὰς ἄνορας, εἰς τὰς οἰκίας ἀπὸ φίλους ἀπὸ συγγενεῖς, ἀπὸ ἐχθρούς, ἀπὸ γείτονας, ἀπὸ δούλους, ἀπὸ γυναῖκα, ἀπὸ παῖδον, ἀπὸ τὰς ἰδίας σὰς τὰς σκέψε'ς καὶ νὰ μὴ φροντίζετε διὰ τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων αὐτῶν οὐτὲ μίαν φάρμκν τὴν ἐξομολόγησιν, ⁷ Ε καὶ μάλαστα ὅταν γνωρίζετε ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς θεραπείας εἶναι καὶ βωρεῖν καὶ ἀνωδυνος. Διότι τώρα δὲν κρατῶ σιδήρον εἰς τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μεταχειρίζομαι λόγον ἀντὶ τοῦ δαίμονος, λόγου ὁμοῦ κοπτερότερον ἀπὸ κάθε σιδήρον, ὁ ὁποῖος ἀποκόπτε ἀπὸ τὴν ρίζαν τὴν σὴν τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ προκαλῇ πόνον εἰς τὸν πάσχοντα. Δὲν κρατῶ φωτὶν εἰς τὴν δεξιάν, ἀλλὰ κρατῶ δ' ἀσκαλίαν σφοδρότερον καὶ ἀπὸ τὴν φωτιάν, ποὺ δὲν φέρει καυτῆρα εἰς τὴν πληγὴν ἀλλὰ ματαιώνει τὴν ἐξάπλωσιν τῆς κακίας, καὶ ἀντὶ τόνου παρέχει πολλὴν εὐχαριστήσιν εἰς τὸν ἀπαλλασσόμενον ἀπὸ τὴν κακίαν. ⁸ Ζ Ἐδῶ δὲν χρειάζεται χρόνος, δὲν χρειάζονται μύθοι, δὲν χρειάζονται χρήματα. Ἀρκεῖ μόνον θέλησις καὶ θὰ ἐπιτυχῶμεν ἀμέσως ὅλα ὅσα ἔχουν σχεῖσιν μὲ τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἂν ἐννοήσωμεν τὴν ἀξίωσιν τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς προστάσσει καὶ νομοθετεῖ θὰ δεγθῶμεν ἀρετὴν δ' ἀσκαλίαν καὶ προτροπὴν. Διότι δὲν σὰς διδάσκωμεν ἐξ ἱσθ' ἀμπνεύσεως ἀλλὰ σὰς ὁδηγοῦμεν ὅλους εἰς τὸν νομοθέτην. Ἀκολουθεῖτε λοιπὸν καὶ ἀκουσατε τοὺς θεοὺς νόμους.

Ποῦ λοιπὸν ἐγένετο λόγος διὰ τὴν ὁρμήν καὶ τὴν νησικακίαν. Καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεία, κυρίως ὁμοῦ μὲ τὴν παραβολὴν ἐκείνην τὴν ὅποιαν ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀφοῦ ἤρχισεν ὡς ἐξῆς. ⁹ Β Διὰ τοῦτο ὠμωμῆθ' ἡ βασιλεία

τῶν οὐρανῶν πρὸς ἄνθρωπον βασιλεία, ἡ ὁποία ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους τοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἤρχισεν νὰ λογαριάζεται, ἔφερον εἰς αὐτὸν ἕνα ὀφειλέτην δέκα χιλιάδων ταλάντων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤδυνάτο νὰ καταβάλλῃ τὴν ὀφελήν, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε καὶ νὰ ἐπιστραφῇ τὰ ὀφειλόμενα. Ἐπεσε λοιπὸν ὁ δούλος ἐκείνος εἰς τοὺς πόδας τοῦ καὶ τὸν παρεκάλει λέγων. Κύριε, δείξε μου μακροθυμίαν καὶ θὰ καταβάλω ὅλην μου τὴν ὀφελήν. Ἐσπλαγχνίσθη λοιπὸν ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος. Μόλις ἐκεῖνος ἐξῆλθε συνήτησε ἕνα συνδουλὸν τοῦ, ὁ ὅποιος τοῦ ἐχρεώσθη ἑκατὸν δηνάρια καὶ, ὅ ἀφ' οὗ τὸν ἤρπασε, τοῦ ἐσφίγγει τὸν λαιμὸν λέγων. Κατάβαλέ μου ὅ,τι μοῦ χρεώσθης. Ἐπεσε λοιπὸν ὁ συνδουλὸς εἰς τοὺς πόδας τοῦ καὶ τὸν παρεκάλει. Δείξε μου μακροθυμίαν, καὶ θὰ σοῦ καταβάλω ὅ,τι σοῦ χρεώσθω. Ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὴν παράκλησιν καὶ ἀπῆλθε καὶ ἔρριψε τὸν βασιλέτην ἐς τὴν φυλακὴν, ἕως ὅτου τοῦ καταβάλλῃ τὰ ὀφειλόμενα. Ὅταν εἶδαν τὸ πρῶγμα οἱ συνδουλοὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν καὶ ἦλθαν καὶ τὰ διηγήθησαν ὅλα εἰς τὸν κυριὸν τῶν. Τότε ὁ κύριος ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε. Δουλεῖ πονηρὴ ἐγὼ σοῦ ἐχάρισα ὅλο ἐκεῖνο τὸ χρέος, ἔπειθ' ἐγὼ μὲ παρεκάλεσες. Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεῖσθης τὸν συνδουλὸν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλέησα. Ὡς τότε τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς δασυνιστάς, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ ὅλο τὸ χρέος εἰς αὐτόν. Τὸ ἴδον θὰ κάμῃ εἰς σὲ καὶ ὁ αὐράνιος Πατήρ μου, ἐὰν δὲν συγχωρῇτε ὁ καθένας εἰς τὸν ἀδελφόν τοῦ μέσο ἀπὸ τὴν καρδίαν σας τὰς ἁμαρτίας του»².

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ παραβολὴ Πρέπε. ὁμῶς νὰ εἴπω ἐκ ποίας αἰτίας τὴν προέβαλε. Διότι δὲν εἶπε ἁπλῶς «ὡμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἀλλὰ «διὰ τοῦτο ὡμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Μὲ ποίαν ἀφορμὴν λοιπὸν εἶναι συνδεδεμένη ἡ παραβολὴ; Ὡμίλει, εἰς τοὺς μαθητάς του περὶ ἀνεξικακίας καὶ τοὺς διευταδῶντες νὰ συγκρατοῦν τὴν ὀργὴν καὶ νὰ μὴ υπολογίζουσιν πολὺ τὰ ἀδικήματα τοῦ μᾶς προκαλοῦν οἱ ἄλλοι, λέγων τὰ ἐξῆς. Ἐάν σὲ ἀδικήσῃ ὁ ἀδελφός σου πῆγαινε νὰ τὸν ἐλεγξῇς κατ' ἴδιον. Καὶ ἂν σὲ ἀκούσῃ, τότε ἐκέρασες τὸν ἀδελφόν σου. Ἐὰν δὲν χρόανῃ ὁ Χριστὸς συζητῇ μετὰ τοὺς μαθητάς του αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια καὶ τοὺς ἐβίβουκε νὰ

² Ματθ. 19, 28-35

³ Ματθ. 19, 29

ἐμβαδύνουν εἰς τὰ πράγματα, ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων τὸ στόμα τῶν μαθητῶν, ὁ στυλὸς τῆς Ἐκκλησίας, τὸ στερέωμα τῆς πίστεως, τὸ θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἀλευς τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος ἀνέψακε τὸ ἄνθρωπινον γένος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῶν θυθῶν τῆς πλάνης, ὁ ἐνθερμος εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ γεμάτος παρηρσίαν περισσότερο μᾶλλον ἀγαπῇ παρὰ παρηρσίαν, ἐνῷ ὅλοι ἐσκόπων ἀφ' οὗ προσήλθον εἰς τὸν διδασκαλὸν λέγει. ⁵ Ἀ. «Πόσας φορές θὰ ὁ μαθητὴς εἰς ὄνομα μου ὁ ἀδελφός μου καὶ θὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἕως ἑπτὰ φορές;». Ταυτοχρόνως καὶ ἐρωτᾷ καὶ ὁ πόσῃται καὶ πρὶν λαθῇ ἀπάντησιν, φιλοτιμέτα. Ἐπεὶ δὲ ἔγνωριζε καλῶς τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου, ὅτι δηλ. κλίνει πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ χαρίζεται πρὸ παντός εἰς ἐκείνον ποῦ παραβλέπει τὰς ἁμαρτίας τῶν πλῆθους καὶ δὲν τὰς κρίνει, μετὰ αὐστηρότητα, ἐπιθυμῶν νὰ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν νομοθέτην λέγει. «ἕως ἑπτὰ φορές». Ἀλλ' ὁ μᾶθης λοιπὸν τώρα τι εἶναι ἄνθρωπος καὶ τί εἶναι θεός, καὶ ὅτι ἡ προθυμία τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅσον βαθμὸν καὶ ἂν ἀνέλθῃ ὅσον συγκρινομένη πρὸς τὴν γενναϊοδωρίαν ἐκείνου, εἶναι εὐτελεστέρα καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν πτωχεύει, καὶ ὅτι ὅσον εἶναι ἡ σταγὼν εἰς τὸ ἀπέραντον πέλαγος τόσον εἶναι ἡ αγαθότης μας ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, ἀκούσε τὴν συνέχου.

Ὅταν εἶπε ὁ Πέτρος «ἕως ἑπτὰ φορές», καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ἐπιδεκνύει μεγαλοψυχίαν καὶ ἡλουργεῖ, ἀκούσε τι ἀπήντησε. «Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορές ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάς ἑπτὰ». Μερικοὶ νομίζουσιν ὅτι εἶπε ἐβδομήκοντα ἑπτὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁρθόν. Τὸ ἐβδομηκοντάς ἑπτὰ εἶναι σχεδὸν πεντακόσια. Διότι ἑπτὰ φορές τὸ ἐβδομήκοντα εἶναι τετρακόσια ἐνενήκοντα. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ παραγγέλημα αὐτὸ, ἀγαπητέ μου, εἶναι δύσκολον. Διότι, ἐάν τις εἶναι πρὸς τὸν συγχωρήσει μίαν φοράν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν. Ὁ καὶ ἂν ἀκόμα εἶναι ἀπὸ πέτραν, καὶ ἂν αὐτὸς ποῦ σὲ ἐλύπησεν εἶναι ἀγνώμονος καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς δαίμονας, δὲν θὰ εἶναι τόσον ἀναισθητός ὥστε νὰ περιπέσῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. ἀλλὰ ἀφ' οὗ σωφρονισθῇ ἀπὸ τὴν συχνὴν συγχωρήσιν, θὰ γινῇ καλῶτερος καὶ μαλακώτερος. Καὶ σὺ πάλιν ἐάν εἶσαι προετοιμασμένος νὰ παραβλέψῃς τότε τις φθορὰς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἐγίναν εἰς ὄνομα σου, ἀφ' οὗ ἀσκηθῇς ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην συγχωρήσιν, δὲν

⁴ Ματθ. 18, 21

θά ἔχῃς εἰς τὰ ἔξῃς καμμίαν δυσκολίαν εἰς αὐτοῦ τοῦ εἰ-
 βους τὴν φιλοσοφίαν, ὅτι θά ἔχῃς γυναικὸς ἀπαρξὶ δὲ
 παντός με τὴν συχνότητα τῆς συγχωρήσεως, νὰ μὴ πλῆ-
 τεσαι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πλῃσιον. **Β** Ὅταν ἤκουσε
 αὐτὰ ὁ Πέτρος ἔμενεν ἐκθαμβός, φροντίζων ὅχι μόνον
 διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους οἱ ἀποτό. ἐπρά-
 κειτο νὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς αὐτόν.

Δὲ νὰ μὴ κάμῃ λοιπὸν τὸ ἔθ.ον τοῦ ἔκαμε καὶ με τὰς
 ἄλλας ἐντολάς, ἀπέκλεσεν ἐκ τῶν προτέρων αὐτοῦ τὸν ἑ-
 αυτόν του οἰσδιήποτε ἐρωτήσιν. Καὶ τ. ἔκαμε με τὰς ἄλ-
 λας ἐντολάς. Ἐάν ὁ Χριστὸς παρήγγελλε κατ., πού ἔφα-
 νετο ὅτ περ εἶχε κάποιαν δυσκολίαν. ἐπρόλαμβανε τοὺς
 ἄλλους καὶ ἥρωτα καὶ ἐξήτε νὰ μάθῃ διὰ τὴν ἐντολήν. Καὶ
 πράγματι ἔσαν προσῆλθεν ὁ πλούσιος καὶ ἥρωτα τὸν
 Χριστόν. **Β** διὰ τὴν αἰώνιον βασιλείαν καὶ ἔμαθε τί πρέπει
 νὰ πράξῃ διὰ νὰ γινῇ τέλειος, καὶ ἐφευγε λυπημένος διὰ
 τὰ χρήματά του τότε εἶπε ὁ Χριστὸς «αὐκολώτερον εἶναι
 νὰ περάσῃ κάμηλος μέσα ἀπὸ τὴν ὀπήν τῆς δελόνης πα-
 ρὰ νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».
 Ὁ Πέτρος τότε ἀν καὶ εἶχε γυμνώσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ
 ὅλα καὶ δὲν εἶχε πλεόν οὔτε τὸ ἀγκύρον ἀλλὰ εἶχεν ἐγ-
 καταλείψει καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν ὁρκαν, ἐπλησίασε τὸν
 Χριστόν καὶ τοῦ εἶπε «καὶ ποῖος δύναται νὰ σωθῇ;»
 Πρόσεχε λοιπὸν νὰ ἴδῃς καὶ σεδασμὸν μαθητοῦ καὶ θερμό-
 τητά. Δὲν εἶπε δηλ. προστάσεις τὰ ἀδύνατα ἢ ἐντολή-
 σου εἶναι δυσκόλος εἶναι βαρὺς ὁ νόμος. **Α** Οὐτε πάλιν
 ἐσιώπησε ἀλλὰ ἐξεδήλωσε καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τοὺς
 ἄλλους καὶ ἀπένε με πρὸς τὸν διδάσκαλον τὴν ὀφειλομέ-
 νην τιμὴν τοῦ μαθητοῦ λέγων «καὶ ποῖος δύναται νὰ σω-
 θῇ;» Καὶ ἐνῶ ὅτι εἶχε γίνῃ ἀκόμη ποιμὴν εἶχε ψυχὴν ποι-
 μῆνος καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε ἀναλάβῃ ἀκόμη τὴν ἐξουσίαν, δια-
 τίθει τὴν φροντίδα που ἤρμοζεν εἰς ἀρχοντα μερικῶν
 δ' ἀνάκλησαν τὴν οἰκουμένην. Διότι ἐάν ἦτο πλούσιος καὶ
 εἶνε μεγάλην περιουσίαν ἴσως ἠδύνετο νὰ εἴπῃ τ. ε., ὅτι
 ἔχ'ατ' ταύτην τὴν πληροφορίαν ὅτι ἐφρόντιζε ὅχι δὲ
 τοὺς ἄλλους ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτόν του. Τώρα οὖτως ἡ πτω-
 χία του τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν καὶ ἀπο-
 δεικνύει ὅτ ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων καὶ
 δ' αὐτὸ ἀνησυχῇ καὶ ὁρνευα καὶ ἤθελε νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν
 διδάσκαλον τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρ.

5 1 τοῦ Μάρκ 10. 25
 6 Μάρκ 10. 26

στός τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τοῦ ἔλεγε «Ὅσα εἶναι ἀδύνατα
 διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δυνατὰ διὰ τὸν Θεόν»⁷. **Β** Καὶ
 μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι ἐγκαταλείψατε μόνοι Ἐγὼ σὰς
 συμπαρίσταμα εἰς τὴν φροντίδα αὐτὴν καὶ κάμνω τὰ ἀδύ-
 νατα νὰ γίνων εὐκόλα καὶ δυνατὰ.

Πάλιν ὅταν ὁ Χριστὸς ἤμειλε περὶ γάμου καὶ γυναι-
 κός καὶ ἔλεγε, ὅτ. «ὅστις χωρίζῃ τὴν γυναῖκα του ἐκτός
 ἑνεκα τῆς πορνείας, τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ τὴν μοι-
 χεαν»⁸ καὶ συνεβούλευε νὰ υποφέρουν ὅλας τὰς κακίας
 τῆς γυναικὸς πλὴν τῆς πορνείας ὁ Πέτρος ἐνῶ οἱ ἄλλοι
 ἐσιώπων, ἐπλησίασε τὸν Χριστόν καὶ τοῦ λέγει «Ἄν αὐ-
 τὴ εἶναι ἡ αἰτία (τοῦ χωρισμοῦ) ἀνδρός καὶ γυνακός, τό-
 τε δὲν συμφέρε νὰ ἔλθῃ τις εἰς γάμον»⁹. Πρόσεχε νὰ ἴδῃς καὶ
 ἐδῶ με πόσῃν διακριτικότητι ἀπέδωκε καὶ τὴν πρέπουσαν
 εἰς τὸν διδάσκαλον τιμὴν καὶ ἐφρόντιζε καὶ διὰ τὴν σωτη-
 ρίαν τῶν ἄλλων, χωρὶς καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτω-
 σιν νὰ μεριμνᾷ διὰ τὸν ἑαυτόν του. **Γ** Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ λοι-
 πὸν καὶ ἐδῶ κὸτ παρόμοιον, ἐπρόφθεσε με τὴν παραβο-
 λὴν καὶ ἀνῆρεσε τὴν ἀντέρρηναι του. Χάρ' αὐτοῦ εἴπε
 καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς «Διὰ τοῦτο ὠμώθη ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν πρὸς ἀνθρώπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ
 λογαριασθῇ με τοὺς δούλους του»¹⁰. Ἡθέλε νὰ δείξῃ ὅτι
 διὰ τοῦτο λέγε. τὴν παραβολὴν αὐτὴν, διὰ νὰ μάθῃς δηλ.
 ὅτ. ἀκόμη καὶ ἂν ἐδομηκοντάκις ἐπὶ τὴν ἡμέραν συγ-
 χωρῇς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἀδελφοῦ σου, δὲν δύνασαι ἀ-
 κόμη νὰ εἴπῃς ὅτ ἐπραξες μᾶλλον πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀπέχε-
 σαι πολὺ καὶ ἀπερίγραπτα ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου
 καὶ δὲν διδεις πόσον ὅσον λαμβάνεις.

Δ Ἄς ἀκουσῶμεν λοιπὸν τὴν παραβολὴν, ἣ ὅποια
 ἂν καὶ φαίνεται σαφὴς ἐν τούτῳ κρυπτεῖ ἕνα θησαυρὸν
 νοημάτων ἀνέκφραστον «Ὡμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
 νῶν με ἀνθρώπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ λογαρια-
 σθῇ με τοὺς δούλους του»¹¹. Μὴ ἴδῃς ἀπλῶς τὴν φράσιν
 ἀλλὰ ἀνάπτει εἰς ἐμὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τοῦ δικαστηρίου
 καὶ ὁφεί αὐτοσυγκεντρωθῇ ἀναλογισαί τ' ἔχεις πράξε-
 εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν. Καὶ ὅταν ἀκουσῃς ὅτ λογαρ-
 αζεταί με τοὺς δούλους του, νὰ φαντασθῇς καὶ βασίλει, καὶ
 στρατηγοῦς, καὶ ἐπαρχοῦς, καὶ πλουσίους, καὶ πτωχοῦς,
 καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους, καὶ τοὺς πάντας. διότ. ὅλοι

7 Μάρκ 10. 27
 8 Ματθ 5. 32
 9 Ματθ 19. 17

ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ δῆμα τοῦ Χριστοῦ»¹⁰ Ἐὰν εἶσαι πλούσιος, σκέψου ὅτι θὰ δώσης λόγον, ποῦ ἐξώδευσας τὰ χρήματα, εἰς πόρνας ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν, ποῦ, εἰς παρασίτους καὶ κολακας ἢ εἰς ἐκείνους ποῦ εἶχον ἀνάγκην, ποῦ λοιπὸν, εἰς τὴν ἀκολασίαν ἢ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν, εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ἀσώτῃαν καὶ τὴν μεθὴν ἢ εἰς τὴν δοθῆσαν τῶν καταιεσιζομένων.¹¹ Ἀ καὶ θὰ σοῦ ζητηθῇ νὰ δώσης λόγον ὅχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησίν των. Ποιὸν ὅλῳ, ἐκ τῶν δύο, ἀπέκτησες τὴν περιουσίαν σου μὲ δαίμονας, μάχθους ἢ μὲ τὴν ἀρπαγὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, τῶς, ἐκκληρονομήσας τὴν πατρικὴν σου περιουσίαν ἢ κατέστρεψες τὰς οἰκίας τῶν ὀρφανῶν καὶ διηρπάσας τὰς περιουσίας τῶν χηρῶν. Καὶ ὅπως ἡμεῖς ζητοῦμεν λογαριασμὸν ἀπὸ τούτων ὑπηρετας μας ὅχι μόνον διὰ τὰ ἐξόδια ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔσθια, ἐξετάζοντες ἀπὸ τοῦ ἔλαθον τὰ χρήματα καὶ ἀπὸ ποίᾳ προσώπῳ, καὶ πῶς, καὶ πόσα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμῶς εὐθυνὰς ὅχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων μας ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεως των.

Β καὶ, δὲν δίδει μόνον ὁ πλούσιος λόγον ἀλλὰ δίδει καὶ ὁ πτωχὸς διὰ τὴν πτωχείαν τοῦ ἄν. π.χ. ὑπέμεινε τὴν πτωχείαν τοῦ μὲ νευναιότῃ καὶ εὐχαρίστησεν, ἂν δὲν ἀπεθαρρύνῃ, ἂν δὲν ἐδυσανασχετήσεν, ἂν δὲν κατεφέρῃ κατὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὁλέπων ἄλλαν νὰ ζῇ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν σπατάλην καὶ αὐτὸς νὰ στερῇται τῶν πάντων. Ὅπως ὁ πλούσιος θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, τὸ ἴδιον καὶ ὁ πτωχὸς ἔάν ἐπέδειξῃ ὑπαιουσίην. Ἡ μᾶλλον ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπομονήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τὴν ἐλεημοσύνην.¹² Ἀ δὲ τὴν πτωχείαν δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον πρὸς ἐλεημοσύνην. Καὶ μάρτυς ἡ γῆρας, ποῦ κατέβαλε τὰ δύο λεπτὰ καὶ μὲ τὴν μικράν ἐκείνην εἰσφορὰν ὑπερέβαλεν ἐκείνους ποῦ κατέβαλον πολλὰ.

Γ καὶ ὅχι μόνον πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἀλλὰ καὶ ἀρχόντες καὶ δίκαστα ἐξετάζονται μὲ μεγάλῃν αὐστηρότητι μὴπως παρεδίδασαν τὸ δικαίον μὴπως ἔλαβον τὰς ἀποφάσεις των διὰ τοὺς δακρυζομένους ἐπηρωτάδμενον ἀπὸ φόβου ἢ μίσους μὴπως ἐψήφισαν παρὰ τὴν συνείδησιν διότι ἐκολακικίσθησαν μὴπως ἐβλάσαν ἀπὸ μνηστικίας ἐνθρώπων ἀδικίας. Καὶ ὅχι μόνον οἱ κοσμικοὶ ἀρχόντες ἀλ-

λὰ καὶ ὅσοι προΐστανται τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ λογοδοτήσουν διὰ τὴν ἐξουσίαν των. Καὶ μάλιστα αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν π.κράς καὶ βασιλεὺς εὐθυνας. Δ καὶ πράγματι, ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λόγου θὰ ἐξετασθῇ ἐκεῖ μὲ μεγάλην ἀκριβείαν, μήπως εἴτε ἀπὸ ἀκνηρίαν ἢ ἀπὸ φθόνον παρέλειψε κατὰ αὐτὰ τοῦ ἐπρεπε νὰ εἴπῃ καὶ ἀπέδειξε μὲ τὰ ἔργα τοῦ ὅτι τὰ ἀνέπτυξε διὰ καὶ δὲν ἀπέκρυψε τίποτε ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα. Ἐπίσης εἰς ἐκείνους, εἰς τὸν ὅποιον ἔλαχε ἡ ἐπισκοπὴ, ὅπου μεγαλύτερον εἶναι τὸ ἀξίωμα εἰς τὸ ὅποιον ἀνῆλθεν, τὸσον μεγαλύτερος θὰ ζητηθῇ λόγος, ὅχι μόνον διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς χειροτονίας καὶ δι' ἄλλα ἀναριθμήτα. Καὶ αὐτὰ φανερωμένων ὁ Παῦλος ἔγραψεν εἰς τὸν Τιμόθεον «Μὴ χεριστονής ἐσπευσμένως κανένα μὴτε νὰ γίνῃσαι συμμετοχὸς εἰς ἕνας ἁμαρτίας»¹³ Καὶ γράφειν εἰς τοὺς Ἑβραίους διὰ τοὺς ἰδίους ἀρχοντας, τοὺς ἐφάρει κατ' ἄλλον τρόπον λέγων Ε «Νὰ ὑπακούετε εἰς τοὺς ἡγουμένους σας καὶ νὰ ὑπατάσσεσθε. Διότι ἀγρυπνοῦν διὰ τὰς ψυχὰς σας, ὥσάν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν λόγον δι' ἑσᾶς»¹⁴

Τότε λοιπὸν θὰ δώσωμεν λόγον ὅχι μόνον διὰ πράξεις, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους. Καθὼς ὅλῳ καὶ ἡμεῖς ὅταν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τοὺς δούλους μας χρήματα, ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτοὺς λογαριασμὸν δι' ὅλα, ἔσθ. καὶ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος μᾶς ἐνεπιστεύθη λόγους, θὰ μᾶς ζητήσῃ λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς δαπάνης των. Μᾶς ζητεῖται, λόγος καὶ ἐξετάζομεθα λοιπὸν μὲ αὐστηρότητα μὴπως ἐδαπανήσαμεν αὐτὰ εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως. Α Διότι τὰ χρήματα τὰ ὅσα ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως, συνήθως δὲν ἐλάττωσιν τόσον ὅσον ἕνας λόγος ποῦ ἐλέγχῃ ἀσκόπως καὶ ὅχι εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν. Διότι χρήματα δαπανηθέντα ἀσκόπως προκαλοῦν πολλὰς ζημίας οἰκονομικῇ, ἐνῷ λόγος ποῦ ἐλέγχῃ ἀπερισκέπτως, ἀνέτρεφεν ὁλοκλήρους οἰκίας καὶ κατέστρεψε καὶ ἀφάνισε ψυχὰς καὶ τὴν χρηματικὴν ζημίαν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν δισθωσωμεν πάλιν, λόγον ὅμως, ὁ ὅποιος μίαν φορὰν ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀνοκαλέσωμεν. Καὶ ὅτι τι μωροῦμεθα διὰ τοὺς λόγους τὸ λέγει ὁ Χριστός. Ἄκουσθε το λοιπὸν «Σὺς λέγετε ὅμως, ὅτι διὰ κάθε λόγον ἀνῶκε λῆ, ποῦ θὰ εἴπουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν θὰ δώσουν

10. Β Ματθ. 5. 10
11. Παρβλ. Ματθ. 13. 42

12. Α Τυ. 5. 22
13. Ρωμ. 13. 17

λόγον δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ δικαιωθῇς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους σου πάλιν θὰ καταδικασθῇς.¹⁴ Ὡς καὶ δὲν λογοδοτοῦμεν μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀκούσματα. Π.χ. ἂν ἐπίστευσες ἀθασανιστικῶς ψευδῇ κατηγορίαν εἰς βάρος τοῦ πλησίον σου, «Ὡς μὴ ἀποδεχθῆς», γράφει ἡ Γραφή, «ἀνωφελὲς ἀκουσμα».¹⁵ Καὶ, ἐὰν οἱ ἀποδεχόμενοι ψευδὲς ἀκουσμα δὲν θὰ συγχωρηθῶν, τότε ὅσοι διαβάλλουν καὶ κατηγοροῦν πᾶσαν δικαιολογίαν θὰ ἔχουν.

Καὶ τὸ λέγω διὰ λόγους καὶ ἀκουσματα, ἀφοῦ ἔχομεν εὐθυνας καὶ διὰ τὰς σκέψεις μας. Καὶ τοῦτο ὑπεγράμμειεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε «Ἵνα μὴ κρίνετέ τι πρὸ τοῦ ὀριζομένου καιροῦ, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὁ ὅποιος καὶ θὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ θὰ φανερωθῇ τὰς σκέψεις τῶν καρδιῶν».¹⁶ Καὶ ὁ ψαλμωδὸς Δαυὶδ λέγει C «Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐνώπιόν σου καὶ τὴν σκέψιν του».¹⁷ Τί ἔννοοι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐνώπιόν σου τὴν σκέψιν του; Π.χ. ἐὰν ὀμίλησας πρὸς τὸν ἀδελφόν σου μὲ δόλον καὶ πονηρίαν σκέψιν ἂν δηλ. τὸν ἐπὶ νῆεις μὲ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐσκέπτῃς κακὰ δ' αὐτὸν καὶ τὸν ἐφθόνεις. Τὸ ἴδιον πάλιν ὑπενείσαστο ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε, «ὅτι τὴν μαρτυρίαν σου καὶ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς σκέψεις. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐστρεφε τὸ βλέμμα του πρὸς γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῇ, ἤδη ἐμοχέυσεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν του».¹⁸ Καὶ τὰ ἡ ἀμαρτία δὲν ἐγένετο πρῶτις, ἀλλὰ ἐμενεν ἀκόμη εἰς τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ οὐκ εἰς αὐτὴν τὴν περιπτῶσιν δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀκατάκριτος ὁ περιεργαζόμενος τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν διὰ νὰ ἀνάψῃ ἐπιθυμίαν πορνείας.

D Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς, διὸ λογαριάζεται μὲ τοὺς δούλους σου, μὴ ἰθὺς ἐπιτολαίῃς τὴν φράσιν, ἀλλὰ σκέψου ὅλον τὸ νόημα τῆς καὶ νὰ φαντασθῇς κάθε ἡλικίαν καὶ τῶν δύο φύλων, καὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Σκέψου ποῖον θὰ εἶναι τότε τὸ δικαστήριον, ἀναλογισοῦ ὅλας τὰς ἀμαρτίας σου. Καὶ ἂν οὐ λησμονήσῃς κάτι ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματά σου, ὁ Θεὸς δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτέ, ἀλλὰ θὰ τὰ στήσῃ ὅλα ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἂν

14. Mt 12, 36-37

15. 1Ts 5, 22

16. 1 Κορ 13, 4, 5

17. Ps 139, 23

18. Mt 5, 28

δὲν προλάβωμεν νὰ τὰ ἐξαλειψώμεν τώρα μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ μνησικακοῦμε ποτὲ κατὰ τοῦ πλησίον. Διὰ τοιαύτων λοιπὸν αἰτίων ἐδέσπισε τὴν λογοδοσίαν, Ε' Ὁχ. θεοβαίως διότι ἀγνοεῖ αὐτὸς (τίως εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοῇ αὐτὸς ποῦ γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνωσιν) ὅ ἀλλὰ διὰ νὰ πείσῃ πε τὸν δούλον, ὅτι δικαίως ὀφείλεις, ὅ,τι, ὀφείλεις. Καὶ περισσώτερον ὅχι διὰ νὰ μάθῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποπληρῇς τὰς ἀμαρτίας σου. Διότι καὶ τὸν προφήτην D' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον τὸν διέταξε νὰ λέγῃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν οὐδαίων «λέγε», λέγε, «τὰς ἀνομίας τῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ιακώβ καὶ τὰς ἀμαρτίας τῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ισραὴλ».¹⁹ ὅχι διὰ νὰ τὰ ἀκούσῃς μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθωθῶς. Ὡς ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἤρχισεν νὰ λογαριάζεται, ἔφεραν ἐνώπιόν του ἕναν ὀφειλέτην δέκα χιλιάδων ταλάντων.²⁰ Ἀρὰ γε πόσα τοῦ ἐνεπίστευθη, ἀφοῦ κατέφαγε τόσον πολλά, μέγας ὁ ὄγκος τοῦ χρέους. Καὶ δὲν ἦτο αὐτὴ μόνον ἡ δυσκολία, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐνεφανίσθη πρῶτος εἰς τὸν Κύριον Δ. ὅτι, ἐὰν αὐτὸς παρουσιάσεται μετὰ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, ποῦ εἶχαν φανῇ συνέπειαι, δὲν θὰ ἦτο τόσον παράδοξον νὰ μὴ ἐξοργισθῇ ὁ κύριος. Διότι ἡ συνέπεια τῶν προηγουμένων ἐπρόκειτο νὰ τὸν καταστήσῃ ἐλαστικώτερον πρὸς τοὺς ἀσυνεπείς. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρῶτος ποῦ παρουσιάσθη ἐφάνη ἀσυνεπής, καὶ παρ' ὅλα ταῦτα εἶρε τὸν κύριον φιλάνθρωπον ἀπέναντί του αὐτό εἶναι τὸ πλεον. θαυμαστόν καὶ παράδοξον. B. Διότι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν εὐροῦν τοὺς ὀφειλέτας τῶν, χαίρουντα τόσον πολὺ ὥσταν νὰ εὐρὸν ἕνα θήραμα, καὶ κάμνουν τὰ πάντα διὰ νὰ λάβουν ὅτις ὅλο τὸ χρέος. Καὶ ἂν δὲν δυνηθῶν νὰ τὰ λάβουν ἐξ αἰτίας τῆς πτωχείας τῶν ὀφειλετῶν, τότε ἐκδηλώνουν δὴν τὴν ἀσυνεπείαν τῶν διὰ τὰ χρήματα εἰς τὸ παλαίπωρον σῶμα τῶν ἀθλίων ἐκείνου, τὸ ὁποῖον βασανίζουν, κτυποῦν καὶ ὑποβάλλουν εἰς ἀμέτρητα ἄλλα μαρτυρία. Ἐνῷ ὁ Θεὸς τοῦναντίον ἐπεχείρει τὰ πάντα καὶ ἐφρόντιζε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ χρέη. Διότι εἰς τοὺς ἀνθρώπους πλοῦτος εἶναι, νὰ λάβουν, ἐνῷ δὲ τὸν Θεὸν πλοῦτος εἶναι νὰ συγχωρήσῃ. Ἡμεῖς γινώμεθα εὐπορώτερον, ὅταν λάβωμεν ὅτις τὰ ὀφειλόμενα ἐνῷ ὁ Θεὸς τότε κυρίως πλουτεῖ, ὅταν μᾶς συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματα

19. Πρβλ. Δ' 13, 42 (Ἰουδαῖοι)

20. 1Ts 5, 1

21. Mt 18, 24

Διότι πλούτος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος. ²² «Ὁ πλοῦτος πρὸς ὅλους καὶ εἰς ὅλους ὅσοι τὸν ἐπικαλοῦνται» ²³

Ἀλλὰ ἵσως θα εἴπῃ κανείς. Καὶ πῶς αὐτὸς ποῦ βέλει νὰ χάριση καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁδικήματα, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ. Ἀλλὰ αὐτὸ ἀκριδῶς δεκνύει, περισσότερον τὴν φανθρώπιαν τοῦ. Ἀλλὰ ὡς μὴ διαζωμεθα καὶ ὡς προχωρήσωμεν μετὰ τὴν σειράν εἰς τὴν διήγησιν τῆς παραβολῆς. «Ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ. Τί ἐνόησε εἶναι ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ,» Πάλι, βλέπεις ἐπίπασιν τῆς ἀχαριστίας τοῦ. Διότι όταν λέγῃ ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ» δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι, ἦτο ἐστερημένος ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ δὲν εἶχεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ κανένα ἀγαθὸν ἔργον, ὥστε νὰ ὑπολογισθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τὴν συγχωρήσιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ. ²⁴ Διότι λοναριάζονται, λογαριάζονται ὅπωςδὲποτε ὑπὲρ ἡμῶν αἱ ἀρεταὶ μας. δὲ τὴν συγχωρήσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπως λογαριάζεται καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν δικαιοσύνην. «Διὰ τί εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐργάζεται, ἀλλ' ἔχει πίστιν εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος δικαιῶνται, τὸν ἀσεβῆ, ὑπολογίζεται ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην» ²⁵ Καὶ «ὡς λέγω ἡ πίστις καὶ αἱ ἀρεταὶ, ἀφοῦ λογαριάζονται καὶ αἱ θλίψεις μας διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ τὸ φανερώνει, αὐτὸ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Λαζάρου, όταν παρυσάξῃ τὸν Ἀβραάμ νὰ λέγῃ πρὸς τὸν πλούσιον, ²⁶ «ὅτι ὁ Λαζάρου ἐδοκίμασεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ τῶς συμφορὰς καὶ διὰ ταῦτα ἐδὼ παρηγορεῖται. Τὸ λέγει, ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος, όταν γράφῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους διὰ τὸν πόρον ὡς ἐξῆς. «Παραδωσατέ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν θάνατον, πρὸς καταστροφὴν τῆς σαρκὸς τοῦ, διὰ νὰ σωθῇ τὸ πνεῦμά του.» ²⁷ Ἐ Περηγορῶν δὲ καὶ ἄλλους ποὺ ἡμάρτησαν ἔλεγε τὰ ἐξῆς. «Διὰ τοῦτο μεταξὺ σας ὑπάρχουν πολλοὶ ἀδύνατο καὶ ἀρρωστοὶ, καὶ ἀρκετοὶ εἶναι νεκροί. Διότι ἐάν ἐκρίναμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν θὰ ἐκρινόμεθα. Τώρα ὁ μὴ πρὸς κρῖνόμεθα ἀπὸ τοῦ Κυρίου, τιμωρούμεθα, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῶμεν μαζί, μετὰ τὸν κόσμον.» ²⁸ Ἐάν τώρα ὁ πειρασμός καὶ ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ καταστροφή τῆς σαρκὸς, τὰ ὁποῖα ὑπομένομεν χωρὶς νὰ τὰ θέλω-

²² Ρωμ. 10: 12

²³ Ρωμ. 4: 8

²⁴ Πρβλ. 1 Κορ. 16: 25

²⁵ Α. Κορινθ. 4: 5

²⁶ Α. Κορ. 11: 31-32

μεν αὐτὲ νὰ τὰ δημουργώμεν ὑπολογίζονται ὑπὲρ ἡμῶν διὰ τὴν συγχωρήσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, πολὺ περισσότερον ὑπολογίζονται αἱ αἵρεται, τὰς ὁποίας ἀσχοῦμεν ὅτι τὸ θέλομεν καὶ τὸ ἐπιδικώμεν. ¹⁹ Α. Ἀλλὰ αὐτὸς ἦτο ἐστερημένος πάσης ἀρετῆς καὶ ἔφερε ἓνα δυσβάστακτον φορτὸν ἁμαρτημάτων. Διὰ τοῦτο λέγει. «Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὸ χρέος, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ.» ²⁰ Ἐκ τούτου κυρίως δύνασα νὰ κατανοήσῃς τὴν φανθρώπιαν τοῦ Κυρίου διότι καὶ τὴν λογοδοσίαν ἐθέσπισε καὶ διέταξε νὰ πωληθῇ. Διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ ἔπραξε, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ μὴ πωληθῇ. Ἀπὸ τοῦ συνάγεται αὐτό. Ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴν τῶν πραγμάτων διότι ἐάν ἤθελε νὰ πωληθῇ αὐτός, ποῖος τὸν ἠμπούειζε,

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ, ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὸ πράξῃ. Διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον καὶ τὸν φόβον τὸν ᾤξῃσε μετὰ τὴν ἀπειλὴν, διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς τὴν ἰκεσίαν. Β. Καὶ τὸν παρεκίνησεν εἰς τὴν ἰκεσίαν, διὰ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. ἠδύνατο θεδικῶς νὰ τοῦ χάριση τὸ χρέος καὶ τὴν ἀπὸ τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε, διὰ νὰ μὴ τὸν καταστήσῃ χειρότερον ἠδύνατο καὶ πρὸ τῆς λογοδοσίας νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γινῇ ἀπανθρωπότερος καὶ ὡμότερος πρὸς τοὺς συναθρώπους τοῦ μὴ ἔχον ἐπίγνωσιν τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ, διὰ τοῦτο ὑπέμνησε πρῶτα πρὸς αὐτὸν τὸ μέγεθος τοῦ χρέους, καὶ τότε τὸ ἐχάρισεν ὅλον. Ἐάν παρὰ τὴν λογοδοσίαν καὶ τὴν ὑπόμνησιν τοῦ χρέους καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀπελθῆς καὶ τὴν ὑπογράμμισιν τῆς καταδικῆς διὰ τὴν ὁποῖαν ἦτο ἐξῆς, ²¹ Ἐφάνη τόσον ἄγριος καὶ ὡμὸς πρὸς τὸν συνδουλὸν τὸν, τότε, ἂν δὲν συνέβαινε τίποτε ἀπὸ ὅλα ταῦτα, καὶ εἰς ποῖαν ἀγριότητα δὲν θὰ εἶχε κυλίσθῃ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔκαμε ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ἐμεθέδευε, διὰ νὰ περιορίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν σκληρότητα ἐκεῖνην. Ἐάν μὲ ὅλα αὐτὰ δὲν διορθώθῃ, τοῦτο δὲν ἔγινεν ἐξ αἰτίας τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου, τοῦ δὲν ἐδέχθη νὰ διορθωθῇ.

Πλὴν ὡς ἴδωμεν πῶς μεθεδεύει τὴν πληγὴν τοῦ. «Ἐπεσε λαὸς πόνος, λέγει, «εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὸν παρεκάλει λέγων. Δεῖξε μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ ἀποδώσω ὅλον τὸ χρέος.» ²² Καὶ δὲν εἶπε, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀπο-

²⁷ Ματθ. 18: 25

²⁸ Ματθ. 18: 36

δωση. **Δ** 'Αλλά αυτή είναι η συνήθεια των οφειλετών, και αν δεν δύνανται να επιστρέφουν το χρέος, υποσχο-νται, μόνον και μόνον διά να απαλλαγούν από τα παρόντα δεινά. "Όσοι αδιαφορούμεν διά την προσευχήν, ως ακούσ-μεν πόσον μεγάλη είναι η δύναμις των δεήσεων. 'Ο αν-θρώπος αυτός ούτε υψοτάειν προέβαλε, ούτε έκτημασύν-ην, ούτε άλλο τι παρομοιον, αλλά αν και ήτο κρημος και γυμνός από κάθε άρετήν, έπειδή παρεκάλεσε τον κύριον μόνον, ήδυνήθη να του άποσπάση τον οίκτον. "Ας μη κου-ραζώμεθα λοιπόν να προσευχώμεθα. Διότι ποίος δύναται να ύπάρξη περισσότερον άμαρτωλός από αυτόν, ο όποι-ος ήτο υπεύθυνος διά τόσα εγκλήματα και δεν είχε καμ-μίσαν, ούτε μικρόν ούτε μεγάλην, άρετήν; **Ε** Δέν είπε όμως προς τον εαυτόν του «δέν έχω πρόσωπον να έμφανισθώ, είμαι γεμάτος έντροπήν, πώς δύναμαι να προσέλθω; Πώς δύναμαι να παρακαλέσω;», πράγμα που τό λέγουσιν πολ-λοι από τους άμαρτάνοντας, οι όποιοι ύποφέρουν από διαβολικήν ελάνθειαν. Δέν έχεις πρόσωπον να έμφανι-σθής; Διά τούτο να προσέλθης, διά να άποκτήσης παρ-ρησίαν μεγάλην. Μήπως τάχα είναι άνθρωπος αυτός, που πρόκειται να σε συγχωρήσῃ, ώστε να έντραπής και να κοκ-κινίσῃς; Είναι Θεός αυτός και έπιθυμεί περισσότερον από σέ τον ίδιον να σε απαλλάξη από τό βάρος των εγκλημά-των σου. Δέν έπιθυμείς εσύ τόσον πολύ την ασφάλειάν σου, όσον εκείνος έπιζητεί την σωτηρίαν σου. Και τούτο μάς τό έδίδαξε με έργα. ¹¹ **Α** Δέν έχεις παρρησίαν; Διά τούτο ακριβώς θα δυνηθής να άποκτήσης, διότι έχεις αυ-τό τό σίσημα. Διότι είναι μεγάλη παρρησία τό να καί-ζης, ότι δέν έχεις παρρησίαν. "Όπως είναι μεγίστη έντροπή να δικαιώνης τον εαυτόν σου ενώπιον του Κυρίου. 'Εκεί-νος που τό πράττει αυτό είναι άκάθαρτος, ακόμη και αν πρόκειται διά του αγιώτερου από όλους, όπως ακριβώς γίνεται δικαίος αυτός που έπεισε τον εαυτόν του ότι εί-ναι ο τελευταίος από όλους. Και μάρτυρες διά την αλή-θειαν των λεγομένων είναι οι Φαρισαίος και ο τελώνης. "Ας μη άποβαρυνώμεθα λοιπόν διά τας άμαρτίας, μήτε να άπελπιζώμεθα, να προσερχώμεθα εις τον Θεόν, να προσπίπτωμεν και να παρακαλώμεν, πράγμα που έκανε και εκείνος, ενεργών μέχρι του σημείου αυτού με καλόν πνεύμα. Τό ότι δέν άπεθαυρόνθη, δέν άπηλπίσθη, τό ότι ωμολόγησε τας άμαρτίας του και έζήτησε κάποιαν ανα-βολήν και προθεσίαν, όλα αυτά ήσαν καλά και μαρτυ-ρούν συντετριμμένην διάνοιαν και ταπεινωμένην ψυχήν. **Β**

'Αλλά τά περαιτέρω δέν ήσαν όμοια με αυτά. Διότι όσα συνεκέντρωσε με την ίκεσίαν, όλα μαζί τά διεσκόρπισε με την άργήν εις βάρος του πλησίον του.

'Αλλά ως έλάωμεν ήδη εις τον τρόπον της συγχωρή-σεως. 'Ας ίδωμεν πώς τον συνεχώρησε και πόθεν έκινήθη προς την συγχώρησιν ο κύριος. «'Ο κύριος τον έλυτήθη», λέγει ο Ευαγγελιστής, «και τον άφησε ελεύθερον και του έχαρισε τό χρέος».* 'Εκείνος έζήτησεν άναβολήν και αυ-τός του έδωσε συγχώρησιν. "Οστε εκείνος έλαβε περισ-σότερον από αυτό που έζήτησε. Δι' αυτό και ο Παύλος λέγει: «Εις αυτόν, ο όποιος δύναται να κάνει πολύ περισ-σότερα από ό,τι ζητούμεν ή σκεπτόμεθα».¹² **Γ** Διότι δέν δύ-νασαι να έννοήσης τόσα, όσα εκείνος είναι έτοιμος να σου δώσῃ. Να μη έντραπής λοιπόν ούτε να κοκκινίσῃς. Πε-ρισσότερον όμως να έντρέπεται διά τά άμαρτήματά σου, αλλά να μη άπελπίζεσαι μήτε να εγκαταλείπης την προ-σευχήν, αλλά να προσέλθης, και ως είσαι άμαρτωλός, διά να εξευμενίσῃς τον Κύριόν σου, διά να τοῦ δώσης την ευκαιρίαν να έπιδείξῃ την φιλευθωρίαν του με την συγ-χωρησιν των άμαρτιών σου. Διότι εάν προσήθῃς να προ-σέλθης, θέτεις έμποδία εις την έκδήλωσιν της αγαθότη-τος αυτού, έμποδίζεις την μακροθυμίαν του εις εκείνο, τό όποιον εξαρτάται από σε.

"Ας μη άποβαρυνώμεθα λοιπόν και ως μη διατάζω-μεν να προσευχώμεθα. **Δ** Διότι ακόμη και αν κρημισθώ-μεν εις τό θάραβρον της κακίας, θα δυνηθῇ ταχέως να μάς ανασύρῃ από εκεί. Κανείς δέν έπαυσε τόσα άμαρτήματα όσα αυτός. Διότι μετήλθε κάθε είδος πονηρίας. Και ακοι-θώς αυτό σημαίνουν τά δέκα χιλιάδες τάλαντα. Κανείς δέν ήτο τόσον έρημος (άρετών) όσον αυτός. Διότι αυτό ση-μαίνει τό ότι δέν ήδύνατο να άποδώσῃ τά οφειλόμενα. 'Αλλ' όμως αυτόν, ο όποιος έπροσέθη από παντός, ήδυ-νήθη να τον σώσῃ η δύναμις της προσευχής. Και τόσην δύναμιν έχει η προσευχή, λέγει, ώστε αυτόν, που προσέ-βαλε τον κύριον με άναρίθμητα έργα και πράγματα, να τον απαλλάξῃ από την κόλασιν και την τιμωρίαν; **Ε** Ναί, άνθρωπε, τόσην δύναμιν έχει. Διότι δέν είναι αυτή μόνη που τό κατορθώνει, αλλά έχει σύμμαχον και μέγιστον δο-ηθάν την φιλευθωρίαν του Θεοῦ που δέχεται την προ-σευχήν, η όποια εις την προκειμένην περίπτωσιν κατώ-

¹¹ Matth. 18, 27.
¹² Εφεσ. 3, 20.

θωσέ τὸ πᾶν καὶ κατέστησε τὴν προσευχὴν ἀποτελεσματικὴν. Αὐτὸ ἀκριδῶς ὑπαινισσόμενος ἔλεγε: «Τὸν ἐλυτῆθη ὁ Κύριος αὐτοῦ καὶ τὸν θάρσεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προσευχὴν τὸ πᾶν κατάρθρωσεν ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου.¹² Α «Ὅταν ἐκεῖνος ἐξηλθεν, εὗρεν ἕνα ἀπὸ τοὺς συνδούλους του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχρεώσκει ἑκατὸν δηνάρια καὶ κρατῶν αὐτὸν τὸν ἔσφιγγε ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ τοῦ ἔλεγε: Δώσέ μου ὅπισω ὅ,τι μοῦ ὀφείλει.»¹³ Ἀρὰ γε δύναται νὰ ὑπάρξῃ στάσις αἰσχυρότερα ἀπὸ αὐτὴν: Ἐνῷ ἡ εὐεργεσία ἀντήχει ὁκὸμη εἰς τὰ ὠτά του, αὐτὸς ἐλησμονεῖ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου.

Βλέπετε πόσον καλὸν εἶναι νὰ ἐνθυμούμεθα τὰς ἁμαρτίας μας; Καὶ πράγματι, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἐὰν τὰς ἐνεθυμῆτο διαρκῶς, δὲν θὰ ἐγένετο τὸσον ἄγριος καὶ ἀπάνθρωπος. Διὰ τοῦτο λέγω συνεχῶς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι πολὺ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύμεν διαρκῶς ὅλα τὰ παραπτώματά μας. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν τὸσον φιλοσοφημένην καὶ ἐπιεικὴ καὶ πρᾶον, ὅσον ἡ διαρκὴς ἀνάμνησις τῶν ἁμαρτημάτων μας. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐνεθυμῆτο διαρκῶς ὄχι μόνον τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτημάτα του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, ποῦ εἶχε πράξῃ πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα, ὅν καὶ διὰ μᾶς ὅλα ἐκεῖνα εἶχαν ἀφανισθῇ. Ἐὰν ὅμως ἐκεῖνος ἐνεθυμῆτο τὸ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἁμαρτήματα, πολὺ περισσότερον πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα. Διότι μὲ τὴν διατήρησιν τῶν εἰς τὴν μνήμην μας, δὲν ἐξαφανίζομεν μόνον αὐτά. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους θὰ εἰμεθα ἐπικεικότεροι καὶ τὸν Θεὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν μὲ μεγαλυτέραν ἀφοσίωσιν κατανοοῦντες μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν του. Πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔκαμεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ λησμονῶν τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς του, ἐλησμονήσας μᾶζι καὶ τὴν εὐεργεσίαν. Καὶ λησμονῶν τὴν εὐεργεσίαν, ἐγινε κακὸς ἀπέναντι εἰς τὸν σύνδουλόν του καὶ μὲ τὴν κακίαν του αὐτὴν ἔχασεν ὅλα ὅσα ἐκέρδισεν ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. «Διότι κρατῶν αὐτὸν τὸν ἔσφιγγεν ἀπὸ τὸν λαιμὸν λέγων: Δώσέ μου ὅπισω ὅ,τι μοῦ χρεωστεῖς». Δὲν εἶπε «δῶσέ μου ὅπισω τὰ ἑκατὸν δηνάρια», διότι ἐντρέπετο τὴν μηδαμινὴν ἀξίαν τοῦ χρέους, ἀλλὰ εἶπεν «ὅ,τι μοῦ χρεωστεῖς». «Ἐκεῖνος δὲ ἐ-

12. Mat. 18, 29.

πτεσεν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸν παρεκάλει λέγων: Δεῖξέ μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ δώσω ὅπισω ὅλα ὅσα σοῦ χρεωστῶ.»¹⁴ Μὲ τὰς ἰδίας ἀκριδῶς λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἐπέτυχεν τὴν συγχώρησιν, μὲ τὰς αὐτὰς καὶ αὐτὸς ζητεῖ νὰ σωθῇ. D Καὶ αὐτὸς ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς τοῦ ὁμότητος δὲν ἐκάμπτετο μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς οὔτε ἐσκέφθη, ὅτι ἐσώθη καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰς λέξεις αὐτάς. Καὶ ὅμως, καὶ ἂν τὸν εἶχε συγχώρησι, καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο ἐκδήλωσις φιλανθρωπίας, ἀλλὰ ἀπλῶς ὀφειλὴ καὶ χρέος. Ἐὰν ὅμως, πρὶν γίνῃ ἡ λογοδοσία καὶ ἐκδηλωθῇ ἡ εὐεργετικὴ ἐκείνη ἀπόφασις ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ ἔπραττε ταῦτα, τότε αὐτὸ θὰ ἦτο μία ἑκφρασις τῆς ἰδικῆς του φιλανθρωπίας. Τώρα ὅμως, ὕστερα ἀπὸ μίαν τὸσον μεγάλην δωρεάν καὶ συγχώρησιν τὸσον ἁμαρτημάτων, ἡ ἀνεξικακία τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς τὸν σύνδουλόν του ἦτο πλέον μία ὑποχρεωτικὴ ὀφειλὴ. Ε Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔπραξεν αὐτό, οὔτε ἀντελήφθη πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς ἀφέσεως, τῆς ὁποίας ἀπῆλθον αὐτός, καὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτός πρὸς τὸν σύνδουλόν του. Ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ χρέους, οὔτε ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν προσώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται τις νὰ ἴδῃ μεγάλην διαφορὰν. Διότι ἐκεῖνα ἦσαν δέκα χιλιάδες τάλαντα, ἐνῷ αὐτὰ ἦσαν ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ αὐτὸς ἠὐθαδίασε πρὸς τὸν δεσπότην, ἐνῷ ὁ ὀφειλέτης τοῦ ἡμάρτησε πρὸς ἕνα σύνδουλόν του. Καὶ αὐτός, ἀφοῦ πρῶτα εὐηργετήθη, θὰ ἐχάρισε τὸ χρέος, εἰς τὸν σύνδουλόν του, ἐνῷ ὁ Κύριος τοῦ τὰ ἐχάρισεν ὅλα, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἀπὸ μέρους του κανένα ἀγαθόν, οὔτε μικρόν, οὔτε μέγαλον.¹⁵ Α Ὅμως δὲν ἐσκέφθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ διὰ μᾶς τυφλωθεὶς ἀπὸ τὴν ἀγῆν τὸν ἔπνιγε καὶ τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὴν φυλακὴν.¹⁶ Ὅταν το εἶδον αὐτὸ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ. Λέγει ἡ Γραφὴ, ἠγανάκτησαν καὶ τὸν καταδικάζουν πρὶν ἀπὸ τὴν δεσποτὴν, διὰ τὴν μάθησιν πόσον ἡμεῖς εἶναι ὁ κύριος. Ὅταν ὁ κύριος τὸ ἑμασθῇ αὐτό, τὸν ἐκάλεσε καὶ τὸν κρίνει διὰ δευτέραν ποσάν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἀπαγγέλλει ἀπλῶς τὴν καταδικήν. ἀλλὰ προηγουμένως δικαιολογεῖται. Καὶ τί λέγει, «Δούλε πονηρὲ, ἐγὼ σοῦ ἐνάρισα ὅλον ἐκεῖνο τὸ χρέος». Τὶ ἀγαθώτερον λοιπὸν δύνα-

12. Mat. 18, 29.

13. Mat. 18, 29.

14. Mat. 18, 32.

ται να υπάρξει από αυτό του Κυρίου:
 B "Όταν τοῦ ἀφείλε τὰ δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν τὸν ἐλύτῃς καθόλου οὔτε με λέξεις, οὔτε τὸν ἀπεκάλεσε πονηρόν, ἀλλὰ διέταξε μόνον νὰ πωληθῇ. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀπολλογὴν ἀπὸ τοῦ χρέος. "Όταν ὁμοῦς ἐδείχθη πονηρὸς εἰς τὸν συνδουλὸν του, τότε ὀργίζεται καὶ ἐξάπτεται, διὰ τὴν μάστιγος ὅτι ἐυκολώτερον συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον παρὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ διαπράττοντος εἰς ὄφρος τοῦ πλησίον. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάμνει μόνον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις. "Εάν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου, λέγει, εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ ἐνδυμῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, πῆγαινε πρῶτον νὰ συμφιλιωθῇς μετ' αὐτόν· ὁ δῶρόν σου καὶ κατόπιν νὰ ἔλθῃς νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου." Βλέπεις ὅτι παντοῦ προτιμᾷ τὰ ἰδικὰ μας ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του, καὶ δὲν θεωρεῖ τίποτε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον; C Καὶ πάλιν ἀλλοῦ λέγει: "Ὅποιος χωρίζει τὴν γυναῖκα του ἐκτὸς ἐνεκα πορνείας, τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ μοιχείαν."* "Επίσης διὰ τοῦ Παύλου νομοθετεῖ ὡς ἑξῆς: "Εάν κανεὶς ἔχει γυναικα ἁπλοῦν καὶ αὐτὴ δέχεται νὰ κατοικῇ μετ' αὐτοῦ, νὰ μὴ τὴν ἐκδιώξῃ!"

"Αν μὲν πορνείαν, λέγει, νὰ τὴν ἐκδιώξῃς. "Αν ὁμοῦς εἶναι ἁπλοῦς, νὰ μὴ τὴν ἐκδιώξῃς. "Εάν ἁμαρτήσῃ εἰς σέ, λέγει, νὰ τὴν ἀποβάλλῃς, ἐάν ὁμοῦς ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ νὰ τὴν κρατήσῃς. "Εἶται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν μας, ὅταν ὁ δοῦλος ἡμάρτησεν ἐναντὶ τοῦ κυρίου ὅσα ἁμαρτήματα τὸν συνεχώρησε. "Όταν ὁμοῦς ἡμάρτησεν ἐναντὶ τοῦ συνδούλου του πολὺ ὀλιγώτερον καὶ μικρότερον ἀπὸ ἐκεῖνα, δὲν τὸν συνεχώρησε, ἀλλὰ προῖχεν εἰς τὴν τιμωρίαν του. Καὶ τώρα τὸν ἀπεκάλεσε πονηρόν. Ἐνῷ προηγουμένως δὲν τὸν ἐλύτῃς οὔτε με μίαν λέξιν. D Διὰ τοῦτο τώρα ἐκεῖ προστεθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς δασινοκτάς. Ἐνῷ ὅταν τοῦ ἐξῆται λογαριασμὸν διὰ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν εἶπε προσθέσει τίποτε τοιοῦτον. Διὰ τὴν μάστιγος. ὅτι ἐκεῖν ἡ ἀπόφασίς του δὲν προήρχετο ἀπὸ ὀργῆς, ἀλλὰ ἀπὸ φροντίδας καὶ συνεπήνετο τὴν συγχώρησιν. "Ενῷ περισσότερον τὸν ἐξώρνισεν αὐτὴ ἡ ἁμαρτία. Ποῖα λοιπὸν ἁμαρτία χειρότερα ἀπὸ τὴν μνησικακίαν δύναται νὰ

35. Ματθ. 5, 28--24.
 36. Ματθ. 5, 32.
 37. Α' Κορινθ. 7, 12.

ὑπάρξει, ἀφοῦ αὐτὴ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῆς φιλοθυρωπίας τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸ ποῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προκαλέσιν τὰ ἁμαρτήματα, ἠδυνήθη νὰ τὸ προκαλέσῃ ἡ ὀργὴ διὰ τὴν ἀδικίαν εἰς ὄφρος τοῦ πλησίον; E Καὶ ὁμοῦς εἰς τὰς Γραφὰς ἀναφέρεται,* ὅτι τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ εἶναι ἀμετάκλητα. Πῶς λοιπὸν ἐδῶ μετὰ τὴν ὁσὸν τῆς δωρεᾶς, μετὰ τὴν ἀδείλωσιν τῆς φιλοθυρωπίας, ἀνεκλήθη πάλιν ἡ ἀπόφασίς; "Εξ αἰτίας τῆς μνησικακίας. "Ὅστε δὲν σφάλει κανεὶς, ἐάν ἀποφανθῇ ὅτι αὐτὴ εἶναι βαρύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην ἁμαρτίαν. Διότι ὅσαι αἱ ἄλλαι ἠδυνήθησαν νὰ ἐδωροῦν τὴν συγχώρησιν, ἐνῷ αὐτὴ ὀχι μόνον δὲν κατέστη δυνατόν νὰ συγχωρηθῇ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας, αἱ ὅσαι διὰ μίαν ὁμοῦς εἶχον ἐξαφανισθῇ, τὰς ἀνενέωσε πάλιν. 14 A "Ὅστε ἡ μνησικακία εἶναι διπλοῦν κακόν, διότι δὲν εὕρισκει ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καμμίαν δικαιολογίαν, καὶ διότι καὶ τὰ ἄλλα μας ἁμαρτήματα, καὶ ἐν ἀκόμῃ συγχωρηθῶν, τὰ ἀνακαλεῖ καὶ τὰ στρέφει ἐναντίον μας. Πράγμα ποῦ ἔκαμε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διότι ὁ θεὸς δὲν μισεῖ καὶ δὲν ἀποστρέφεται τόσο πολὺ τίποτε ἄλλο, ὅσον τὸν μνησικακὸν θυρωπὸν, ποῦ διατρεῖ τὴν ὀργὴν του. Καὶ τοῦτο τὸ ἔδειξε πρὸ παντός εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ τὸ θέλομεν καὶ εἰς τὴν προσηχὴν, ὅπου μᾶς προστάσσει νὰ λέγωμεν: "Συγχώρησε ὅτι κακὸν ἔχομεν κάνει καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἐκείνους οἱ ὅποιοι μᾶς ἔχουν κάνει κακόν."*

B Τώρα λοιπὸν ποῦ ἐμάθαμε ὅλα αὐτὰ καὶ ἐχαράξαμε εἰς τὴν καρδίαν μας τὴν παραβολὴν αὐτήν, ὅταν σκεφθῶμεν τί ἔχομεν πάθει ἀπὸ τοὺς συνδούλους, νὰ ἀναλογισώμεθα τί ἐκάναμε πρὸς τὸν Κύριον. Καὶ μετὰ τὸν φόβον τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων θὰ δυνήθωμεν ταχέως νὰ ἀποκρούσωμεν τὸν θυμὸν διὰ τὰ ξένα παραπτώματα. Διότι, ἐάν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμούμεθα ἁμαρτήματα, πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἰδικὰ μας μόνον. Καὶ ἐν ἐνθυμούμεθα τὰ ἰδικὰ μας, ποτε δὲν θὰ σκεφθῶμεν τὰ ξένα. Καθὼς ἐπίσης, ἐν λησμονώμεν αὐτὰ, θὰ ἐμφυλοχωρήσωμεν εὐκόλως εἰς τὴν σκέψιν μας ἐκεῖνα. Καὶ πράγματι, ἐάν αὐτὸς ἐνεθυμῆται τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν θὰ ἐσκέπτετο καθόλου τὰ ἐκατόν δηνάρια. C "Αλλὰ ἐπειδὴ ἐλησμόνησεν ἐκεῖνα, διὰ τοῦτο ἔπνιγε τὸν συνδουλὸν του διὰ τὰ ἐκατόν δηνάρια, καὶ ἐνῷ ἤθελε νὰ λάβῃ ὀλίγα, ὀχι μόνον δὲν ἔπνιγε αὐτό,

14. Πρὸς. Ρωμ. 14, 23.
 15. Ματθ. 5, 12.

ἀλλὰ ἐπέουρε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καὶ τοῦ δοκοῦ τῶν δέκα χιλιάδων ταλάντων. Διὰ τοῦτο δύναμαι νὰ εἶπω μὲ θάρρος, ὅτι αὕτη εἶναι θαυτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλης ἀμαρτίας. Ἡ μὲλλον δὲν τὸ λέγω ἐγὼ αὐτό, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς τὸ ἐδήλωσε μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν. Διότι, ἐὰν αὕτη δὲν ἦτο θαυτέρα ἀπὸ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δηλ. ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα ἀμαρτήματα, τότε δὲν θὰ ἀνεκάλει ἐξ αἰτίας τῆς καὶ ἐκεῖνα.

Τίποτε λοιπὸν νὰ μὴ ἐπιδικώμεν τόσον, ὥστε νὰ εἰμεθα καθαροὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ νὰ συμφιλιωνώμεθα μὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι θυσιασθέντες μαζί μας, ἔχοντες ὅπ' ὄψιν, ὅτι οὔτε προσευχὴ, οὔτε ἐλεημοσύνη, οὔτε νηστεία, ὅτε κοινωνία μυστηρίων οὔτε ἄλλο παρόμοιον θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς προσατεύσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐὰν μνησικακώμεν. Καθὼς ἐπίσης ἐὰν κατονικήσωμεν οὕτην τὴν ἀμαρτίαν, ἀκόμη καὶ ἂν θαυνώμεθα μὲ ἀναρίθμητα παραπτώματα, θὰ δυνηθώμεν νὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν συγγνώμην. Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν εἶναι ἰδικῆς μου ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ εἶναι λόγος τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρόκειται τότε νὰ μᾶς κρίνῃ. Ὅπως δηλ. ἐδῶ εἶπε, ὅτι «ἔτσι θὰ κάμῃ καὶ ὁ Πατὴρ μου, ἐὰν καὶ σεῖς δὲν συγχωρῆτε μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν σας». Ἔτσι λέγει καὶ ἄλλοι «ἐὰν συγχωρῆτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι κακὸν ἔχουν κάνει, θὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας τὰ ἰδικὰ σας».⁴⁰ Διὰ νὰ διαγώμεν λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἡσυχον καὶ πρᾶον βίον καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἀφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν μας, Ἐὰς καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν νὰ συμφιλιωθώμεν μὲ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς ποὺ ἔχομεν. Διότι ἔτσι θὰ ἐξευμενίσωμεν καὶ τὸν Κύριον, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχωμε διαπράξει ἀναρίθμητα ἀμαρτήματα, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Εἶθε ὅλοι νὰ κριθώμεν ὁξιοὶ αὐτῶν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

Κείμενον. Β. Montfaucon